

આચાર્ય શ્રી શ્રાવચન્દ્રસુરિ ગ્રન્થમાલો ન ૪૧

ક્ષાંતિ સુખોદ તત્ત્વમાલા.

પ્રેરક—

મુનિરાજ શ્રી જગત્ત્રયદ્રુ મહારાજ.

લેખિકા તથા સંપાદિકા—

સાંધવીજી શ્રી ખાંતિશ્રીજી

વીર સવત્ ૨૪૫૮]

[વિક્રમ સવત ૧૯૮૮

કિમત પાર્ય આના (પોષ્ટેજ અલગ)

માધવીજી શ્રી જ્ઞાતિશ્રીજી મહાગજના મદુપદેગથી,
આર્થિક સહાયક અને પ્રકાશક—

રોક જાદવજી ધનજી.

(કાઠીયાવાડ, વાઘા મોરબી)

મુન્ માળીયા

મુદ્રક — શા અમરચંદ જાદેયરદાસ,
મેનેજર અને માલિક,
શ્રી જહાદુરનિહલ પ્રી પ્રેસ—પાલીતાણા.

વિષયાનુક્રમણિકા.

વિષય	પૃષ્ઠ
અગત્યરણુ	૧
પ્રાસ્તાવિક દોહરા, છંદ, સવૈયા, કવિત્વ,	
છાંપય, વિગેરે	૨ થી ૪૬
સમસ્યાઓ ..	૪૬ થી ૫૪
પ્રાસ્તાવિક સંસ્કૃત તથા પ્રાકૃત શ્લોકો	૫૫ થી ૭૬
પૃથ્વીકાયાદિ જીવોનું પરિભાષુ .	૭૭
અચિત્ત ધાણીનો કાળ, વિદલ, તથા મુખડીનો કાળ	૭૭-૭૮
સામાન્ય શકુનો . ..	૭૬ થી ૮૩
કાગડાના માળા વિષે ...	૮૪
ગરોળી વિષે	૮૪-૮૫
સ્વરોહય ..	૮૬-૮૭
સુર્ય અને ચંદ્ર નાડીના કાર્યો	૮૭
ગતિની દિશા શી રીતે નક્કી કરવી ? ..	૮૭-૮૮
લેણ-દેણનો સબધ જોવાની રીત	૮૮-૮૯
છીંક વિષે ..	૮૯-૯૦
સ્વપ્નનું સ્વરૂપ	૯૦ થી ૯૫

વિષય.

પૃષ્ઠ.

મરણ સમુદ્ધાતના લક્ષણ	૬૧-૬૭
મુતક વિચાર	૮૭ થી ૯૬
સ્થાપનાચાર્ય પદિલેહવાના બોલ	૯૬
વસ્તુઓનું કાલમાન	૧૦૦
વીથ સ્થાનકના પદ, ગુણ સહિત	૧૦૧-૧૦૨
ધી, આટા તથા દહીં માટે	૧૦૨-૧૦૩
ગેંઝલ	૧૦૩-૧૦૪
કેવોલી	૧૦૪-૧૦૫
પૂંકેરીકાર્યોદિ લવોના ભવોની મણત્રી	૧૦૫
સોનનો મહિમા	૧૦૬
ભવિલેવને કિતબોધ	૧૦૭
અંબેલાની કંઈમરી કથા	૧૦૮-૧૦૯
ગેંઝે બહોંતેરી ની સત્તઝાય	૧૦૯ થી ૧૧૭
ગેંહુ લોંઓ	૧૧૮ થી ૧૨૮

સુખોદ તત્વમાલા.

મંગલાચરણ—

વન્દે સરસ્વતી દેવી, ચારદાં સારદાં સદા ।
હસાસ્ત્રચરણાન્જ- સુરમીઠતદિદ્મુખીમ્ ॥ ૧ ॥

શાન્ત્યાદિગુણસંપન્ના, તિલકાંકિતમાલિકા ।
શ્રીમતી ભારતી દેવી, ભૂયાન્નઃ સુખદાયિની ॥ ૨ ॥

દોહરા.

મંગલ કારિણી માત તું, કારિણી જન અશાન,
રાણવ નયની ચારદા, જગણવત તુજ જ્ઞાન. ॥ ૧ ॥

શાન્ત્યાદિ ગુણ કારિણી, તિલકિત બાલ વિશાલ,
શ્રીમતી માતા ભારતી, જીવનમા સેહાલ ॥ ૨ ॥

મંગલતા સભારતી, પ્રથમ કરે સહુ દેવ,
અચારલે ભારતી, કરે તમારી સેવ ॥ ૩ ॥

સુગંધરાવદ

શ્રીપૂજ્યા પાર્શ્વેષ દ્વા જિનપતિપથગા માર્ગદા માર્ગસથા,
 પદ્માચારા યતીશાન્તેનૃમૈતિરતા જ્ઞાનદો જ્ઞાનવન્ન' ।

એવા તાન્ મૃત્યુલોકે નૃપસુરમહિતા, ચંદનાર્થ સુરન્દ્રે-
 ાદૃતાઃ સ્વર્ગલોકે ભયમપહરણા. શાન્તિદા મે ભવન્તુ ॥૧॥

~

આરંભિકાવલોક

અમ્રગુણ : ઉપર શુષ્ક કરે, કુશુલ ડાકુણુદાર,	૧
હુબ આવે હિમત ધરે, તે સજ્જન શિરદાર	૧
પનનારી પર વસ્તુને, ઉટેથી તજનાર,	
પાપ ન કુકે પાપમા, તે સજ્જન શિરદાર	૨
રાગ દેષ કરે નહીં, નીચ કૃત્યથી હરનાર,	
અસત્ય વચન પડે નહીં, તે સજ્જન શિરદાર	૩
અપિતિને નવ આચરે, મતોની હિતકાર,	
સતોની સોજન કરે, તે સજ્જન શિરદાર	૪
પાપો કેસ પકમા, નહીં પગને ધરનાર,	
હયા ધરે દીન રકમા, તે સજ્જન શિરદાર	૫.

આલસ તજી ઉઘમ કરે, આતિથી કહેનાર,
શિવ નારી વેગે વરે, તે સજ્જન ચિરદાર.

સામાયિક કરવા મંત્રી, નારી દો ત્રણ ચાર,
પરધરની કુધલી કરે, બોધે કર્મ અપાર.
મહે નારી ચાર જણી, ભાગે નિજ ધર પોલ,
તોહની લવરી નવ ગ્હે, મારે ઠોકલી ધોલ.
લક્ષ્મ પાત્રે લેહને, કથનનો નહીં ભાર,
સાધુ સતને હોયે સંદા, જાન ધ્યાનનો પ્યાર.

સજ્જન યાજ્ઞા સદ્ગુણી, સંમલ લે મનેમાય,
આહટ ઢાહટ ઊઝીને, પ્રભુ ભજન કર ભોય.
મનુષ્ય ભવ પાત્રી કરી, જો મોહે મુઝાય,
આજ્યો તેમ વહી ગયો, ચોરાશી લખ માય.
તાન ધન ભોગન કારમા, સહુ કોઈ કહેનાર,
આશા તૃષ્ણા નવ તજે, જો આશ્રય અપાર.

૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦

- હેર રહે વીછી તણે, પુઠે બાણ સુભણ,
 અર્ધ'તણી હાંટે રહે, મહિલા શિરજ માન. ૬-
- અર્ધજે દુન'ન તણે, હેર મહે છે બ્યાપ,
 નિજ પરનુ અહિતજ કરે, બાણો ઠાણો સાપ. ૭-
- માત પિતા વટે નહીં, ઉલટો લડવા ધાય,
 નિજ નારીને નિત નસી, તે મૂશખનો રાય. ૮-
- એક તો અબાણ ને વળી, ઘડીકમા રીસાય,
 કંઈ મૂલ બસો ઘણા, ડુંધર સમ કહેવાય. ૯-
- ને મધુ માખણ ને વળી, માસ હર્ષાને ખાય,
 રીંજણ લસણ તણે નહીં, તે નર નરકે ભાય. ૧૦-
- ચરનારી પર વસ્ત્રમા, નિશહિન રહે મશગુલ,
 સુષ્ઠ મરડી મટકો કરે, જોહજ મોટી ભુલ. ૧૧-
- ને ઘર કલેશ રહે સહા, તે કહિ સુખી ન હોય
 વચ્છેદ દુખ બોગવે, તાડુલ પરાલ ભોય. ૧૨-
- વાવે તેવું તે લણે, જુઓ જગત પ્રખ્યાત,
 ચાર ચોર જમ વશ થયા, કરી રપપરની ધાત. ૧૩-
- ખાટો ખોઈ તે પડે, સમજો અતુર સુભણ,
 હણવા જાતા કૃષ્ણને, કસે જોયા પ્રાણ. ૧૪-
- સેર પર સવાયેર છે, નિશ્ચે માનો ચાર,
 કાળાં નાગને વધવા, કીડિયો છે તૈયાર. ૧૫-

હાથ હાથ કરી હારીયો, મનુષ્યનો અવતાર,	
નર થઈ નરકે પડ્યો, પિદ્ધ છે તાર હજાર.	૧૬.
મેટી માગ ચણાવીયા, હાથી બાધ્યા બાર,	
માફ કરતા મરી ગયો, પહોંચ્યો મમને દ્વાર.	૧૭.
ઈગ બી તિય થઈ જાતિમા, ભગીયો કાલ અનત,	
અકામ નિજ'શાએ કરી, પામ્યો ઇદ્રિય પથ.	૧૮.
ઇદ્રિય દમન કર્યું નહીં, ન તજ્યો લોભ લગાર;	
શુદ્ધ વાણી સામળી નહીં, તો ભટક્યો સંસાર.	૧૯.
કયા ન રાખી લીલમા, કર્યો ન પ્રભુ પર નેહ,	
મર ઉપકાર કર્યો નહીં, જન્મ ગુમાવ્યો જોડ.	૨૦.
મનનો મેલ ગયો નહીં, તન ધોયે શુ યાય,	
અતર દેપ ગયો નહીં, શાતરસ કયા સમાય ?	૨૧.
પ્રભુ ભજે સુખ સપત મિલે, પ્રભુ વચન ધર કાન;	
કુહ કપટ મદ મોહ તણ, ખાતિશી ધર ધ્યાન.	૨૨.

હોહર

તે નર રાક્ષસ સમ કયો, જે વઠેલજ હોય,
 નિજ કુલનો નાશજ કરે, લક્ષ્મીને વલી ખોય. ૨૩

યરનારીના પ્રેમથી, રાવણ રૂલિયો રોને,
 આતિથી કહે હતથી, હૈયે રાજો શાને ૨
 સુર્યો પંચુ ઉત્તમ ટયા, ધર્મ મુરધર બાણ,
 પરાપકાર કરે ઘણા, કર્પત્ત નેમિ સમાન ૩
 નારી નાગણુ સમ કહી, જો જગડેલજ હોય,
 મારે નિજ પતિ પુત્રને, પડ તણુ વધી ખોય ૪
 નારી રત્નગર્ભા કહી, ધરનુ ઢાકણુ બાણ,
 સ્નાન વધારે પતિ તણી, તે દેવી સમ માન ૫
 મુગ પર પગો ચઢાવીને, કરે વડેરી વાત,
 ક્વાથ તેમ નિજ સાધવા, ઘટે અવરની ઘાત ૬
 જન્મગાઠના દુર્પમા, ખાય બજાવે ખાય,
 પણુ પામર સમજે નહીં, દિવસ ગાઠનો ભાય ૭

ત્રણુ વસ્તુ મથય, હોલરો,

કહયાખોર કુટીલ નર, પર નિદા કરનાર,
 ખોટો ભભટો જે કરે, તે ન સુખી થાનાર ૧
 મરજ પડે છે ત્રણુ તણી, સર્વ કાઢને આજ,
 ન્યાય નૃપ પેસા તણી, ત્રણુ પેરે સુખને કાજ ૨

- અસલ વચન કરજ કમટ, પાયમાલ કરનાર,
સપ સત સાવિ સદા, નિઢાની દેનાર ૩
- માત-પિતા ગુરૂ નૃપ તણી, સેવ કરો દિનરાત,
સેવાથી મેવા મળે, એ-શાસ્ત્ર તણી વાત, ૪
- સ્વમ્હદી નારી તજવી, તજવો પુત્ર કપુત,
કુટિલ મિત્ર તજવો ખરે, તજવો લેખ અનૃત ૫
- પ્રાણસુ વિદ્યા વિણ વહી, નૈ-ય વિના નૃપ જેમ,
વણીકો ધન વિના કહી, ન પામે સુખ દોમ ૬
- ઉદમ કરે આજ્ઞા તણી, દાન નિત્ય દેનાર,
દેવગુરૂને નિત્ય નમે, પામે કીર્તિ અપાર ૭
- આશાએ ધીરજ દહે, કૃપણે કીર્તિ ન હોય,
કોરે લક્ષ્મી દહે નહીં, લખીયુ શસ્ત્રે જોય ૮
- પ્રમાદી ને કૃપણ વણી, સુખ નર તેમ જોય,
અવતા, તે સુખ કહ્યા, સુચર વિના જે હોય ૯
- વાદળ છાયા ને વહી, કુમિત્ર તણી જે પ્રીત,
વચન કુટિલ નારીનો, જે સુખ અદ્ય અચીત ૧૦

ચોપાઇ

ધન જતાં ત્રણ વસ્તુ જાય, માન જુદિ તેમ કાંતિ જાય,
 દરિદ્રી દુ ખીયો બહુ અવડાય, જ્યાં જાય ત્યાં ધક્કા ખાય. ૧
 ત્રણ વસ્તુ વશ રાખે જેઠ, જગમાં વીરલા જણેા તેઠ,
 છૂંદવા દ્વારય તેમ સ્વભાવ, વશ રાખે તેા મલે સુખ પાવ. ૨

હરિગીત છંદ

(માત્રા ૨૮)

જો ભણતર વિનાના માનવી, શુ થયે તાડે અરે,
 નહિ કામ મલે નહિ માન મલે, નાશાન તો નહિ કરે,
 જલે સજશે ઘણા શૃંગાર સુદર, અત ન શોભા ધરે,
 જોણુ વિચારી સમજ નર સુ, તજ અજ્ઞાનને ખરે ૧
 કુઠ કપટ ને વળી માન માયા, છેદ લેદ કરાય છે,
 સ્વાયં સાધવા જોણી રેરે, પાપિ પિડ ભરાય છે,
 મુન્ય પાપ તણા દ્રવ્ય લોગવી, પ્રાણી પરભવ જાય છે,
 ખાતિશ્રી દુ ખ પડશે ત્યારે, સગો કોઈ ન થાય છે ૨
 યજ હાથને બાધ્યા અરે, કરી જુવારી નારીની,
 ઘર કામ કરતી તોય પણ, જિગણી લાજ જિયારીની,
 અહો કાન નાક વીધ્યા છતા, રહે જલો માજતો,
 નિજ વશે રાખવા નારીને, ખાતિશ્રી કહે અજ તો. ૩

મનહર છંદ

ચુડા કર ખારી તે તો ચૂડેલતુ રૂપ કરી,
 ચુડા રૂપે નર પકડવા કેસે પાથ છે;
 ઝાઝર રૂપે ઝંઝીર પગ માહી પેરી તુ તો,
 નર મૃગ મારવાની મનમાહી આશ છે;
 ગોળ ગોળ કુકલ તે નાલ ગોળા કાન ધર્મા,
 પુરૂષના ચિત્તને પછાડવાને ખાસ છે;
 ડોળ કરી ભૂષણનો ગોળ ગોળ આયુધથી,
 અનેકને નાશ કરવાને તારો ત્રાસ છે. ૧.

ઝોટકે છંદ

ગતિ ચાર તણા હુ ખ છેજ ઘણા,
 હુ ખ લોગવવા પશુ પખી તણા,
 વળી નારકમા હુ ખ તેથી ઘણા,
 નર નાર પછે હુ ખ ચોઠ તણા. ૧.
 ગતિ દેવ તણી પછુ તેમ મલી,
 પર કહિ તણી ઇરપાજ વલી,

ભવમા ભમતો - હું ખને, ખમતો,
 પણ પામર, રે હજી નો ઠરતો. ૨.
 હરિ રામ હતા જીવવર્ત, ઘણા,
 સુખ લોગવતા મુરરાજ તણા,
 પણ આખર ખાખજ તેહ યયા,
 યમનાજ તણા કરમાજ ગયા ૩
 તજ ઠામ કપાય અરે મનથી,
 જય જાપ દો અધ આ તનથી,
 ભજ ભકિત વડે પ્રભુને ફિલથી,
 છુટ ઉઠન લેઠનના હું ખથી ૪

ભુજગી

રહે નો કદી ચિત્ત રે એક સ્થાને,
 હજારો તણા હાખવા દેખુ પાને
 ઘડો ધી તણો મેલીયો છેજ મથે,
 વિચારો કરી રક ખોલુજ હાથે ૧

લક્ષિત છંદ, અં ૧૧

ફિકર છોડીને ફેલમા ફેર્યો, નફ્ટ રે નહોં લીલમા ડર્યો,
 કરીજ દુદ, ઠામો, ઘણા અરે, કરમની ન રાખી મણા ખરે ૧

વરની ખ્યારીમાં પ્રેમ બાંધિને, અરુ હાથ રે માર બાંધી તે,
 જરૂર બાંધુને પાપ તાહરે, નરકમાં અરે નાખશે ખરા ર.
 તરડ તોડશે ચાંમ તાહરે, કેરડ કાપશે દેહને અરે,
 નરકનાં હુ ખો દેખી તું લવે, અરુ બાપ રે શુ થશે હવે. ૩.
 સમજ, સાનમા માનને તણ, મંચુ નોખતોં રે રહી ગણ,
 ઝડપશે અરે કંબ કો સમે, ખંજર નો પંડે તેહની મને. ૪
 ચતુર ચેતિને ચાલશે જરી, નેકટ ના થશે તું ફરી ફરી,
 મરમ મ્યાનમા જો રહે સદા, હુ ખ ન પામયો તો સહી કદા પ.
 સવણ સાબળી શીખ જો ધરે, બહિ બાવથી દેવની કરે,
 કેપટ ફુડના, પઠથી દરે, જરૂર ખાતિથી એમ તું તરે. ૬

ભુજંગી છંદ. અં ૧૨.

હતા રામ મોટા મહા રાજવીલ,
 સદા રાખતા લોકને રીઝવીલ,
 નહોં હુ ખ દેતા કદી કો જનોને,
 અરે માંહુસો શુ ઝહુ હુ તમોને ૧
 નીતિને વળી ન્યાયથી રાજ પાળે,
 પદી આપદા વિહને એક કાળે.

ધણે કાજ રહ્યા વનોમા બરાયે,
 છતાં નો દુમાયા દુ જોશી બરાયે. ૨.
 પટે સંકટો એહવા તો હબરો,
 છતાં નો તરે સજજનો માર્ગ સારો,
 બરે ભાવથી જે પ્રભુ પ્રેમ આણી,
 કહે ખાતિથી તે મુખી યાવ પ્રાણી. ૩.

— કોહરો :—

કોહરો

જોનો ચારો જે કરે, તેને ભાવે તેજ,
 હસ સદા મોલી યુગે, કાજ અમથ કરેજ. ૧.
 સેજ મિલા તે દ્રુષ બરાબર, માંત્ર લીધાસો પાણી,
 જેથ લીધા સો રક્ત બરાબર, બોલે ગોરખ વાણી. ૨.
 તુલસી વિલમા કયા નહિ જોર કહાવે સાથ,
 વાકો મુખડો દેખતાં, કોટી લગે અપરાધ. ૩.
 મારગમા મણિપર મળ્યા, ઘરમા પેઠા જોર,
 બાઈડી બહાર વાટે કરે, એ સહુ મરવાના દોર. ૪.
 તુલસી તહા ન બાઈએ, કયા કપટીકા હેત,
 મુખ મીઠી વાતો કરે, અત કટારી પેટ. ૫.

- મર જાઉં માયું નહિ, મપને તનકે ઠાજ,
 પરમાર્યને કારણે, માયુ ન સમજી લાજ ૬-
- ચિતા જેસી ડાઢણી, કાટ કહેલા ખાય,
 તળીજ બિચારા કયા કરે, કહા કહા કવા લગાય ૭,
- ટયા કરીએ કયા ભેડીએ, ઘોડે છવન કાજ,
 છોડ છોડ સજા જાવ હે, દેહ ગેહ ધન રાજ ૮.
- ક્રુવા ઢાઢણુ ઢાઢણુ, જેતર ઢાઢણુ વાડ,
 આપનો ઢાઢણુ ગેટડો, ઘરનુ ઢાઢણુ નાર ૯
- મજી મજુરો ઢોર ને, ચાકર ચોર હુવાર,
 રેળવયા રેળવયા છે, કોહ જગતનો સાર ૧૦.
- જિસે રામકો કર નહીં, નહીં પચકી લાજ,
 હસે છેક કયા કીલએ, ચુપ વલી મહારાજ ૧૧.
- જાના સહી રહના નહીં, મરના વિસવાધીસ,
 દો દિન દુનીયાકે લીયે, મત ભૂલો જગદીશ ૧૨.
- મન ચાહે ઘોડે ચડુ, મોતી પહેડે કાન,
 કળને હાથ કમાન છે, છોડે ન વૃદ્ધ જીવાન ૧૩.
- ભૂરાવરના જીવમનો, કાણ કરે કરિયાદ,
 વાગે માર્યો માનવી, કોનો ચો દં-સાદ ૧૪

- ધન લોકે મન લાવતી, નિર્ધન થયે અભાવ,
સગી પૈશાની પડાની, બંને નીચ સ્વભાવ ૧૫
- સમજ સમજ મન માનવી, મોત તણે બચ રાખ,
કાળ વિષે ઠગ કાળજી, યશુ બળીને ખાખ ૧૬
- વગર કારણે આમ તેમ, ખાત્રી ધકકા ખાય,
ઉધમ કાઢ કરે નહીં, એ મૂરખનો શાય ૧૭
- લોક ધટાડે લોજને, લેશે લક્ષણે બચ,
જેણે રાખ્યો લોક તે, ખાતે ખસા ખાય ૧૮
- સમજે તેનો ધર્મ છે, રાજે તેની લોજ,
સધરે તેનું ધન વધે, ઉગેગીને આજ ૧૯
- મન જાયે તો જાન દો, તુ મત બંધ શરીર,
વિના પશુછકી કામડી, ઝડુ લગેખા વીર ૨૦
- મન મેવા તન ઉજલા, બગવા કપડી અમ,
તાસે તો કોવા ભવા, તન મન એકઠી રમ ૨૧
- અજાન ગયે છોકકે, હાથ કલેજે હામ,
જેસી ધુણી અતીતકી, જળ જોણુ તમ આમ ૨૨
- જગત પડયુ મુખ કાળને, ફેડા મોર જનાર,
ઘટીને ગાળે પડયા, દાણા લોટ યનાર ૨૩

- દુર્જનને શુષ્ક કીલચે, કરે આપ અપકાર,
 'પ્રથમ' હથે, દિનારને, 'મકંટ' કર તિરવાર ૨૪
 શેઠ તણા સાળા થવા, નોકરી સહુ હરખાય,
 ઠાઠ ગરીબ કહે કદી, એવરો મીઠળી જાય ૨૫
 દેખી દરીદ્રી દારસે, લોક કરે અપમાને,
 જાયકકુ જમુ દેખકે, જસત હે બહુ જ્ઞાન ૨૬
 બેમી ઢોહીયે બકરી, હભા ઢોહીયે ઉદ,
 જેસા વાયે વાયશ, તેસી હથએ પુઠ ૨૭
 ખડ ખુટણુ ધણુ વસુકીયા, વહાલા ગયા વિદેશ,
 અવરર ચુકયા મેહુલા, વરમી કાઠ કરેશ ૨૮
 ખાતા લોજન, ભાવતા, રાતા માતા રૂપ,
 જાતાં જોયાં જમપુરે, ભાતા વિણુ કંઈ બૂપ ૨૯
 બડે બડે સંજ કહત હે, બડે બડેમે દેર,
 રસરિતા સખ મીઠી લગે, સમુદ્ર ખારો ઝેર ૩૦
 નારી ધરતુ નાક-છે, નારી સુત દેનાર,
 નારીથી પકાય છે, નારી સુખ આધાર ૩૧
 દાતે હુણુ જે વાપરે, કવળે છિનુ ખાય,
 ડાળુ પડખુ દાળી સુવે, તે દર વૈ ન જાય ૩૨

સર્વેયા

જ્ઞાન ઘટે નર મૂઢકી સગત, ધ્યાન ઘટે ચિત્તકો બરમાયે,
 શોક ઘટે જ્યુ સાધુકી સગત, રોગ ઘટે કષ્ટ કોષધ ખાયે,
 રૂપ ઘટે પરનારીકી સગત, ભુદિ ઘટે બહુ લોજન ખાયે,
 નૈતાલ કહે વિકેમ મુનો, કર્મ ઘટે જ્યુ પ્રભુ શુન ગાયે. ૩૩

હોહરા

સી જન તો કહેવાય છે, કલ્યાની કરનાર,
 ચાર મળે નો ચોટલા, ભાગે જન ઘરમાર ૩૪
 મૂર્ખની સમતથી સહે, જલાજનો ફુ ખ ભાર,
 માકકના મેળાપથી, ખાય ખાટલો માર ૩૫
 નહીં પરણેલો પરણવા, પરણ્યો તજવા ચઢાય,
 લાકડ લાકડે ખાય તે, ન ખાય તે પરનાય ૩૬
 શીખ્યા પણ સમજ્યા નહીં, મનકા ન ગયા મોહ,
 મારસ પાસે પહોચ્યા નહિ, રહ્યા લોહકા લોહ ૩૭
 વિવેક વિચાર વધ રળે, તજળે સર્વે દોષ
 પ્રભુને કહિ ન ભુવળે, યશે તેથી સતોષ ૩૮

સુખે માંડે લોચ મુવાડું, તનની પાડું ખાલ,
 એમ કરતાં ને નહીં મળે તો, પછી કંઈ હું ન્યાલ ૩૯
 મુઠ મુઠાયે તીન શુન મીલે મટે રશિપકી ખાજ,
 ખાનેકો લહે મીલે, લોક કહે મહારાજ ૪૦

લેખ ધરી માયા કરી, જગતું જરમાવે,
 પુરણ પરમાનંદકી, ઋદ્ધિ રત્ન ન પાવે

એમ જીગતિ જાણ્યા વિના, કહા નામ ધરાવે ટેક ૪૧.
 મન મુઠયા વિના મુઠકું, અતિ ગેટ મુઠાવે,
 જાલ જુલ શિર પારકે, કોઈ કાન રૂઠાવે ભોગ ૪૨
 ઊર્ધ્વ પાહું અધો મુખે, તણ તાપ તપાવે,
 ચિદાનંદ સમજ્યા વિના, ગેણુતિ નવ આરે ભોગ ૪૩.

આન પુછ સમ જીવણો, વિધા વિનુ હૈ વ્યર્થ,
 દંશ નિવારણ તન દકન, નહીં એ કો સામર્થ. ૪૪
 ટોઠા ટોઠા બકતો ફીરે, જડબુદ્ધિ અજ્ઞાન,
 કરે ટોઠાની આબરૂ, કરે પ્રગટ નાદાન. ૪૫.
 જરને વશ આ જગતે પણ, જર છે વિનય વિરેક,
 જર ખરવે સુધણુ મળે, મળે ન અઠગલ એક. ૪૬.

સુરતસે કીરત બડી, બીન પળ ઉઠ જાય,
 સુરત તો જાતી રહે, કીરત કબહુ ન જાય ૮૭
 લગકર્તાએ સર્વને, આપી અક્ષય શેર,
 પરમા પોણે શેર છે, પોતે સવા શેર ૪૮
 શુષ્ક સર્જન જવ અક સમ, સરહોં મીઠે સમ તોલ,
 દુર્ગન અકસુ અટ ઈવ, બદત ઘટત ઘટી જોલ ૪૯
 હીરા મોતી બવેરદાસ, હામ મળે નહીં જોગે પાસ,
 નામ ન ખાવે છે રણછોડ, માથે રણ તે મોટી જોડ ૫૦
 પહેલા હાતા સિધ્ધ હે, આપે તન મન સિધ,
 પછી હાતા સદ્ગુરે, કરે જ્ઞાન બક્ષીસ ૫૧

કવિવર

— મનહર છંદ —

રામ કરે જોગ ત્યારે વેધને વિશેષ લાભ,
 દેશ ભગ ચતા બેસે કોળીઓ કમાઈને,
 માણસના મરણથી લલો લાભ જગીમાને,
 અને અવતરે ત્યારે હામ મળે દાઈને

પટે જો દુકાળ રળે હાણના દુકાનદાર,
 પટે જો સુકાળ લાભ મળે ઘણો સીપાઈને,

કે હલપતરામ લહે લોક ઠામ ઠામ,
ભલો લાભ તે સમે મળે વકીલ સાધને ૫૨.

પ્રીતિ એમી કીજીએ, જૈસે નિશિ અરૂ ચદ,
ચદ જીનુ નિશિ ભાવરી, નિશિ જીના ચદા મદ ૫૩.
સચિવ વૈધ શુરૂ તીન જો, બોલહી પ્રિય પતિ પાસ;
રાજ ધર્મ તનુ તીનજો, વેગીહી હોત વિનાશ ૫૪.

(મદીર હો સુકિત તણા, જો રાજ.)

જલ્પતર વિનાના પુત્રને, જલ્પનારીને ધિક્કાર છે,
પરજેલ પતિના પ્રેમને, તજનારીને ધિક્કાર છે;
અસૂત્રની સમજણુ વિના, ખરચાળીને ધિક્કાર છે,
વળી કલેશની કરતારી જો, કલ્યાણીને ધિક્કાર છે ૫૫.

(સાદ્દલ વિકીરિત છદ,)

જે વિદ્યા ભણવાથી શિયુક બને, ધિક્કાર વિદ્યા તને;
જે દાને અપકીર્તિ થાય જગમા, ધિક્કાર તે દાનને,
જે સ્નેહેથી ન શાતિ થાય મનમા, ધિક્કાર તે સ્નેહને;
જે દેહે ન પરોપકાર પરને, ધિક્કાર તે દેહને ૫૬.

કિપજત એક સગ જલ માલી,
 જલજ ભૈંકે છામી ગુણુ ખીગલાહી,
 મીલત એક દારૂણ હુ ખ દેહિ,
 બિધુરત એક પ્રાણુ હરી દેહી પજ
 ભધનકો ન વિચારત હે અરુ,
 ખીનકો નાક મુની મુગ મોહિ,
 પકેજ ભધ સહે જયુ મધુકર,
 આતક સ્વાત બિના તરસ્યો હે
 અહ બિના જયુ અકોર મુગે શિખી,
 દીપક દેખી પતંગ જયો હે,
 પ્રાણુ શુભાવનકી ન પરે કલ,
 સાગર પ્રેમકો નેમ અસો હે પલ

— સવૈયા —

લોજનથી તન રાગ બને, નહીં લોજન તે કહી વાપરીએ,
 સરપે કરજ્યો કર હોય કહી, કર કાપી ચરીર મુખી કરીએ,
 આપ સકી પરિવાપ બને, તણ બાપ સગા સહુ સચરીએ,
 હુ ખે સવળા મુખીયા, હુ ખ ધીર ધરી ચિરપે ધરીએ પલ

હોહોગે

પ્રેમ વિનાની પ્રેમદા, મરદા બોલ કબોલ,
 કદર વિનાનો વધરો, તે ત્રો ગઢા તોલ ૬૦.

એ ધુન યુ આહુન હે ઉર, રૂન પુર ઝગી જરે,
 કવા નકવી ચિત્ત બાહુન દે નીન, નાં મલદ કળીક મરે;
 યેર ચડોર નાં વાંડે, નિર્મલ મેં મેં કો મોર મરે,
 રમા તગરા રિઝડે નકિ પોની, હયુ રીવળી નારાકરે ૬૧.

શુર લોભી ચેના લાગ્યુ ફેનો જેને દાવ,
 કહે તુલમી કયુ તરે, જયુ પાવકે નાવ ૬૨.

ઉત્તમ કરનાગ ઘણા, બાળ્યા મેં હુશીયાર
 કમં કમં કહીને રહે, તે પણ એક ગમાર ૬૩.

નવ તત્ત્વ વર્ણન

સ્થિતતા રમતા ઉરધતા, શાયકતા મુખ બાસ,
 ચેદકતા ચેનન્યતા, એ સખ જીવ વિલાસ ૧

તનતા મનતા વચનતા, જડતા જડ સમીલ,
 લઘુતા ગુરતા ગમનતા, એ અજીવકે જેવ ૨

જો વિશુદ્ધ ભાવ નિભયે, અરૂ ઊરધ મુખ હોય,	
જો મુખ હાયક જગતમે, પુન્ય પદારથ સોય	૩
અકિલેચિ ભાવ નિભયે, સહિજ અધો મુખ હોય,	
દુખ હાયક સસારમે, પાપ પદારથ સોય	૪-
જોઈ કરમ દહોત ધરી, હોઈ ક્રિયાન્ન મસ્ત,	
કર્યે ભુતન કરમઠો, સોઈ આશવ તત્ત	૫-
જો ઉપયોગ સરૂપ ધરી, વરતે જોગ વિરત,	
દોષે આવતા કરમઠો, સો હૈ સવર તત્ત	૬-
જો પુવે' સત્તા કર્મ કરી, ચિતિ પૂર્ણ આહિ,	
ખિરવેઠો દિધત ભયો, સો નિર્જરા ભખાઈ	૭-
જો નવા કર્મ પુરાન સો, મિલે અઠિરૂઢ હોઈ,	
શક્તિ બદાવે વસઠી, બધ પદારથ સોઈ,	૮

આકાશના નામ.

અ વિહાય અગર ગગન, અતરિક્ષ જમધામ,	
અગ્રામ વિચત નભ મેધપય, એ આકાશકે નામ	૧-

સાળના નામ

યમ કૃત્વાંત અતકે ત્રિદશ, આવર્તા મૃતનાથ,	
આણુહરણુ આદિતતનય, કાલ નામ પરમાણુ	૨-

પુન્યના નામ

પુન્ય સુકૃત કિરમવદન, અઠરોગ શુભકર્મ,
સુખદાયક સસારફલ, લાગ બહિર્મુખ ધર્મ ૩

પાપના નામ

પાપ અધોમુખ એન અઘ, કપ રોગ હુ બધામ,
કલિલ કલુષ કિલવિષ દુરિત, અશુભ કર્મકે નામ ૪

મોક્ષના નામ

સિદ્ધક્ષેત્ર ત્રિભુવનસુકુટ, શિવમગ અવિચલસ્થાન,
મોક્ષ સુક્ષિત વૈકુઠ શિવ, પથમગતિ અને નિર્વાણ ૫

પુદ્ગિના નામ

મરણ ધિવણ શેમુપી, ધી મેધા મતિ પુદ્ગિ,
સુરતિ મનીષા ચેતના, આય અશ વિશુદ્ધિ ૬.

વિચક્ષણ પુરૂષના નામ

નિપુણ વિચક્ષણ વિબુધ બુધ, વિદ્યાધર વિદ્વાન,
પદ પ્રવીણ પદિત ચતુર, સુધી સુજન મતિમાન ૭
કલાવાન કેવિદ કુશલ, સુમન દક્ષ ધીમત,
સાતા સર્જન પ્રદાવિદ, સ શુભીજન અને સુત. ૮

સુનિના નામ

સુનિ મહત્ તપસ તપી, લિધુઃ સારિતધામ,
યતિ તપોધન મયગી, ગતી સાધુ કવિ નામ ૬-

દરશનના નામ

દરશન વિલોકન દેખના, અવલોકન દિગચાલ,
લખન દષ્ટિ નિરખન ભુવન, ચિતવન ચાહન ભાલ ૧૦

જ્ઞાન તથા આગિના નામ

જ્ઞાન બોધ અવગમન મનન, જગત્ભાતુ જગન્માન,
સયમ આરિત્ર આચરણુ, રમરધુ વૃત્તિ ધૈર્યવાન ૧૧

દોહરા

નગન માસ ઉપવાસીએ, હુણુ તુઝ હે અત,
ગર્ભ અનતા પામશે, જો છે માના મન ૧.

આચારે અભિમાન વધ્યો, તપથી વધ્યો કલેશ,
ગર્વ વધ્યો જો જ્ઞાનથી, તો વૃથા ભજ્યો વેશ ૨.

જામે છતની શુદ્ધિ હે, ઇતનો કહે બનાય,
વાકે શુરો ન માનીએ, ઔર કહાસે લાય ૩.

- જાકે ઘટ સમતા નહીં, મમતા મગન સદૈવ,
નમતા રામ ન જનહિ, સો અપરાધી છવ ૪.
- અડા બડાઈ ના કરે, જડા ન જોલે ધોલ,
હીંગા હુખસે ના કરે, લાખ હમાત મોત ૫
- હૃદમનદી કીરખા જુગ, ભની રમણદી ગામ,
જળ તૂજ ગરમી કર, તળ નર નદી ગામ ૬
- કપટી મિત્ર ન ફીજા, પટ પસી જુધ લેત
પટીવી મીત લગાયને, પીછે ગેયા દેન ૭.
- જો જામે નિશકિત જામે, સો તામે પરવીન,
ઝંઝરીતા ગજકુ લે ગલે, ઉવટ ચક્રત હે મીન ૮
- જો મતવ પીછે ઉપજે, જો મત પહેલી હોય,
કામ ન ખીમડે અપણે, હુરજન હુસે ન કોય ૯
- હિમ્મર વધી તો શુ ધણુ, ગદા ધરડા ચાય,
અરે બપોરે ભુકતા, મરખ તેવો ન્યાય ૧૦.
- લગી ન તાલી આત્મની, ગ્રહો ન સદૃશુર સગ,
તપ કિરિયા દોગટ સહુ, લાખે લગવઈ રામગ ૧૧.

- ચેતે તો અળ ચેત તુ, પડ્યા રહેગા સળ,
આવેગા જળ કાવ તો, ધર્મ કરેગા કળ ૧૨
- મનકી મમતા મીટ ગઈ, તનકી મીટ ગઈ પીક,
પ્રીકર કુક ફાકા કીયા, ઉસકા નામ ફકીર ૧૩
- જળ તક પેસા પાસ રહેગી, મીઠી ખાત લણાવેગી,
કળાલીકે વાર સમેમે, જુતા માર લગાવેગી ૧૪
- પ્રારબ્ધ પહેલે જના, પીછે જના શરીર,
તો બી ચહ અશ્વયં હૈ, મનુષ્ય ન ધારે ધીર ૧૫
- હે તો ગાતી એક હૈ, પવટા હોત અનેક,
જો ગાતી પવટે નહીં, તો રહે એકકી એક ૧૬
- રાત્રિ ગમાઈ મુવતે, દિવસ ગમાયા ખાય,
હીરા જેસો મનુષ્ય લવ, કવડી ગઢલે જાય ૧૭
- સાત વેતના સર્વ જણ, કિમત અક્ષય તુલ્ય
સરખા કાગલ હુંડીના, આક પ્રમાણે મૂલ્ય ૧૮
- અમુલ્ય પણ નિમુલ્ય છે, જેની જ્યા છત હોય,
નદી કિનારે નીરતુ, મુલ્ય ન આપે કોય ૧૯
- જેનો જ્યા આહક મલે, તેનું ત્યા ઉપજે મુલ્ય,
હીરા પણ આહક વિના, રખડે કકર તુલ્ય ૨૦

- કિમત ઘટે નહિ વસ્તુની, લાસે પરીક્ષક ભુવ,
જેને જેવું પારખુ, કરે મણિનુ મૂલ્ય ૨૧.
- આવા રાજો મન તણી, હૈયામા રાજો હેત,
ઘોલ્યુ ચાલ્યુ માફે કરજો, અવગુણુ મારા અનેક ૨૨.
- પ્રીત ચતુરસે કીલજો, જેસે પ્રીતકી લાજ
પ્રીત બાચગી તુલકે, તોય ન બગડે કાજ ૨૩.
- ભ્રમ એસા કીલજો, જેસા શીરકે ખાલ,
કાટે કટાવે પીછુ કટે, તોય ન છોડે ખાલ ૨૪.
- સજજન એસા કીલજો, જેસા કુવામ કેશ,
ચમસે આઘા ઠેલીએ, તોય ન આણે રેશ ૨૫.
- આકર અલ્પ પગારનો, હોય ન ચેખી ચાલ,
જરૂર જાણો જગતમા, મુલ પ્રમાણે માલ ૨૬.
- તુટા પચે ખાયકી, અભણ જેસે રાજ,
હર ઉપાડે બળદીયુ, એ મો પરને કાજ ૨૭.
- બહત થયો પશુ લોક ન જાણ્યો માળા રાખી એટી,
પ્રજુ નામ તો લીધુ નહીં, ને નજર રાખી જેટી ૨૮.
- જલે જલાઈ ગુરે ગુરાઈ, કર દેજો સળ બાઈ,
લખ ચીકી પ્રાણલુકો લીની, નાક કટાયો નાઈ ૨૯.

- કામી જનને કામીની, દાકમ સામે કાલ,
જેની જનને કામીની, સુ. ૧. મામલી રાખ ૩૦
- કાલિદાસ આ રહે કુતરે, તલે આ. ૧. મોર ખ્યામ,
તુ. ૧. વાદી દયા ગતિ, જનને ખારે માસ. ૩૧
- ઉઘ ગયા ૧૧ ગાંડો જાળ ગાયા તું,
વાદી દેખી ન જાન તે, દામી પડુ. ૩૨
- જાલ મન જોય પડે, દલો તુ તુ દીધ,
મનુ દેખાયા જાન, દા દા ધમ ન કીધ. ૩૩
- કથ વિદુષી કામિની, જને ચરતે જાય,
રેટીએ પુણી કરી, પદ ભરે જઈ તાય. ૩૪
- નારી ગિદા મત કદો, નારી નરકી ખાન,
નારીસે ઉપા. ૧. જાયે, મહાગદ સમાન. ૩૫
- જોમ ભરી જાને કડી, વાદુ વાદુ વાકતો જાય,
શીખામણ નકિ રાજાને, તે સુરખનો રાય ૩૬.
- જાળતે ત્રીકુ જોડીએ, સુખ ઉપજે સુખ દેર,
જશીકરણ જે મન હે તણજે વચન કહોર ૩૭.
- જોક માળી અરુ કુદ જન, જુઓ ઉનકા જાન,
પર દુખ દેવા કારણે, પુરે અપના પ્રાણ ૩૮

વખત જશે વહી વાતમા, કાલજ પડશે કળ,
 ચતુર હોય તો ચેતીને, તુ તરૂ સભાળ ૩૮.
 જનની જણુ તો લક્ષ્મી જન, કો દાતા કો શુર,
 નહોં તો રહેજે વાઝણી, રજે શુભાવે ગુર ૪૦.
 શ્વાસોશ્વાસ સાથે લીએ, સાથે લીએ બાહાર,
 આથે તે પ્રણુમાવતા, આથે મનુષ્ય વિચાર ૪૧.
 આંધો પણ બાણ્યો નહોં, મનખા તથો મમં,
 શેર લોટના કારણે, કોટી બાપે કમં ૪૨.
 શાસ્ત્ર શબ્દ કુર્યો નહોં, ન ટલ્યો મનકો ડાગ,
 સગતથી સુધયો નહોં, તેની બધી અભાળ ૪૩.

ચોપાઇ

ત્રેસઠ સખ્યા પદવી કહી, માતા એકસઠ શ્રન્ધે લહી,
 પિતા બાવનને સાઠ શરીર, ઓગણસાઠ એવકલા મહાધીર ૪૪.

બાવન બેરા બોબડા, ચોપનને નહોં નાક,
 છપ્પન આજે આધના, અઠ્ઠાવનને નહોં કાન,
 છવીશ હાલવા ચાલતા, બોલે છે બહુ વાર,
 ચૌરાસી લખ એવના, એ છે સર્વ વિચાર ૪૫.

બળધી બુદ્ધિ આગળી, જો ઉપજે તતકાલ,
 વાનર વાઘ વિગોવીઆ, એકલટે શીયાજ. ૪૬.
 ધાર ગાદીએ બોલી જલે, તરુવર જલે શાખા,
 જાતે કા'ડે દેશ જલે, લખણ ન જલે લાખા. ૪૭.
 મૂન જણી પડિત બને, હું પડિત અભિમાન,
 વેદ જણી હું વેદી છું, માને તે અસાન, ૪૮.
 આતમ શાખે ધર્મ ત્યાં, લોક તણુ શુ કામ,
 જન મન રજ ન ધર્મનું, મૂલ ન એક જલમ. ૪૯.

હરિગીત.

આહર મળો કે ના મળો, અમને કરી પરવા નથી,
 તેમ ઝળ મળો કે ના મળો, તે જાણવા ઇચ્છા નથી,
 કર્તવ્ય કરવા જન્મ આ, દિન રાત તેમા રત રહી,
 જનુ મુઠત વિચ ચક્રી ચવા, કર્તવ્ય કરવું છે સદી. ૫૦.
 દીયે આશરો દુષ્ટને, ઘડેજ તેહના ઘટ,
 નીરે તારો કાઢને, શીર પર પાડી તાલ. ૫૧.
 સખહી કે રસ લીલજે, અવ લીલજે નાહો,
 અત લીયે વિવ નીપજે, સો રત્નાકરકે માંદી. ૫૨.

- સમજન સહુના સ્નેહી પણ, કુદૃષ્ટ તણે મન કાળ,
જગત વધુ છે સૂચં પણ, ઘુક ગણે વિકરાળ ૫૩.
- જોઈએ તેમા એક પણ, જોઈ નવ નીભાય,
ચાયા ધરો ઉપજા, મળી ખાટલો ચાય ૫૪
- કાચં સહાયતા વિના, કરી શકે નહીં કોય,
કહો હથોડો શુ કરે, જો હાથો નહીં હોય ? ૫૫.
- વડા પોધા વડા થોથા, પાઘડાળાથે જડા બડા,
અક્ષરસ્થ ગતિનાંરિત, મૂખનાથ નમોસ્તુ તે. ૫૬.
- સમજી સમજે જ્ઞાનથી, સુદી દેતા હુંક,
શક શકના મુકે નહીં, લાગે સો કહી લઈ ૫૭
- ઉઠવાના હોય જ નહીં, સધીવાની પીક,
વૈદોનુ ચાલે નહીં, કર્મ તણી જ્યા લીક. ૫૮
- મુરખ માથે ચોંગડા, નહીં નિથાની હોય,
સારાસાર વિચાર નહીં, તે જન મુરખ જોય ૫૯
- કહેના થા સો કહીયા, અમ કરા બજાવુ દોલ,
એક શ્વાસમે જાત હે, તીન લોકકા મોલ ૬૦
- ચેતન તે જોસી કરી, 'જોસી ન કરે કોઈ,
વિપય રસકે કારણે, સ્વરસ જોઠો જોય. ૬૧.

ઝેરણી ચોરી કરે, હીચે મોયકા દાન,	
હચો નીચો ઉછળે, ઠયો ન આવે વિમાન	૬૨-
જીવની વરતુ જગતમે, નીચ નીચમે નીચ,	
સખસે પાપી મે પુરો, કસુ મોહકે ખીચ	૬૩-
કરુણાવશ્ચલ સુજનના, આત્મનિંદા પાક,	
અમતા ભક્તિ વિરાગતા, ધર્મરાગ ગુણ આઠ	૬૪-
માખી ચંદન પરકરે ^૧ કરમલ ઉપર ભય,	
સુરખ ધર્મ ન સાબળે, ઉચે કે ઉઠી ભય	૬૫-
અગત ખીચારી ઠયા કરે, હંદયા ભયા કઠોર,	
નવ નેલ પાણી ઘડે, પત્થર ન ભીંજે ઠોર	૬૬-
નમે જ આભા આબલી, નમે છે હાડમ દ્રાક્ષ,	
ઝેરક ખીચારો શુ નમે, જેની જોણી શાખ	૬૭-
ચાપી ભાધે પાછડી, ચાપી ઉતારે નખ,	
ચાપી પહેરે ખાસકા, ત્રણે અણધાર્યા કુખ	૬૮-
જે બોલે બાળક મતિ, જે બોલે ^૨ અણગાર,	
જે બોલે વર ^૩ કામીની, જુઠં ન પડે લગાર	૬૯-
નિદક ધોળી દો જણા, ધોવત હે સળ મેલ,	
ધોળી કમાઈ કરત હે, નિદક ઠેલમઠેલ	૭૦-

નિદા હમારી જો કરે, મિત્ર હમારા હોય,
 સખુ હોવે ગાઠકા, મેલ હમારા ધેયે ૭૧
 પ્રભુ નામનો આજ્ઞસુ, લોજનમા હુશીયાર,
 સાધુની નિદા કરે, વારવાર ધિલ્કાર ૭૨
 કથન તજવો સહેલ છે, પરનારીનો સ્નેહ,
 પરનિદા પર ઈમા, દુર્લભ તજવો તેહ ૭૩
 વિક્રમ વિશા ગ્રીય પછી, યાગે ધર્મ પ્રકાશ,
 સાધુ મહીમા વાપરે, મત પાખડ ખત્રા ૭૪

ચોપાઈ

કંઈ કપટનુ ન કરે કામ, વેગે જેનો વિધામ,
 ધર્મનુ જે ગુમ ધામ, એવા જનનુ આવડ નામ ૭૫

દોહરા

શિર સાટે શિયન સાચરે, તજે ન ટેક લગાર,
 પ્રાણ જતા પડે નહીં, તે મતીમા ગીગાર ૭૬
 મહી ટેક તોડે નહીં, પ્રણ કહી પછી ભય,
 અધર્મમા પગ નવ દીરે, જનમા તે જગમાય ૭૭
 હરીઆલી તુ હર પ્રમાણે, ચારે કુધ્વા મળી સ,
 બાર ગામ ને બોતેર હ થી, એક બનારે ગગી સ ૭૮
 આયુ રૂપી લાકડું, રવિ-રયિ રૂપ કરવડ,
 કાળ રૂપી સુત્રધાર નિત્ય, વેરી ખડ કરવડ ૭૯

પુન્ય કરે જ્યા પાડોશી, આડી લજ વાંચ,
 અધ્યાગતને દેખીને, ઘરમા નાસી જાય ૮૦
 દે શીખામણ સ્વામી ત્યારે, કુચે પડવા જાય,
 દોઢો કેશ થોકમ, કનેલીઓ છુટાય ૮૧
 મેઢથી ધણી મારે ત્યારે, તેને દે છે આપ,
 જે તને હું લખ ન આપુ, તો દુન મારો જાપ ૮૨
 સામુ દે શીખામણ ત્યારે, સામી વડવા લાગે,
 સમી સાને કુચે ત્યારે, પડોર હીવમે જાગે ૮૩
 ધન જોખન કંકુરાર્થયા, સદા સુરગી ન હોય,
 જ્યુ રૂપા ત્યુ માણસા, રૂપાહ ફીરતી જોય ૮૪
 સસરો સુતા વહુ હંચિએ, અલો લો હાલ
 સુઈ રો સસરાલ, બાલક બોલે, *
 આને વિદ્યા વિવિધ વિનયાં, હી ૧ સૌદર્ય નાચી,
 દે સદ્વિદ્યા શુદ્ધ અમને, શીખજ્યા પ્રેમ અણી,
 આજ્ઞા મળી શિરથી પ્રજ્ઞમી, વાક્ય પુરે વધાવી,
 છાત્રો પ જ્ઞિ નિજ નિજ શહે, જ્ઞ ૧ સિદ્ધા સીધાવી ૮૫

મનહરે છંદ

છળ લેહ છાની રીતે, છાના લોક ઉતરીને,
 છેડે બાધુ જી તે પાપ, છોડયુ કેમ છુન્ને,

ઢાવે તેમે ફદ કરી, ફોગટ તુ ફુલ્યો ફરે. ૮૫
 ફેલી તારો ફદ તે તો, ફટ ફધ ફુટ્યો ૮૬.
 ફહું છું ફું ફોડ વાર, ફચન ઠાન ન ધરે, ૮૭.
 ફપટી ફુટીલ સાથે, ફોણ માચુ ફુટ્યો,
 ખરેખરો ખેલ આ તો, ખેલવુ ખાડાની ધારે,
 અણીમુલ કાળ તે તો ખાતા ખાતા ખુટ્યો ૮૭

દોહરા

ઝીના સતી પુર્વ ભવે, બાધ્યો અનુચિત કર્મ, ૮૮.
 ઝુળ કલક ફધ સાધુને, વિસ્વાયો અધર્મ ૮૯.
 વેગવતીના ભવ વિષે, રમવા ગઈ દેવાન,
 તપમી મુનિ તેણી સમે, હીઠા ધરતા ધ્યાન ૯૦.
 શ્રીધામ શુક બાળી કરી વહે નર ને તાર,
 તે દેખીને ઢેપ ધરે, વેગવતી તેણી વાર ૯૧.
 બોલે મનુષ્યની આગલે, એ મુની કપટી નીચ,
 નારી સગે રમતો મે, હીઠા જગલ બીચ ૯૨.
 એ કર્મગી સીતા ભવે, પામી કલક તેહ,
 ખાતિથી ઠહે સમજ તુ, મટે ન કર્મની રેહ ૯૩.
 જીવીત જરાસાઈ, દુ ખ જનન જરાસા,

તાપેદર હે ખાસા, શીર કાલ તો જરાસા હે,

કેાઈ વિરલાસા, અંત જીવે છે પચાસા,
 વન ખીચ વાસા, જોહી બાતકા જીલાસા હે
 સુઆકાસા વાન, કરિવરકાસા કાન,
 રચલદલકાસા પાન, રચપલાસા દલાસા હે,
 જોસા સાર કહાસા, તાપે કીજીયે અનંત આસા
 પાનીકા પનાસા, જોસા વનકા વમાસા હે ૬૩.

હોહરા

ધર્મ કરત સસાર સુખ, ધર્મ કરત નિર્વાણ,
 ધર્મપથ સાધન નિના, નર તિર્યચ સમાન ૬૪
 બાપ કહે મેરે પુત સપુત્તા, બેન કહે મેરા ભૈયા,
 ઘર જોઈ મિલેત બલૈયા, સોઈ બડો જા કી ગાઠ રૂપૈયા ૬૫.
 વીસ વરસકા પુરૂષ મુનત હૈ અરૂ સોલ વરસકી નારી,
 કહે કળીર થહ જાલી બતાઈ, કી જી થો ચોર કટારી ૬૬
 ખલ કંટક સુખ મહીકા, પતંગ પરમ પતંગ,
 હજી નીત્ય નીજ દેહકો, હરે અન્યકો અગ ૬૭
 રાખી ઘરેણુ રોકડું, નાકુ આપે જોહુ,
 સો મણુ કેરે ગાદહે સુજે સુવે નર તેહ ૬૮.
 આ લોકે જીવ આપવા, તત્પર ત્રણ પાપ,
 શુરનિહા વિક્રય સુતા, માત પિતા સુતાપ ૬૯

ભુજગી છંદ

શીલા શ્યામની પુછડી સાથે જાંધી,
 ભુજો જાળવી ભુકતીથી જામ જાંધી,
 પછી કાઢીએ તો વળી વાકવાળી,
 પડી ટેવ તે તો ટળે કેમ ટાળી ૧૦૦-

દોહરો

જો વરસે વરસાદ તો, થાયે લીલા દહેર,
 જો વરશે વર સાત તો, થાયે કાળો કેર ૧.

કવિત્ત

ભગ્વત ભુજગિની જયુ આપકે 'હરમનકું',
 વીણવાકે 'હુવા નીજ માતકે નીલાત હે
 ઝગુડુચી ચહત વૃન્ધ તાહીકો મુનક્ષ કરે,
 જપાટકે પનીપાવવે કો પાલસે નીપાત હે
 સુ રજશક પછી જગજ પછી અડસે ઇંદુ,
 વપછીકે વિછેલેસો ખડે નીલપાત હે;
 એસેહી કુમીત મીત જાહેકો લગાત પ્રીત,
 તાહીકો તુરત અત, કાલરો વિલાત હે. ૨

૧ જન્માને ૨ પોતાના જન્મા ૩ મળો ૪ પીતામર ૫ રક્ષક.
 એક જાતનું પક્ષી ૭ એક જાતનું પક્ષી ૮ પક્ષીને.

છાંખ્યા

જટા ધરે જાટ-વૃક્ષ, પતંગ નિજ ભાજે કાયા,
 જલચર જલમાં નહાય, ધ્યાન ધરવા બગ માયા,
 ગાડર મુઠાવે શીવ, અભા મુખ દાડુ રાજે,
 મફલ લોટે છાર, શુક મુખ રામજ ભાજે
 વળી મોર તજે માનની, ચાન સકળનુ ખાય મે,
 કવિ શામળ કહે સાચા વિષ્ણુ, કાળ સ્વર્ગમાં ભાય છે ૩-
 એક મલ પુની મોહવશ, લાપે બિહુ માર,
 લાહા પીવાઈએ દાહની, કદા કરીએ ઉપચાર ૪-
 હરિદ્રી ચલે હરીયાવમે, કર્મ ચલે લે સાથ,
 મોની લાઉ કે કુળ મર, શખ લગે મયા હાથ, ૫-
 સવૈયો

નૃપ માર ચલી અપને પીયુમે,
 પિયુ સપં ઠસ્યા હૃષમે પરહું,
 મુજ લે મયે ચોર વિદેશનકું,
 ઉન મેથ દીની ગણિકા ધરકું
 મુત્ર સગ ભયો જાળ કાઠ ચલી,
 નીર પુર ભયો મુજે ગોપે મદી,
 મહારાજ પિરાજ નિથાર કરો,
 અખ છાચકો ચોચ કહા કરહું ૬

દોહરા

- નમન નમનમે દેર હે, બહોત નમે મોહન,
 દગાખોર દુના નમે, રચિતા ચોર કમાન ૭
 નીતિ વિના નો ભુત હે, દોલી માનુ પિશાચ,
 મલિત રહે સો પ્રેત હે, અમુર હોત બિન સાચ ૮
 કિતર કાયરકો કહત, રચ્ય જ્યે કહો કયોગી,
 રાક્ષસ નિદંયકો ગીનો, વીર બડો ઉધોગી ૯
 મુરખ દશમ બહુ રૂ ખલ ખર, કહુ બોલહો સો કાક,
 અપનો બોલ ન પાલહી, સો માનો બિન નાક ૧૦.
 કરહો ઘાત નિશાસ દે, સો હે અવર કસાઈ,
 નાસ્તિક કીટ જયુ નરકકો, કેખહુ કેઈ ન લાઈ ૧૧.
 પાન પદાર્થ સુધક નર, વણુ તોજ્યે વેચાય,
 જયુ જયુ ભુમિ પાલટે, મુલ મોઘેરા ચાય ૧૨.
 દેખી કરિદ્રક દૂરતે, લોક કરે અપમાન,
 જાચકકુ જયુ દેખકે, ભસત હે બહુ જ્ઞાન ૧૩
 જળ લગ પેસો હાથમે, લગ લગ ઉસકે પ્યાર,
 સાઈ ઇશ સસારમે, સ્વારથકા વ્યવહાર ૧૪

— કવિતા —

પૈસા બિન બાપ કહે, પુત જો કપુત મેરા,
 પૈસા બિન ભાઈ કહે, બડો દુખદાઈ હે,

૧ મિત્રો ૨ મદદ ૩ ભેમટો ૪ વળા ૫ પ્રેમી

પૈસા બિન ચાચા કહે, કૌનકો ભત્રીજો, લાગે, ,
 પૈસા બિન સાસ, કહે, કૌનકો જમાઈ છે. ૧૫
 સઘ. પ્રીતિકરો નાદ*, સઘઃ પ્રીતિકરઃ સ્ત્રિયઃ ।
 સઘ સોતરો ચક્ષિઃ, સઘ પાપહરો જિન* ॥ ૧૬.

— દોહરો —

કા ન કરે અળલા પ્રખટા, કેહી જગ કાલ ન ખાય,
 કૌન હી અગ્નિ ઝારી થકે, કા ન સમુદ્ર સમાય ૧૭

— કવિતા —

બાતનમે દેવી અરૂ, દેવતા પ્રસન્ન હોત,
 બાતનસે સિદ્ધ અરૂ, સાધુ પતિયાત હે,
 બાતનસે ખાન મુલતાન અરૂ નરથ માને,
 બાતનસે શુદ્ધ લોક, લાખન કમાત હે, -
 બાતનસે શુભ અરૂ, દ્રવ્ય સભ લાભે હોત,
 બાતનસે પુન્ય અરૂ, પાપ દોષ ભત હે,
 બાતનસે કીર્તિ અપકીર્તિ સગ બાતનસે,
 માનવીકે મુખકી બાત કરામત હે ૧૮
 બેઠીએ નહીં જહાં તહા, કીજે ન કુસગ સગ,
 કાયરકે સગ ચરૂ, લાગે રૂ હી ભાગે,
 કાજલકી રીટકીએ, કેસો હી જતન કરો,
 કાજલકો દાગ તહા, લાગે હી લાગે,

દેખી એક બાગનમેં, ફુલનછીં બાંસનમેં,
 ફુલનછીં એક રેખ લાગે હી લાગે,
 ઠહત રે ખીહારી હાસ મુન હો ચાહેજ સખી,
 કામીનીકે સગ કામ, ભાગે હી ભાગે ૧૯.

— હોહરો —

ચિતાથી ચતુરાઈ ઘટે, ઘટે રૂપ શુષ્ક જાન,
 ચિતા બરી અજામણી, ચિતા ચિતા સમાન ૨૦.

— કેવિત —

૧૬૭ સવા મુત શવણકુ,
 ન બચાવન હાથુ કોઈ બને,
 સગરા મુત સાઠ હજાર ન જારહી,
 કોખી કપિલ કુટીલ હને,
 બેન મહા દુખ દેન બને નહિ,
 કેન મને મુનિ માનખ તે,
 હરી જાણવતી મુતકી કહવી રહા,
 ફલહી છપ્પન કોટી હને ૨૧
 દુરભોધન ભોધ હરે સીગરે,
 કહની કહનાર ન કોઈ રહે,
 હૃદય મુતકુ હાથ ૧ હજાર,
 ફેઠારહી રામ તમામ અહે,

(૪૧)

૧૧૭

દીવી ને મુત કારન સો વરસો,
ઉઠે ઉઠે ઉઠે ન રહે,

ઝેદી મુખ મુજનન માનત હે,
ઝેદી દુખડો મુરખ ચાહત હે ૨૨

જુધે નાર જાજરી, જુધે નાર પાસરી,
જુધે છલુ છલુ રહે, જુધે ડાણુ ઢોલા ઢે *
ઢોણુ.

ઉખલ કરે ધણુકડા, ધરહર કરે ઘસદ,
જિહ્વા જે રમજ સલાવડા, તિહા તે મરણ નિકદ ૨૩.
નારી નીજપતિ ઘર તણ, અવર ઘરે અથડાય,
દુખ પોમે મુખ વીણુમે ધમ' જાતથી જાય ૨૪

— માલિની છંદ —

વિપ કલશ ધરેલા, કામિની કઠ પાસે
નયન ચર સમુદો, હાસ્ય છે રમદ્રહાસે,
કુચ પર કચવેણી, નાગણી પાશ ધારી,
નર મરણુ મહારી, તુ બની એક નારી ૨૫.
જેના સસરાની છાવી પર જાણુ,
તેના જમાઈનું મ્હોળે નાણુ *
પ્રથમ કોડ આડત્રીય, લણુ મણુ અગીયાર,
જાર સદસ્ય નવ શત, શીતેર વળી ઉપર ચાર ૨૬

એટલે મળે એક ભાર, ભાર ચિહ્ન પત્ર વખાણ,	
આઠ ભાર ફલ ફલ, ભાર ખટ વેલી બાણ	૨૭
ટગમગ પગ ટકતો નહીં, ખાઈ ન શકતો ખાજ,	
હઠી ન શકતો આપથી, હેથ હટી નહીં લાજ	૨૮.
એ અવસર આણી દયા, બાળકને મા-માપ,	
મુખ આપે હુ ખ વેઠીને, એ ઉપકાર અમાપ	૨૯.
ચાલત પોકથ સોવતા, ચલત શ્વાસ બાવીશ,	
નારી સોગવતા થકા, ઘટે શ્વાસ છત્તીસ	૩૦.
મે મેરા ઇંચ એવકો, બધન મોટા જાન,	
મે મેરા બકો નહીં સોહી મોક્ષ પહચાન	૩૧
શાહ વચન સિંધન ગમન, કેલ ફલ એક વાર,	
રતિરિયા તેલ હમીર હઠ, ચટે ન ફાળ વાર	૩૨
હુમર ઉપર ફલ મળે, નહી કરે પોકાર,	
ચતુર હો તો ચેતજે, મુશળ ન કરે વિચાર	૩૩
આણુ ક કહે પરમાણુ કને, માણુસે માણુસે ફેર,	
એક તો લાખે ના મલે, એક તાબિયાના તેર	૩૪
બ કે મત કર પરવા કીસકી, મત માગો કીસકે પાસ,	
અપને સાહબકો યાદ કર, તેરી પલકમે પુરે આશ	૩૫
લખપતિને શોભે લાડી, હાથી પર શોભે અળાડી,	
ઘોડો બધે ખેચી ગાડી, ગદ્દો બધે ભાર ઉપાડી	૩૬

ગઠરી બાધી પુલકી, રહી પવનસે ફુંક,	
ગાઠ ભુગતીસે પુલ ગઈ, અત પુલકી પૂલ	૩૭
વિદ્યાચુરકી ભકિત સો, કે કીજે અધ્યાત્મ,	
બીલ દ્રોણકે બિન કહે, શીખ્યો બાણ વિલાસ	૩૮
જન્મી અપ સુભાતિમા, કરે સુભાતિ કામ,	
વિધિ મુખમા મણિ નીપજે, છતાં કરે વિષ બામ	૩૯
જળ તુ આવ્યો જગતમે, લોક હસે તુ રોય,	
એમી કરણી અળ કરો, તુમ હસે જગ રોય	૪૦
આપન બુલે ઠગાઇએ, જોર ન ઠગીયે ઠોય,	
આપ ઠગાએ મુખ ઉપજે, પર ઠગીયાં કુ બ હોય	૪૧
લિખના પઠના વ્યાતુરી, એ સળ વાતા ચહેલ,	
કામ ફહન મન પણ કરન, બઝન ચઢન મુરફેલ	૪૨
નિહા હમારી જો કરે, મિત્ર હમરા સોય,	
બિન આણુ બિન પાનીસે, મેલ હમારા ધોય	૪૩
જગડા નીત્ય પુરાઈ એ, જગડા પુરી બલાય,	
કુ બ ઉપજે ચિતા બઢે, જગડામે ઘર બાય	૪૪
સો ઠોય સજ્જન વગે, બાતુ હિરદા મોઝાર,	
કુસ્નેહિ ઘર આગણે, બાણુ ફરિયા પાર	૪૫
મેમ પ્રીતને જો મીલે, તાઠા મિત્રીયે ધાય,	
કપટ રાણકે જો મીલે, તાને મીલે બલાય	૪૬

તરુનર કદી ન ફવ બાજે, નદી ન સચે નીર,
 પરમારથને કારણે, સતો ધમે શરીર ૪૭
 ઘણી ચહે, ઘણી ફતરે, વોહ તો પ્રેમ ન હોય,
 અઘટ પ્રેમ હિરદે વમે, પ્રેમ કહીયે સોય ૪૮
 જા ઘટ પ્રેમ ન સચરે, સો ઘટ જાનુ મસાણુ,
 જૈમે ખાલ હુહારકી, શ્વાસ લેત જિન પ્રાણ ૪૯
 દુનિયાદે મહે, હુરગીઝ કમ ન હોગે,
 મગર અદસોમ હે, આખીર હુમ ન હોગે ૫૦
 જુઠા બોલાનુ જુઓ, બધુ જુઠમા જાય,
 વીંછી કરડે 'શાકને, સાચે જુઠ મનાય ૫૧
 બાર માહીશી ત્રીશ ગયા, બાછી ગયા અગરાર,
 સમજે તે સાચુ ગણે, ગપ સમ બાણે ગમાર ૫૨
 વહુ' વણજ બહુ બેટીયા, હો નારી ભરતાર,
 તીનકુ કયા અમ મારના, માર હીયા કિરતાર ૫૩
 મણકા ફેરત જન્મ ગયો, ગયો ન મનડો ફેર,
 કરકા મણકા છોડ કર, મનકા મણકા ફેર ૫૪

સવૈયા

પાનીકે જંતુ જ્યુ કાહી પેચાનત, ઓપમકે તપતે ગરનીકી,
 કેસરકી ફરહો કહા કિમન, હે ન પરીખ જહા હરલીકી,

કાયરકુ કવ નહીં પરે કહુ, શુરનકી યુ ગુપ્તી મરદીકી,
 બેઠરદી ન પ્રખીન લહે, કહુ જાનન હે દરદી દરદીકી પપ.
 મોરકો ધ્યાન લગ્યો ઘનઘોગ્ગે, દોરકો ધ્યાન લગ્યો નટકી,
 થ દકો ધ્યાન ચકોર લગ્યો, પનીહારીકો ધ્યાન લગ્યો મટકી,
 ચાતક ધ્યાન હે સ્વાતનમે, ચકોરકો ધ્યાન હિને છટકી,
 મીન મન્યો જળ ધ્યાન મુક્તાગર, પપ પ્રખીન રહ્યો અટકી પદ.

સમસ્યાઓ

માયા વિનાનો મરગલો, શીંગડીઓ ઉગી ચાર,
 હડમા બેઠો હમહમ, તેને ખેત લઠાવે લાડ
 જવાબ—રવૈયો

નદી કિનારે ત્રણ જુ પડા, તેથી આગેર ગામ,
 કુવારીને ત્રણ છોકરા, તેને પરણ્યાનુ શુ કામ
 જવાબ—ત્રણ નકતુ

ત્રણ મુખ ને દસ પગ, અલવટ કરતુ ધાય,
 રાજા પુછે રાણીને, એ કયુ જનાવર જાય
 જવાબ—હુળ.

ચક થોડુ ને ઉર ઘણુ, વળી હધડે રાતા કાત,
 એને ખાય શાદાણુ વાણીયા, એનુ મીઠુ લાગે તન
 જવાબ—તરણુજ.

જળથી નારી નીપજે, જળ દેખી લવ લાય,
 ચાર દિવસ અગ્નિમાં રહે, તેનું હૈડું વળે થાય,
 પંચુ તે ચાલી ચોટે એક, વેચાણી હાટ બજાર,
 બાપે લીધી દીકરે લોગવી, તમે પડિત કેસ વિચાર

જવાબ—ધટ

વગર પગે ડુંગર ચઢે, વગર ઝુએ ફળ ખાય,
 પછુ હું તને પુછુ છેલ્લડા, એ કયું જનાવર લાય

જવાબ—દવ-અગ્નિ.

સુખમ કન પુરેપોત્તમ તણું, નીમમ ન ગણે જેહ,
 નાર વડે નર બાણીએ, ઉત્તર આપે તેહ

જવાબ—સુછ

નાચુક નારી ખીયુ સગે, સોતી અંગસે આગ મીલાય,
 જળ જાગે તળ જાનકે, અપના પતિક ખાય

જવાબ—ખત્તી-દીવે

નારીમાથી નર નીપજે, અને ગમને ઉડી જાય,
 આઠ મહીના નારી રહે, વળી પાછો નર થાય

જવાબ—કાદવનો ગારો

એક નર તેને બહુ નાર, આવી રહે ઉલ્લાસે;
 લોગવે મોસ જે ચાર પછી, ઠાઠ નાર ન રહે પાસે

જવાબ—આંબો

અતિ ર એ રૂપે ઘણી, તે સહુ હુરખે ખાય,
એ સમસ્યા ચતુર નર કહે, તે બર ચાટે વેચાય.

જવાબ—કેડી.

નમરમા નાગી ફરે, વનમાં પહોરે ચીર,
એ ફળ તમે લાવજો, મારી સગી નણુ દના વીર.

જવાબ—સોપારી

પતથર મટી થઈ પ્રેમદા, વળી લોજન કરતા ગાય,
અરધુ અગ ફરે કુહડી, તેનું એકું જન ખાય

જવાબ—ધટી.

અગ કાણુ દત હજળા, ચાલે થેમર ચાલ,
સાણુ વહુ ને ડીકરી, એ ત્રણનો એક બરથાર

જવાબ—ચુડો

ખાપે જન્મી બેટડી, બેટડીએ જનમ્યો ખાપ,
એ સમસ્યા કહો મારા ઠાકરા, તેમા બેટી બહી કે ખાપ

જવાબ—આળસી

પડી પણુ ભાગી નહીં, કટકા થયા બે ચાર,
વગર પાખે હડી અર્ધ, તમે પડિત કરો વિચાર

જવાબ—રાત

ચતુર, નર ને સામળો, વગર માર્યો રૂવે,
પણુ ને ૫ હોય ખરો મરદ, તો એનો અર્થ કરીને મુવે

જવાબ—મોર

જળમા બેસી ઘર કરે, વળી જળમા બેસી નદાય,
જેનું મસ્તક વાટે નવ મરે, તેની આખ ફાટે એવ બાય.

જવાબ—ચોરડી

ઉભો નર નિદ્રા કરે, તડકો ઝાકળ ખાર,
જેને મસ્તકે મોતી નીપજે, તે સો હાટો હાટ વેચાય.

જવાબ—જીવાર.

ત્રણ સુખ ને તેર પગ, વળી નરને નામે નામ,
પણ નર ઉપર નારી ચઢે, ને યાય હે તાણાતાણ

જવાબ—આગળીચે.

માયા ઠેરો બેઠિયો, વળી હેડા ઠેરો હાર,
હહાટે કડે દીકરો, ને રાતે કડે બરધાર.

જવાબ—સાકલો

સાત નર જાધ્યા તાતણે, એવા મલી નર ચાર,
તેહ બનાવો રાધજી, તેની થઈ એક નાર

જવાબ—ચોરી

રથમ અપ્પર વિઠ્ઠુ જગ છાડે, વચગા અપ્પર વિઠ્ઠુ જગને પડે,
ખત અપ્પર વિઠ્ઠુ સહુને મીડો, તે સ્વામી મે નયવે દીડો

જવાબ—કાગળ

રથમ અપ્પર વિઠ્ઠુ મીડો લાગે, અ-ન અપ્પર વિઠ્ઠુ ર મી લાગે,
વચગા અપ્પર વિઠ્ઠુ સુખમા જાય, તે આવે તો પ્રમુ પમય

જવાબ—કાગળ

(૫૦)

બરે કોળ પેણ મૃગ નહીં, નહીં સસલો નહિ શ્યાન,
મો ઉચુ પેણ મોર નહિ, સમજે અતુર 'સુગણ

જવાબ—દેડકો

વણ અક્ષરની નાર, નગર માહે જાહુ દીસે,
વગત એક વિધાળ, જીભ કર પાય ન દીસે,
નાટક કરે અપાર, અગ જાતી ન ધરાયે
કથારે ન ખીને નીર, જીવ વિણ સધળે જાયે,
તે નારીને દાખવો, અરધિ માસ પદ જાણીએ,
તુરત કહે જે તેહની, જીલ્લિ સર્વ વખાણીએ

જવાબ—ચાલણી

પશુ નહીં પણ ચાર પગ, એક વામો જે શિપ,
ખાવક તેના પેટમા, જાતે પદ કહીય

જવાબ—ઘોડીયુ

મકનો પેણ પડિત નહીં, પુરો પણ નહીં ચાર,
અતુર હો તો ચેતજો, મધુરો પણ નહીં મોર

જવાબ—પોપટ

પુવે કંઈ નીતિ કઈ હતી ? મોટા ભારને કોણ ધારણ કરે,
અજાણ્યોની ગતિ કોણ ? અને પાંચમો લોકપાળ કોણ ?

જવાબ—મહીપતિ.

રાજાએને આશીર્વાદનું વચન શું ? ચકરના શરીરનું ભુખણ શું ?
સુખ દુખનો, કર્તા કેણુ ?, સારા કૃત્યોમા સુખ્ય શું ?

જવાબ—જીવરક્ષાવિધિ

બન્ને રતનના ભારથી જેનું શરીર ડબાયેલ છે,
તથા દોરીઓ વડે બાધેલ છે

ચુરપના ખતા પર ચઢેલી છે, પણ સો નથી,
તો હે નાય ! સો વગર એ કેણુ જાય છે

જવાબ—કેવડ

નદી કિનારે નીપજે, ન ખાય હમ કે સુડો,
ઓના હાથે નોહામણો, ન હોય કકણ કે સુડો

જવાબ—સુખંડ

ચોખ્ખી નગરી સોજ સિપાઈ, સાત રણી એક રાજ

જવાબ—ચોપા

રકારી પણ કારી નહીં, નહીં બેસ કે રહારી,
એ જાંઘે ને કાન દુએ, બહુ લાજ વારી

જવાબ—ધી પીરમવાની વાત

નહીં વાસવો નહીં વીંજણો નહીં કારીગર મુતાર,
ઉપે માથે ઘેર ચણે, રાજ સોજ વરે વિચાર

જવાબ—સુધ

માથ વેતક પુતળ, મુખ હોઢાઢા હત,
નારી સગે નિત રમે, ઘડુરે વિચારા ચિત
જવાબ—મુશકલ-સાબેલું

કરોડ માન બીટી, માથે ચાલે કારી કીટી,
દેશ 'કરે પરદેશ કરે, સર્વ સાથે વાતો કરે,
જવાબ—કાગળ

છાછરી વહાવળી, ઊગધ પાલ,
પાણી ન મળે, મણુ આરા આર
જવાબ—ચોપાટ

જાથ વિમાણી ગોઢરે, વાછરડું વાડા માંચ,
ઢોનારી સુઢે પારણે, તેના ઊડડા લરકર માંચ
જવાબ—ખ દુક

આગળ ન દેખુ પારખી, પાગળ ન દેખુ જાણ,
હું પુછું પઠિતરાજને, એના કીલ્લ વીધ છુટવા પ્રાણ
હતાર-જલ થોડું તૃપા મળી, જલમા તાણાતાણ,
હું પી છું પી એમ કહેતા, એના મંલ વિષે છુટ્યા પ્રાણ
(મૃગને ને મૃગની મોહથી મરી ગયા)

આહાલ કે આહાલુ તેરી રાખે હે 'દામણ,
હાથમ હે ને તા, ખારમાંથી ડગ ગા બાકી રહ્યા કેતા ?
જવાબ—ખાર કલાકમાંથી ત્રીશ ઘડી જતા શુન્ય રહે

અમે આબ્યા હતા, તમે ખડા હતા, તમે પેચી ગયા,
અમે બેસી ગયા, તમે નીકલ ગયા, અમે ચલ ગયા.

જવાબ—કોટિ.

કેવલશાની કેવલી, હેજે ચેદે શબ્દ,
જે ન હેજે કેવલી, તે મે હીહુ આજ

જવાબ—સ્વચ્છ.

એક નરે નરને ગળ્યો, તેથી શોભે તન,
એ તો હિતમ જન ધણો, સમજો તમે સજ્જન.

જવાબ—ભામે, હગડો.

અવદો દૂરગામી ચ, સાક્ષરો ન ચ પદિતઃ;
અમુલ્લઃ સ્ફુટવક્ત્રા ચ, યો જાનાતિ સ પદિતઃ,

જવાબ—ઢચેલ કાગડ.

કૃષ્ણમુખી ન માર્જારી, દ્વિજિહ્વા ન ચ સર્પિણી;
પંચમર્ત્તી ન પાંચાલી, યો જાનાતિ સ પદિતઃ

જવાબ—કુલમ.

પુરૂષ એક ને પગ નહીં, નહીં માથુ નહીં હાથ,
શીર રહે પણ આપણે, ત્યા જઈએ ત્યા સાથ

જવાબ—આકાશ.

એક અથળા મેં મુણ્યા કાંઈ, કુવેમે જલં રહી આગ,
કીચકં પાની જલ ગયે કાંઈ, મછીયા ગહે અર્ધ સાંઈ
જવાળ—કેડી

એક અથળા મેં મુણ્યા કાંઈ, હાથી મલમલ નહાય,
કોટ કાગરે પાની ચક ગયા, ચીકીયા ખ્યાસી નાય
જવાળ—ઝાકળ

એક, જનાવર ઇંદુ, કે પુછડે પાણી પીંદુ,
જવાળ—દીરાની વાટ.

આડી નાખુ, પાડી નાખુ, પાડીના પગ વાડી નાખુ,
તોય પાડી દુડે
જવાળ—થોર.

મદ્ગાયા દીયો દાતૃ-મેકચિત્તેન માવિના ।
દાતારો નરક ચાન્તિ, મતિગ્રાહી ન જીવતિ ॥
અસ્ય પ્રત્યુત્તરમ્—
મીનો લાવા મલો વેય, કયે । દાતાઽન ધીવર' ।
ફલ યજ્ઞાયતે તત્ર, તયોસ્તદ્ વિદિત જને ॥

। मास्ताविक श्लोक संग्रहः ।

- चतुर्दशी-कुङ्कु-राका—ऽष्टमीषु न पठेन्नामः ।
 मृतकेऽपि तथा गङ्गु—ग्रहणे चन्द्र-सूर्ययोः ॥ १ ॥
- तथोल्कापात-निर्घात—भूमिकम्पेषु गर्जिते ।
 पञ्चत्यं च प्रयातानां, घन्धूनां मेतर्कर्मणि ॥ २ ॥
- अकालविद्युति भ्रष्ट—मच्छिना—ऽमे यस्तनिधौ ।
 इमशाने क्षयगन्धे वा, नाऽगीतात्मनि चाऽधुर्वौ ॥ ३ ॥
- चला लक्ष्मीश्वलाः प्राणा—श्वल चञ्चलपावनम् ।
 चलाचलेऽस्मिन् भंसारे, धर्म एको हि निश्चलः ॥ ४ ॥
- तीर्थकराणां साम्राज्यं, सपत्नीवैरमेव च ।
 वासुदेव-रघुन्नेह, सर्वभ्योऽप्यधिक मत्तम् ॥ ५ ॥
- रात्रिर्गमिष्यति, भविष्यति सुप्रभात
 भास्वानुदेष्यति हसिष्यति पङ्कजधी ।
 इत्थं विचिन्तयति पत्रगते द्विरफे.
- हा । हन्त हन्त नलिनीं गज उज्जहार ॥ ६ ॥
- ते पुत्रा ये पितुर्भक्ता, मातुर्वचनकारकाः ।
 कुलशीलरता नित्य, श्रेया उदरकीटकाः ॥ ७ ॥

तत्स्वज्ञं न विना विद्या, तपस्या श्रमवर्जिता ।
 तीर्थयात्रा मनःस्थैर्यं—वन्ध्या वन्धयेव कामिनी ॥ ८ ॥
 गुरुष्वविनयो घर्ष, विद्वेष, स्वगुणैर्मदः ।
 गुणेषु द्वेष इत्येता, पालकृच्छ्रजटा, स्मृताः ॥ ९ ॥
 उलूख-काक-मार्जारि—गृध्र-शम्बर-शूकराः ।
 अहि-वृश्चिक-गोधाश्व, जायन्ते रात्रिभोजनात् ॥ १० ॥
 मृतं स्वजनमानेऽपि, सूतकं जायते किल ।
 अरसं गते दिवानाथे, भोजनं क्रियते कथम् ? ॥ ११ ॥
 जीवन्तु मे शत्रुगणा, सदैव,
 येषां प्रमादेन विचक्षणोऽहम् ।
 यदा यदा मे क्षिणिला च बुद्धि—
 तदा तदा ते भ्रतिरोपयन्ति ॥ १२ ॥
 अतिदानाद् बलिर्वद्धो, नष्टो मानात् सुयोधनः ।
 विनष्टो रावणो लौल्याद्, अति सर्वत्र वर्जयेत् ॥ १३ ॥
 आदरं लभते लोको, न कदापि धनवर्जितः ।
 कातिहीनो यदा चन्द्रो, वामरे न लभेत् प्रयाग ॥ १४ ॥
 नाऽहं काको महाराज !, हसोऽहं विमले जले ।
 नीचसङ्गमसङ्गेन, मृत्युरेव न संशयः ॥ १५ ॥

अपरीक्षित न कर्तव्य, कर्तव्यं सुपरीक्षितम् ।
 यथाद् भवति सतापो, ब्राह्मणो नकुलं यथा ॥ १६ ॥
 पश्य लक्ष्मण ! पम्पायां, वयः परमधार्मिकः ।
 मनैश्च मुञ्चते पादौ, जीवानामनुकम्पया ॥ १७ ॥
 न जातु कामः कामाना—सुरभोगेन शाम्यति ।
 हविषा कृष्णवर्त्मन, भूय एवाऽभिवर्जते ॥ १८ ॥
 त्रिभिर्वैपस्त्रिमिमोक्षे—स्त्रिभिः पक्षैस्त्रिमिर्हितैः ।
 अत्युग्रपुण्य-पापाना—मिहैव लभते फलम् ॥ १९ ॥
 कृतकर्मक्षयो नास्ति, कल्पकोटिशतैरपि ।
 अवश्यमेव भोक्तव्यं कृतं कर्म शुभाशुभम् ॥ २० ॥
 यथा धेनुसदृशेषु वत्सो रिन्दति मातरम् ।
 तथा पूर्वकृतं कर्म, कर्तारमनुमच्छति ॥ २१ ॥
 प्राणान्तेऽपि न मद्भक्तव्य, गुरुसाक्षीकृतं व्रतम् ।
 त्रयमद्भुगो हि दुःखाय, प्राणा जन्मनि जन्मनि ॥ २२ ॥
 विद्यारम्भे गुरुः श्रेष्ठो, बुधवारोऽथ मार्गवः ।
 मध्यमो रवि-चन्द्री च, अग्नि-भौमी विरजयेत् ॥ २३ ॥
 काममाधित्यं दुःखं, दम्भ-मान-मदान्वितः ।
 मोहाद् गृहीत्वाऽमद्ब्राह्मणं पर्यन्तेऽष्टचित्रताः ॥ २४ ॥

आशापाशशतैर्बद्धाः, काम-क्रोध परायणा ।
ईदन्ते कामभोगार्थं-मन्पायेनाऽर्थसंचयान् ॥ २७ ॥

अनेकचित्तविभ्राता, मोहजालममावृता ।
प्रसक्ताः कामभोगेषु पतन्ति नरैः शुचौ ॥ २८ ॥

पृथिव्याः त्रीणि रत्नानि, जलमथ शुभापिनम् ।
मूढे पापाण्यखण्डेषु रत्नतया विधीयते ॥ २९ ॥

ढानेन प्राप्यते लक्ष्मीः, शीलेन प्राप्यते यशः ।
तपसा क्षीयन् कर्म भावेन मोक्षमवद ॥ ३० ॥

राज्यं दत्तं धनं दत्तं, सत्यं शीलं न ररिण्डितम् ।
हरिश्च द्रव्यसत्यागो, न भूतो न भविष्यति ॥ ३१ ॥

कुशलेन विदारिता नयुक्तो पद्मात् रारारोहण,
तत्रापिष्ठदुःखाल्पादहननं दण्डेन च यश्चमय ॥

रज्ज्वा छेदनादन च दहनमेतत् विनाडं यथा-
ग्राम्यस्त्रीरुदङ्गं बहु कृतं तत्रो हि दुःखं मरुत् ॥ ३२ ॥

धैर-वैश्वानर-व्याधि-पाद-व्यसनलक्षणा ।

महाश्नर्थाय जायन्ते, वकारा पञ्च वर्णिता ॥ ३३ ॥

एको ध्यानमुषी पाठ, प्रथो गीतं चतुष्पथम् ।

पञ्च मस्तं कृषिं कुरु, सग्रायो बहुभिर्मनैः ॥ ३४ ॥

ब्राह्मणो भोजने हृष्टा, मयूरो घनगर्जनैः ।
 सायवः परकल्याणे, खलोश्च परपीडने ॥ ३५ ॥
 वामदेवेन मित्रेण, रूपदेवो वनान्तरे ।
 घोरनिद्रान्तरे पाप्मे, लसलोभेन मारितः ॥ ३६ ॥
 अधः पश्यसि किं बाले, गतं किं त्वं मौक्तिकम् ?
 रे नीच । किं न जानासि, गतं तारुण्यमौक्तिकम् ॥ ३७ ॥
 ममाऽहमेव देवथेद्, गुरवथेत् सुमातरः ।
 रतिथेर्ज्जनधर्मे च, हनाशा मवराक्षसी ॥ ३८ ॥
 सा विद्या या मद हन्ति, सा श्रौर्याऽर्थिषु दीयते ।
 धर्मानुसारिणी या च, सा बुद्धिरभिधीयते ॥ ३९ ॥
 अनुचितकर्मरम्भः, स्वजनविरोधो बलोपसा स्वर्ग ।
 ममदाजनविश्वासो, मृत्योर्द्वाराणि चत्वारि ॥ ४० ॥
 विग्रहमिच्छन्ति भटा, वैशाख व्याधिपीडित लोके ।
 मृतकबहुलं च विष्टा, लेपं सुमिश्रं च निर्ग्रन्थाः ॥ ४१ ॥
 आनन्दोऽश्रूणि रोमाञ्चो, बहुमानं प्रियं वचः ।
 किञ्चाऽनुमोदनापात्र—दानभूषणपञ्चकम् ॥ ४२ ॥
 अनादरो विलम्बश्च, वैमुख्यं विमिश्रं वचः ।
 पश्चात्तापश्च पश्चाऽपि, सध न दूषयन्त्यपी ॥ ४३ ॥

दन्तैर्जल्पितमेकदा तु रसना चापल्यमाले । जहि,
 द्वात्रिंशत्तमव धवस्तव सुना कर्तुं समीपमावहे ।
 बाढ तद् रदनाः सदैकसदना जानेज्य-वै । बन्धुतां,
 नो चेद् बाह्नुभाषणेन भवनामास्ये निवास कुतः ? ॥ ४४ ॥
 अर्थातुराणा न पिता न पुत्रः,

कामातुराणा न भय न लज्जा ।

चिन्तातुराणा न सुख न निद्रा,

धुधातुराणा न बल न तेजः ॥ ४५ ॥

बल मूर्खस्य मानस्य, नस्फुरस्याऽनृत बलम् ।

अबलस्य बल राजा स्त्रीणा च रुदित बलम् ॥ ४६ ॥

स्योर पृच्छति मे वार्ता, शरीरे कुशल, खव ।

कुत कुशलमस्माक—मायुर्याति दिने दिने ॥ ४७ ॥

मसन्नश्च द्रराजर्षे—भन वसर-सवरी ।

नरकस्य शिवस्वापि, हेतुभूती क्षणादपि-॥ ४८ ॥

नीचैर्गोत्र वीरे, मल्लो स्त्रीत्व प्रवासिता पाण्ड्ये ।

कृष्णे च सर्पनाशो, मेतार्ये जातिहीनत्वम् ॥ ४९ ॥

हरण जनकमुतापा, निपादसेनाऽमुख हरिश्चन्द्रे ।

स्योहरण नलभूरे, विक्रमो मल्लशमुन्द्यपि ॥ ५० ॥

उत्थायोत्थाय चिन्त्य हि, किमत्र सुकृतं कृतम् ।

आयुष्यस्वप्नमादाय, सूर्यश्चोऽस्तमय' गतः ॥ ५१ ॥

जरायष्टिपदारेण, कुञ्जीभूतो हि मानसः ।

गतं माणिभ्यतारुण्य, निरोक्षेन पदे पदे ॥ ५२ ॥

दुर्जनसङ्गदोषेण, साधगो यार्तिं विक्रियाम् ।

एकगत्रिमसङ्गेन, काष्ठ घण्टाविटम्बनाम् ॥ ५३ ॥

बलिभिर्भुत्वमाक्रान्तं, पलिभिरङ्घ्रि शिरः ।

गात्राणि शिथिलायन्ते तृष्णैका तरुण्यये ॥ ५४ ॥

मृगमीनसज्जनानां, तृगजलसन्तोषविहितवृत्तीनाम् ।

लुब्धकधोवरपिष्टुना निष्कारणैरिणो जगति ॥ ५५ ॥

कुलं रूप फलाभ्यासः, विद्या लक्ष्मीर्वराङ्गना ।

ऐश्वर्यं सप्रभुत्वं च, धर्मेणैव प्रजायते ॥ ५६ ॥

आह्लापद्वो नरेन्द्राणां, गुरुमा मानमर्दनम् ।

भर्तृकोपश्च नारीणा—गशस्त्रो वर उच्यते ॥ ५७ ॥

उग्रमः खलु षट्पथः, फल माजस्विद् मोक्षम् ।

जन्मप्रभृति मौर्खास्ति, पथः सिरेनि नित्यतः ॥ ५८ ॥

उग्रमे नास्ति दास्यम् जपनो नास्ति पानकम् ।

मौनेन कलहो नास्ति, नास्ति जागरतो भयम् ॥ ५९ ॥

कोऽतिभारः समर्थानां, किं दूरं व्यरसायिनाम् ।
को विदेश सुविद्यानां, कः परः प्रियसादिनाम् ॥६०॥

मित्रद्रोही हृत्-नश्व, स्नेहिभिश्चासरातकः ।
ते नरा नरक, यान्ति, यावच्चन्द्र-दिवास्त्रौ ॥ ६१ ॥

जले तैल खले गुह्य, पात्रे दान मनागपि ।
प्राप्ते शास्त्र स्वयं याति, विस्तार वस्तुशक्तिः ॥६२॥

सुपानदानैः भवेदनाढ्यो,

धनप्रयोगेण करोति पुण्यम् ।

पुण्यप्रदानेन जयेच्च स्वर्गः,

स्वर्गे सुखानि प्राप्नुयीष्यन्ति ॥ ६३ ॥

यथोपरक्षितो बान्धवः, न स्याद् दृष्टेऽपि नीरदे ।

बोरो न स्याद्भव्यानां, त्रिनदेशनया तथा ॥ ६४ ॥

सामग्र्यभावाऽपि खलु, व्यपनेऽपि सुग्रेऽपि तथा कुसगऽपि ।

यस्य न हीयते धर्माः, निश्चयतो जानोहि त आदम् ॥६५॥

शृङ्गरी कृपमाना, लक्ष्मीर्व्याहारीणां नगरवारी ।

व्यापारिणां च सरसी, तरङ्गिणी च शितीशानभिः ॥६६॥

नाऽऽस्ये सर्पस्य रविः, न च दष्टकलेखरे ।

न मजासु न भूगले, धन दुरधिकारिणि ॥ ६७ ॥

सत्य मित्रैः मियं स्त्रीभिः, असत्य द्विषता सह ।
सत्य मिय च पथ्य च, वक्तव्य स्वामिना समम् ॥ ६८ ॥

पामारेणोन्पते पाप, प्रसारस्त्राणवाचकः ।
अक्षरद्वयसयोगे, पात्रमाहुर्धनस्विनः ॥ ६९ ॥

देशा ग्रीशो ग्राममेक ददाति,
ग्रामा ग्रीशः क्षेत्रमेक ददाति ।
क्षेत्राधीनः प्रस्थमेक मदत्ते,

नन्दस्तृष्टो हस्ताताली ददाति ॥ ७० ॥

न निमित्तद्विषा सेवो, न चाऽऽयुवैयकद्विषाम् ।
न श्रीर्नीतिद्विषा वर्म-द्विषामेतत् त्रय तु न ॥ ७१ ॥
वपुर्बचनवस्त्राणि विद्या वैभवमेव च ।

वकारैः पञ्चभिर्दीनो, नरो नाऽहति गौरवम् ॥ ७२ ॥

वन-वण-काञ्चन-परिजन-तनुरूपाङ्ग्येषु पञ्च या लक्ष्मीः ।
सैव गङ्गा-भूमिसहिता, सप्तार्द्धा भूभृता भरति ॥ ७३ ॥
ताम्बूल मूलवस्त्राणि, लोकयेन्द्रियपोषणम् ।

दिवा निद्रा सदा क्रोरो, यतोना पतनानि पट् ॥ ७४ ॥

लज्जा कुञ्जोद्योतकरी, लज्जा सौभाग्यकारिणी ।

लज्जा धर्मनरोर्मूल, लज्जाऽप्या पापकर्मणि ॥ ७५ ॥

चतुर्दशाऽप्यमून् स्वप्नान्, या पश्येत् किञ्चिदस्फुटान् ।
 सा प्रभो । प्रमदा सूते, नन्दन चक्रवर्तिनम् ॥ ७६ ॥
 मनः सवृणु हे विद्व-जसवृतमना यतः ।
 याति तद्दुलपत्स्यो द्राक्, सप्तर्षी नरकावनीम् ॥ ७७ ॥
 गतो बहुतरं कालं, स्वल्पा विद्यते शर्वरी ।
 द्विषुर्हृतपसद्गेन, रज्यता चित्तं । रज्यताम् ॥ ७८ ॥
 विद्या-बलेऽर्षी पत्नी, नृपसिणा मकीर्तिनी ।
 एकेन विहीन स्वप्नो, द्वाभ्या पद्गुरिति स्मृतः ॥ ७९ ॥
 वर कारागृहसिप्तो, वर देशान्तरभ्रमी ।
 वर नरकसचारी, न द्विभार्य पुनः पुमान् ॥ ८० ॥
 येषां न विद्या न तपो न दानं,
 ज्ञानं न शीलं न गुणो न धर्मः ।
 ते मर्त्यलोके भूमिभारभूता,
 मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति ॥ ८१ ॥
 सद्विद्या यदि वा चिन्ता, वगकोदरपूरणे ।
 शृङ्गोऽप्यशनमाप्नोति, भगवानिति च मुञ्चन् ॥ ८२ ॥
 गुणाः सर्वत्र भूज्यन्ते, पितृवशो निरर्थकः ।
 चासुदेव नमस्यन्ति, वसुदेव न ते नराः ॥ ८३ ॥

महाव्रतधरा धीरा, भैक्ष्यमात्रोपजीविनः ।
 सामायिकस्या धर्मोप-देशका गुरवो मताः ॥ ८४ ॥
 मुख पद्मदलाकार, वाचा चन्दनशीतला ।
 हृदयं कर्तनीयुक्त, त्रिविध धूर्तलक्षणम् ॥ ८५ ॥
 नराणां नापितो धूर्तः, स्त्रीणां च वनमालिनी ।
 पक्षिणां, वायसो धूर्तः, पशूनां च भृगोलकः ॥ ८६ ॥
 याचको वञ्चको व्याधिः, पञ्चत्वं मर्मभाषकः ।
 योगिनामप्यमी पञ्च, प्रायेणोद्वेगदेवतः ॥ ८७ ॥

मार्कण्डपुराणे—

अस्व गते दिवानाथे, तोयं रुधिरमुच्यते ।
 अन्न मांससमं प्रोक्तं, मार्कण्डेन महर्षिणा ॥ ८८ ॥

महामारते—

पुत्रमांसं वरं श्रुतं, न तु मूलकभक्षणम् ।
 भक्षणाद्वरके गच्छेद्, वर्जनात्-स्वर्गतिर्भवेत् ॥ ८९ ॥
 सप्तग्रामे च यत् पाप—मग्निना भस्मसात्कृते ।
 तत्पाप जायते तस्य, सध्रुविन्दुष्वभक्षणात् ॥ ९० ॥

विष्णुपुराणे—

ग्रामाणां समके दग्ने, यत्पाप जायते किल ।
तत्पाप जायते पापं, जज्ञस्याऽग्निकृते घटे ॥ ९१ ॥

पद्मपुराणे—

गौरस मासमध्ये तु शुद्धादिक तथैव च ।
भक्ष्यमाण भवेन्नून, मांसतुल्य युधिष्ठिर । ॥ ९२ ॥

नगरपुराणे—

दशभिर्षोजितैर्विभै—यं फल जायते कृते ।
सुनैरहंभक्तस्य, तत्फल जायते कलौ ॥ ९३ ॥

महाभारतप्रथमे—

आरोह स्वयं पापं, गाण्डीव च करे कुह ।
निर्जिज्ञा मेदिनीं मम्ये, निर्ग्रन्था यदि समुत्थे ॥ ९४ ॥

शिवपुराणे—

अष्टपटिषु तीर्थेषु यात्राया यत्फल भवेत् ।
आदिनार्यस्य देवस्य, स्मरणेनापि तद् भवेत् ॥ ९५ ॥

शुग्रामवाम. कुनरेन्द्रसेवा,

कुमोजने मोघमुखी च भार्या ।

कन्याबहुत्व च दरिद्रता च,

पद् जीवलोके नरकाणि सन्ति ॥ ९६ ॥

अभ्यासकारिणी शिवा, बुद्धिः कर्मानुसारिणी ।

दानानुसारिणी कीर्ति—लक्ष्मीः पुण्यानुसारिणी ॥ ९७ ॥

सत्य नास्ति तपो नास्ति, नास्ति चेन्द्रियनिग्रहः ।

सर्वभूतदया नास्ति, एतच्चाण्डाललक्षणम् ॥ ९८ ॥

काटिकासञ्चित धान्यं मसिकासञ्चितं मधु ।

कृपणेनाऽर्जिता लक्ष्मी—रन्वैश्च परिमुञ्च्यते ॥ ९९ ॥

यूतं च मासं च सुगं च वेश्या,

पापद्वि-चौर्ये परदारसेवा ।

एतानि सप्त व्यसनानि लोके

घोरातिघोरं नरकं नयन्ति ॥ १०० ॥

वैश्याऽनलो यमो राजा, समुद्र उदर गृहम् ।

सप्तैत्रानि न पूर्यन्ते, पूर्यमाणानि नित्यशः ॥ १०१ ॥

कुम्भन्त्रे पच्यते राजा, फल कालेन पच्यते ।

लघनैः पच्यते तापः, पापी पापेन पच्यते ॥ १०२ ॥

गातनाद्विनोदेन, कालो गच्छति घीमताम् ।

व्यसनेन हि मूर्खाणां, निद्रया कलेहेन वा ॥ १०३ ॥

आचारः कुलमारयाति, देशमारयाति भाषणम् ।
 संभ्रमः स्नेहमारयाति, रूपमारुषाति भोजनम् ॥१०४॥
 धर्मनिन्दो पदुक्तिमेदी, निद्रान्छेदी निरर्थकः ।
 कथामहो गुणद्वेषी, पञ्चैते परमाधमा ॥१०५॥
 अन्ध कुञ्जत्वयुक्त च, दुष्टाङ्ग व्याधिरीडितम् ।
 आपद्गत निज नाथ, न त्यजेत् सा महासती ॥१०६॥
 वर मृत्पुनं वीरस्य, भद्रो येनाऽक्षतव्रतः ।
 देवत्व लभते याति नरक तु सतततः ॥ १०७ ॥
 ददतु ददतु मालीगालिमन्तो भवन्तो
 वयमिह तदभावाद् मालिदानेऽसम्पर्गा ।
 जगति विदितमेतद् दीयते विप्रमान,
 न तु शशकविषाण कोऽपि कस्मै ददाति ॥१०८॥
 इहाऽभुव च वैराग्य दुर्वाचो नरकाय च ।
 अग्निदग्धाः प्ररोहन्ति, दुर्वाग्दग्धा पुनर्न हि ॥१०९॥
 गते शोको न वर्तव्यो, भविष्य नैव चिन्तयेत् ।
 वर्तमानेन योगेन, वर्तते हि प्रियक्षणा ॥११०॥
 आपदि मित्रपरीक्षा शूरपरीक्षा रणाङ्गणे भाति ।
 विनये वशपरीक्षा स्त्रिय परीक्षा तु निर्घने पुति ॥१११॥

सरस्वति महाभागे । वरदे शुक्लरूपिणि । ।

विश्वरूपे विशालाक्षि । देहि विद्यां परेश्वरि । ॥ ११२ ॥

सरस्वती मया दृष्टा, वीणा-पुस्तकधारिणी ।

हसराहनसयुक्ता, विद्यादानरमदा ॥ ११३ ॥

एकाक्षरवदातारं, यो गुरु नैव मन्यते ।

श्वानयोनिश्चत गत्वा, चाण्डालेऽपि जायते ॥ ११४ ॥

क्षमात्तद्गः कर यस्य, दुर्जनः किं करिष्यति ।

अवृणे पतिवो बद्धिः, स्वयमेवोपशाम्यति ॥ ११५ ॥

उद्यमेन हि सिध्यन्ति, कार्याणि न मनोरथैः ।

न हि सिद्धस्य सुप्तस्य, प्रविशन्ति मुखे मृगाः ॥ ११६ ॥

उत्तमा आत्मचिन्ता च, मोक्षचिन्ता च मध्यमा ।

अधमा कामचिन्ता च, परचिन्ताऽत्रमाधमा ॥ ११७ ॥

लक्षदोषान् परित्यज्य, गुणान् गृह्णन्ति सज्जनाः ।

लक्षगुणान् परित्यज्य, दोषान् गृह्णन्ति दुर्जनाः ॥ ११८ ॥

अबला यत्र प्रवला, बालो राजा निरक्षरो मन्त्री ।

नहि नहि तत्र धनाशा,

जीविताज्ञाऽपि दुर्लभा भवति ॥ ११९ ॥

कृते प्रतिकृत कुर्या—दादर प्रति स्वादरम् ।
 त्वया मे लुब्धना* विच्छा, मया ते मुण्डित शिरः ॥१२०॥
 तपस्तीव्ररट्टोऽय, क्षमामर्करिकान्वित ।
 धृतिहरतो मनःकोल, कर्मगान्धानि चूरयेत् ॥ १२१ ॥
 यत्पात, सस्कृत धान्य, मध्याह्ने तद् विनश्यति ।
 तदीयरसनिष्पन्ने, काये का नाय सारता ? ॥ १२२ ॥
 सुषणो दुर्भगः भीमान्, रूपान् रुरर्जितः ।
 स एव सेवक* स्वामी, नरो नारी नपुंसक ॥ १२३ ॥
 ससारी कर्मसन्धाद्, नटवत् परिभ्राम्यति ।
 अनन्तकालपर्यन्त, जी* ससारवर्त्मनि ॥ १२४ ॥
 कुठारमालिकां दृष्ट्वा, कम्पिता* सरुला द्रुमा* ।
 वृद्धस्तद्वदवाचेद्, स्वजानिरेव दृश्यते ॥१२५॥
 मद्यपानाद् यथा जीवो, न जानानि हिताऽहिते ।
 धर्माधर्मो न जानानि, तथा मिथ्यात्वमोहित* ॥१२६॥
 तानीन्द्रियाणि सकलानि तदेव कर्म,
 सा बुद्धिरप्रतिहता वचन तदेव ।
 अयोप्यणा विरहित* पुरुष स एव,
 अन्य क्षणेन भवतीति विचित्रमेतत् ॥१२७॥

प्रायश्चित्तेन दण्डेन, वेद्यामवनमारतः ।

अग्नि-तस्करयोगेण, धनं गच्छति पापिनः ॥१२८॥

सुपात्रे तीर्थयात्रायां, कन्यादाननिमित्तकैः ।

सारासारविचारे च, धनं गच्छति धर्मिणः ॥१२९॥

कालने बहवो दोषा—स्तदने बहवो गुणाः ।

तस्मात् पुन च शिष्य च, ताडयेन्न तु कालयेत् ॥१३०॥

क्षतेषु जायते शूरः, सहस्रेषु च पण्डितः ।

यक्ता दशसहस्रेषु, दाता भवति वा नवा ॥ १३१ ॥

दातार कृपण मन्ये, मृतोऽप्यर्थ न मुञ्चति ।

अदाता हि धनत्यागी, धनं दत्ता हि गच्छति ॥१३२॥

मातर पितर पुत्र, भ्रातरं वा सुहृत्तमम् ।

लोभाविष्टो नरो हन्ति, स्वामिन वा सहोदरम् ॥१३३॥

वैद्यराज नमस्तुभ्यं, यमराजमहोदर । ।

यमस्तु हरति प्राणान्, वैत्रः प्राणान् धनानि च ॥१३४॥

शूनः पुच्छमिव व्यर्थं, जीवित विनया विना ।

न गुणगोपने शक्त, न च दशनिवारणे ॥ १३५ ॥

अपूर्वः कोऽपि कोशोऽय, विद्यते तव भारति । ।

द्विपतो वृद्धिमायाति, सप्तमायाति संचयात् ॥१३६॥

न यस्य मित्रं न च कोऽपि शत्रुः—

निजः परो वाऽपि न कश्चनास्ते—

न चेन्द्रियार्थेषु रमेत चेनः,

कषायदुक्तः परमं स योगी ॥१३७॥

दाक्षिण्य-लज्जे गुरु-देवपूजा,

पित्रादिभक्तिं मुहूर्ताभिलाषः ।

परोपकारो व्यवहारशुद्धिः—

नृणामिहाऽमुषं च सपदे स्युः ॥१३८॥

क्षुद्रो लोभरतिर्दीनो, यत्नशी भयमान् शठः ।

अहो भवाभिनन्दो स्या-स्त्रिफलारम्भसगतः ॥१३९॥

यदीच्छति वशीकर्तुं, जगदेकेन कर्मणा ।

परापवादसस्यैभ्यो, गा चरन्तीं निरारय ॥१४०॥

माता यदि विषं दद्याद्, विक्रीणाति पित्रा मुतम् ।

राजा हरति सर्वस्व, का तत्र परिदेवना ? ॥१४१॥

श्रुत्वा धर्मं विजानाति, श्रुत्वा त्यजति दुर्मतिम् ।

श्रुत्वा ज्ञानमवाप्नोति श्रुत्वा मोक्षं च विन्दति ॥१४२॥

इच्छेन्नेद् विपुला धैर्यं, श्रीणि तत्र न कारयेत् ।

वाग्वादमर्थसम्पद्य, तत्पत्नीपरिभाषणम् ॥१४३॥

अभ्रच्छाया तृणाग्निश्च, खलपीतिः स्थले जलेषु ।
 वेदय सक्तिः कुपितं च, षडेते बुद्बुदोपमाः ॥ १४४ ॥
 मन्तोपस्त्रिषु पर्तव्यः, स्वदारे भोजने घने ।
 त्रिषु चैव न कर्तव्यो, दाने तपसि पाठने ॥ १४५ ॥
 जलपग्निरिदं शस्त्र, क्षुद् व्याधिः पनन गिरेः ।
 निमित्त किञ्चिदासाय, देहो प्राणान् श्लिष्टति ॥ १४६ ॥
 अन्यायोपार्जितं द्रव्य, दश वर्षाणि तिष्ठति ।
 मासे चकादशे चर्षे, ममूलं नद्धिनश्यति ॥ १४७ ॥
 क्षमातुल्य तपो नास्ति, न संतोषात् पर सुखम् ॥
 न च तृणापरो व्याधि—न च धर्मो दयः परः ॥ १४८ ॥
 सच्छिद्रनिकटे रामो, न कर्तव्यः कदाचन ।
 घटी पिबति पानीय, ताड्यते शल्लरी यथा ॥ १४९ ॥
 स्वाधीनेऽपि कल्त्रे, नीचः परदारान्मरतो भवति ।
 सम्पूर्णेऽपि तटाके, काकः कुम्भोदकं पिबति ॥ १५० ॥
 निर्बीजा पृथिवी गर्तोपधिरसा, विषा त्रिकर्मस्थिता;
 राजानोऽर्थपराः कुधर्मनिरता, नीचा महत्त्वं गताः ।
 भार्या भर्तृषु यश्चनैरुद्वेष्टाः, पुत्राः पितुर्द्वेषिणः
 इत्येवं समुपागते षण्यः स्तिर्जिनो त्यजेत् ॥ १५१ ॥

बन्धुर्वैरिजनायते गुणवती कान्ताऽपि सर्पायते,
 मित्र चाऽपि खलायते गुणनिधिः पुत्रोऽप्यमित्रायते,
 श्रीखण्ड दहनायते भवणयो सूक्तं च शूलायते ।
 जाते पुण्यविपर्यये तनुभृतामर्थोऽप्यनर्थायते ॥ १५२ ॥
 न सहाययात्पर वदय, न कलाया पर धनम् ।
 नाऽहिंसायाः परो धर्मो, न सभोपात्तर सुखम् ॥ १५३ ॥
 मनो-वचन-कायाश्च, वर्तन्ते यस्य निर्मलाः ।
 ससारं स समुत्तीर्य, परगामी भवत्यलम् ॥ १५४ ॥
 ते पुत्रा ये पितृभक्ता, स पिता यस्तु पोषकः ।
 तमित्रं यत्र विश्वासः, सा भार्या यत्र निवृत्तिः ॥ १५५ ॥
 एकेनापि सुपुत्रेण, मिही स्वपिति निर्भयम् ।
 सदैव वशमि पुत्रै-र्भरि वहनि गर्दभी ॥ १५६ ॥
 किं जातेर्षुभिः पुत्रैः, शोक-सत्तापकारकैः ।
 धरमेकः कुलालम्बो, यत्र विश्राम्यते कुञ्जम् ॥ १५७ ॥
 न्यायार्जितधनस्तस्य—ज्ञाननिष्ठोऽतिथिमियः ।
 शास्त्रवित् सत्यवादी च, गृहस्थोऽपि विमुच्यते ॥ १५८ ॥
 काकः कृष्णः पिकः कृष्णः, को भेदः कारु-पिकयोः ? !
 वसन्तकाले समाप्ते, काकः काकः पिकः पिकः ॥ १५९ ॥

वयाने यथयाने परगृहगमने गीतहास्ये च नृत्ये,
 चापत्ये चाविरोधेऽप्यतिस्त्रुखविस्त्रुखे ग्रामयानेऽपुराणे ।
 पत्यौ जारे च बाले जनरुगृहगते धीमति वर्तमाना,
 देवानां जागरे वा पतति कुलवधूः शुद्धवंशोपजाता ॥१६०॥
 मारितो वरदधो जातः, पिता पुत्रेण भक्षितः ।
 जननी ताड्यते सेयम्, अहो मोहविजृम्भितम् ॥१६१॥
 मिथ्यादृष्टिसद्वेषु, वरमेको यशुव्रती ।
 अशुव्रतिसद्वेषु, वरमेको महाव्रती ॥१६२॥
 महाव्रतिसद्वेषु, वरमेको हि तात्त्विकः ।
 तात्त्विकस्य सप्त पादः, न भूत न भविष्यति ॥१६३॥
 मित्राद्यन तदपि नीरसमेकवारं,

शय्या च मूः परिजनो निजदेहपातः ।

वस्त्रं च जीर्णशतखण्डमयी हि कन्या,

हा हा ! तथापि विषया न परित्यजन्ति ॥१६४॥

दर्शने हरते चित्तं, स्पर्शने हरते बलम् ।

संगमे हरते वीर्यं, नारी मत्पक्षराक्षसी ॥१६५॥

भौमे मंगलं हृष्टीनामकरणे, भद्रा कणानां हृष्टे,

हृदिः शीतलका च दुष्टपिटके, राजा रजःपर्वणि ।

મિષ્ટુ ચ લગ્નને વિશે મધુરતા, દમ્યે શુદ્ધ શ્રીઠલ,
પાશ્રત્ય ચ વળાદગતસુ ગદિત.

ગામ્ના પર નાર્યક્ષ્મ ॥ ૧૬૬ ॥

જે કિંચિત્તે મળે, તે સઘ્ન હોઈ તરુણભાષેન ।

દૃષ્ટેન સમ જોગો, દૃષ્ટ વિઓગો અનિષ્ટેન ॥ ૧૬૭ ॥

જરા જાણ ન પીડદ, પાહો જાણ ન વઢૂઈ ।

જાણ દિવિયા ય ન દાપન્તિ, તાર પમ્મ સમાયર ॥ ૧૬૮ ॥

તવસજમદાણરમો, પયડણ મહો કિવાલ્લ અ ।

શુસ્તવણરમો નિશ્ચ, ધરિય દેવમુ જાણેઈ ॥ ૧૬૯ ॥

જય ચરે જય ચિદ્દે જયમામે જય શુર ।

જય ધુજગો માસનો, પાન કામ ન વધઈ ॥ ૧૭૦ ॥

આરમે નતિય દયા, મહિલાસંગેન નાસણ મમ ।

સફાવ સમ્મત્ત, વરુજા અરથગદ્દેન ॥ ૧૭૧ ॥

અનતા પાવરાસીઓ, જયા લદયમાગયા ।

તયા કિતિયચ્છન પત્ત, સમ્મ જાણાદિ મોચમા ॥ ૧૭૨ ॥

લન્નિદ્ધ અમુદરય, મત્ત, તદ્દ પાણમ ચ જો દેઈ ।

સાદ્દન જાણમાણો, મત્તમ્મિ નિમજ્જણ તસંસ ॥ ૧૭૩ ॥

રહેત કંઈ ગોમાસ સમાન, એહવુ બોલે પ્રાદ પુરાણ,
 વિમ્બ લાવી દે સધલ કામ, શીયલ તલુ નવ જાણે નામ ૧.
 પીણ બેર સમાન પૃથ્વી, પારેવા સમ યાય,
 'સર્વ'સ'લાખે મુણે પ્રાણી, જ ખુદીપ ન માય ૨.
 ગિદુ એકે ઉકલ માલે, કહે જિન એવ જાય,
 સરસવ, સમ જે તેહ યાય, લાખ જોયણ ન માય ૩
 ખરટી તફલ સમા અગ્નિ, તેહ માલે જે એવ,
 ખસખસ સમ જે તેહ યાય, જ ખુદીપ ન માય ૪
 લિખપત્ર હાલતા જે એવ, વાયુકાય હણાય,
 લિખ સરીખા તેહ યાય, જ ખુદીપ ન માય ૫
 હીહા જતી નહુ વીવલયા, જેમ ગીરીની અરણ્યએ;
 હહુ અલગે એવ ધમ્મ કર, મુવે નિચિત કાઈ ૬

અચિત્ત પાણીનો કાળ

અસાઠ શુદી ૧૫ થી કાર્તિક શુદી ૧૪ સુધી ચુલાથી
 ઉતર્યા પછી ત્રણ પહોરનો, કાર્તિક શુદી ૧૫ થી કાગણ
 શુદી ૧૪ સુધી ચાર પહોરનો, કાગણ શુદી ૧૫ થી અસાઠ
 શુદી ૧૪ સુધી પાચ પહોરનો, જે ઉપરાંત અચિત્ત પાણી
 પાણુ સચિત્ત થઈ જાય અચિત્ત પાણીની અદર કળીયુનો
 નાખવો, જેથી ૨૪ પહોર સુધી અચિત્ત રહે, પણ જે કળી-

ચુનો નાખવો જુલો જાય, અને ઠાળ બચીત થાય તો ખાલો-
યજુ આવે

વિદલ

મમ, મઠ, ચોળા, ચણા, દુવેર, શુવાર, મેથી, કળધી,
વટાણા, અડદ, વાલ, વગેરે જેની દાલ થતી હોય તેવાં
ધાન્યોત્તુ શાક વિગેરે ઠાચી છાચ દહીં કે દૂધમા નાખવાથી
તત્કાલ બેઈદ્રિય છવો ઉપજે છે, પણ છાચ, દહીં કે દૂધ
ડાના કરીને તેની સાથે ઉપરની વસ્તુઓ ખાવામા આવે તો
હોષ નથી.

સુખડીનો ઠાળ.

પકવાત રીયાજોમા એક માસ સુધી જાય, ઉનાળામા
વીસ દિવસનો ઠાળ, અને ચોમાસામા પંદર દિવસ સુધી
જાય, એ ઉપરાંત વખન જાય તો અમલ્ય ગણાય છે, માટે
ઠાળ ઉપરાંત ખાણુ, નહીં.

સામાન્ય શકુનો

૧. જિનમ દિરનો બધાવનાર માણસ ને લપટ શરૂને હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવે તો સઘને મોટો બચ થાય.

૨ જિનમ દિરના શિખરમાં ને ઘુવડપક્ષી વાસ કરીને રહે, તો છ વરસ સુધી વૃદ્ધિજ થાય નહીં

૩ ને માણસને હાથે જિનપ્રતિમાનું મસ્તક છેઢાઈ જાય, તે માણસ નિર્ધન થઈ અઢાર માસની અઢર બ્યાધિથી મૃત્યુ પામે

૪ રમશાન ભુમિમા અથવા આકાશમા ને મસ્તક વિનાનો પુરૂષ ફરતો ફેંખાય તો બચકર મરહી ક્ષાટી નીકળે

૫ જિનપ્રતિમાના મસ્તક પર ધરેલો સુગંધ ને પડી જાય તો શબ્દનો નાશ થાય.

૬ વિજાતીય પશુ પક્ષીઓને વિજાતીય પશુ પક્ષીઓની સાથે મૈથુન કરતા ફેંખાય તો સર્વ પાકનો વિનાશ થઈ પશુ મનુષ્યોનો સહાર થઈ જાય

૭ અદ્રના જિજમા ને ધનુષ્ય ચડાવેલા મનુષ્યનું અત્ર મહુમ પડે તો મોટો બચકર રણસગ્રામ થાય

૮ હમ્મ યયેવા વૃક્ષ ઉપર ને પત્ર પુષ્પો ઉગતાં જણાય
તો ધણા પક્ષીઓનો વિનાશ થાય

૯ કેઈ પણ દેવની પ્રતિમા ને આસન પરથી ખસી
જાય તો તે નશ્વરના હોદ્દા નિર્ધન થતા જાય

૧૦ ને જિનપ્રતિમાના સુખમાયી કુમાડા નીકળતા
માણુમ પડે તો જ માસની અંદર તે નશ્વરનો અગ્નિથી
વિનાશ થઈ જાય

૧૧ ગામ જતા રસ્તામાં રમતો કુતરો દેખીએ તો
લાજ થાય

૧૨ બહારે ગામ જતા કુતરો કાન ફફડાવે તો ગામ
જવું બધું ઠરવું

૧૩ ગામ જતા, કુતરો ખાટલા ઉપર સુતેહો બાગીએ
તો બહાર ગામ ન જવું

૧૪ ને કુતરો પોતાનું અંગ કોઈ સાથે ઘસતો હોય,
અથવા આઘાટતો હોય તો બહાર ગામ જવાથી ધણો લાજ થાય

૧૫ બહાર ગામ જતા કુતરાનું ટોળું સામું મળે તો
જે ગામ જવાનું હોય તે ગામમાં કેઈ બારે અનિદ્ર આવી
પડે, અથવા તો તે ગામના સારા માણસનું મૃત્યુ થાય

૧૬ ગામ જતી વખતે કુતરાને રત્તીકોડા ઠરતો દેખીએ
તો તે અનિદ્ર ગણાય

૧૭ ગામ જતા કુતરાને જમીન સુધતો બાળીએ તો
મોટી આપત્તિની આશંકા રખાય

૧૮ બહાર ગામ જતા સામે કુતરો આવી મળે તો
ચિતવેલ કામ ઘણી સારી રીતે પાર પડે

૧૯ ગામ જતા કાદવથી ખરડાયેલો કુતરો સામે મળે
તો હું ખકારક જાણુવે

૨૦ પ્રયાણ વખતે જો રાતના વાહન કે વસ્ત્ર ઉપર
કુતરો વિદ્યા-મુત્ર કરે તો રાતનો વધ થાય

૨૧ પ્રયાણ સમયે જો કુતરો ભુમિમા અનાજ કે
પકવાત દાટતો માણુમ પડે તો જવાનું બધ રાખવું

૨૨ પ્રયાણ વખતે ઉદર, નોળીયો, કુતરો, હુછર ડાળી
બાણુથી આડા ઉતરી જમણી બાણુ જાય તો સંકટ આવે

૨૩ બગલા બોલતા ઉચ્ચા (ઠા) જણાય તો સારા
૨૪, કુકડો ડાખો બોલે તો સારો

દિશાચળ ડાળી બલી, જોગણ બલી જો પુઠ,
જો ચંદ્રમા ર-મુખ હુવે, તો લાવે લકા હુટ ૧
ચલતા પુઠે ભમણો, ડાખો ગામ પ્રવેશ,
ઈશુ પરે સરજ લીછો, ભાગે કોડ કલેશ ૨
સનમુખ ધનકા લાભ હે, દક્ષિણ મુખ પેશાન,
પુઠ ચંદ્ર મરણો હુવે, ડાખો ધનશય જાન ૩

૮ હઝ યથેચ્છા વૃક્ષ ઉપર ભે પત્ર પુષ્પો ઉગતા જણાય
તો ઘણા પક્ષીઓનો વિનાશ થાય

૯ કોઈ પણ દેવની પ્રતિમા ભે આસન પરથી ખસી
જાય તો તે નગરના લોકો નિર્ધન થતા જાય

૧૦ ભે જિનપ્રતિમાના મુખમાંથી ધુમાડા નીકળતા
આશુમ પડે તો છ માસની અંદર તે નગરનો અગ્નિ થો
વિનાશ થઈ જાય

૧૧ ગામ જતા રસ્તામાં રખતો કુતરો દેખીએ તો
લાભ થાય

૧૨ બહાર ગામ જતા કુતરો કાન ફફડાવે તો ગામ
જવું બધ કરવું

૧૩ 'ગામ જતા, કુતરો ખાટલા ઉપર સુતેલો ભાંગીએ
તો બહાર ગામ ન જવું

૧૪ ભે કુતરો પોતાનું અંગ ભીંત સાથે ઘસતો હોય,
અથવા આગોટતો હોય તો બહાર ગામ જવાથી ધણું લાભ થાય

૧૫ બહાર ગામ જતા કુતરાનું ટોળું સામુ મળે તો
જે ગામ જવાનું હોય તે ગામમાં કોઈ બારે અનિષ્ટ આવી
પડે, અથવા તો તે ગામના સારા માણસનું મૃત્યુ થાય

૧૬ ગામ જતી વખતે કુતરાને રતિકોડા કરતો દેખીએ
તો તે અનિષ્ટ ગણાય

૧૭ ગામ જતા કુતરાને જમીન સુધતો ભાળીએ તો
મોટી આપત્તિની આશંકા રખાય

૧૮ બહાર ગામ જતા સામે કુતરો આવી મળે તો
ચિતવેલ કામ ઘણી સારી રીતે પાર પડે

૧૯ ગામ જતા કાઢવથી ખરડાયેલો કુતરો સામે મળે
તો હં ખકારક જાણવો

૨૦ પ્રયાણ વખતે જો રાતના પાકન કે વસ ઉપર
કુતરો વિદ્યા-મુત્ર કરે તો રાતનો વધ યાય

૨૧ પ્રયાણ સમયે જો કુતરો ભુમિમા અનાજ કે
પકવાત ઘાટતો માલુમ પડે તો જવાનું બધ રાખવું

૨૨ પ્રયાણ વખતે ઉઠર, નોળીયો, કુતરો, ડુધર ડાળી
બાણથી આડા ઉતરી જમણી બાજુ જાય તો સફટ આવે

૨૩ બગલા બોલતા ઉચા (કા) જણાય તો સારા
૨૪, કુટો ડાળો બોલે તો સારો

દિશાશૂળ ડાળી બલી, જોગણ બલી જો પુઠ,
જો અદ્રમા ર-મુખ હુવે, તો હામે લકા હુટ ૧
ચલતાં પુઠે ભમણો, ડાળો ગામ પ્રવેશ,
ઈણ પરે સરજ લીજીએ, બાગે કોઠ કલેશ ૨
સનમુખ ધનકા લાભ હે, દક્ષિણ મુખ પૈગન,
પુઠ અદ્ર મરણો હુવે, ડાળો ધનશય જાન ૩

કાગડો સ્ત્રીના માથા ઉપર બેસે, તો મધ્યમ, પુરુષની
ધડી ઉપર બેસે તો કલેશ કરાવે, તેમજ પુરુષના ઉઘાડા
માથા ઉપર બેસે તો સારો

વાયસ સૂર્ય ઉદય સમે, ઘર સનમુખ બોલત,
માન મોતરી, ધન ઘણું, ઘર નાટક નર્તક ૧૪
ગત્રે બોલે વાયમા, દિવસે રૂવે શિયાળ,
દંશ ઠહે ઉમીયા મતે, ઉપજે સકટ રોય કાળ ૧૫
ઘર ઉપર ઉંચો ચઢી, ઠઠ ઠરે હું હું વાળી,
ધૃષ્ટ સમાગમ તો હુવે, ધન આગમ વધી જાણી ૧૬

ગામ જતા મૃગ ડાબો સારો, ડાબાથી જમણો ઉતરે
સારો

કાગ ડાબો બોલે તો સારો, સપ્ત જમણો મળે તો સારો
આમાતર જતી વખતે સનમુખ કુવારી કન્યા, સધવા
સારી પુત્ર સહીત, ગોળા દહીં, લેરી, પુષ્પમાળા, નિધુમ
અનિ, રાત્ર, મુનિ, ચોખા, રત્ન, વીણા, દેવજા, પતાકા સામા
મળે તો ઉત્તમ છે પોષટ તેતર, જમણા સારા ઘણા ચકલા
એક જાડ ઉપર દેખે તો લાભ દીગિડી સામી બોલે તો સારી.
ધુવડ ડાગા બોલે તો સારા કળુતર જમણાથી ડાબા સારા.
કાનખમ્બરા ડાબા સારા, હુસ્તી ઘોડા જમણા સારા કુતરો
કાઈ ખાવાતુ મુખમા ખાનો જાય તો સારો ખીલાડી જમણી
સારી, કાચન તથા સોતચીડી જમણી સારી

કાગડાના માળા વિષે

શીયાળે માળો કરે તો ટાઢ સખ્ત પડે, ઉનાળે કરે
 વરસાદ ઘણો થાય ઝાડની પુર્વદિશાની ડાળ પર કરે
 સુકાળ થાય, અગ્નિપુણીની ડાળીએ કરે તો દુકાળ,
 દક્ષિણ દિશાની ડાળી પર કરે તો પ્રજા રોગથી દુઃખી અને
 જ્યેષ્ઠમા લઠાઈ થાય નૈર્ઋત્ય પુણીની ડાળી પર કરે તો
 માસ મેઘ વરસે પશ્ચિમની ડાળીએ કરે તો સાધારણ
 રસ થાય વાયવ્ય પુણીની ડાળીએ કરે તો વાયુ સાથે
 દિ, ઉત્તર તરફની ડાળીએ કરે તો સુકાળ, ઈશાનપુણી
 ડાળીએ કરે તો સુકાળ વૃશ્ચી ટોચે કરે તો સુકાળ,
 ઝાડના વચલા ભાગમા કરે તો મેઘની જેથ, વૃક્ષના થડે
 કરે તો રોગતુ ભેર દેવાલય, ઘર, ગઢ-કાગરે, મસાણુ,
 મથવા નીચે છાંયે માળો કરે તો દુકાળ

ધાન રોગી ધુવ માંસ, વાયસ તાણુતા જણાય,
 તેથી ધાન્ય મોઘુ ઠંડું, દુકાલ તેથી ગણાય
 ગમેળી વિષે —

જમતા જમતા ભાણુમા ગરોળી પડે તો તે માણસ
 મહાસુખ પામે ધોળી ગરોળી માથા ઉપર પડે તો જન
 રાવે-રાત્ર્ય તરફથી સુખ મળે ઠાળી ગરોળી માથા ઉપર
 પડે તો ઠેઠ પણુ જાતનુ રૂપ લોગવનુ પડે ઠાળી ઠે

ઘોળી ગરોળી કપાળ ઉપર પડે તો ધનનો લાભ થાય, આળ
 ઉપર પડે તો પોતાના ધણી, સાથી કે પોષકનો નાશ થાય;
 ઉપલા હોઠ પર પડે તો ધનનો નાશ થાય, નીચેના હોઠ
 ઉપર પડે તો હાથ બધાવે, નાક ઉપર પડે તો રાજ તરફથી
 હુબ થાય, જમણા કાન ઉપર પડે તો ધનની હાની થાય,
 ઠાળે કાને પડે તો ધનની આસિ થાય, કેઠ ઉપર પડે તો
 ઠાઈ પણ જાતનું નુકસાન થાય, જમણા હાથ ઉપર પડે તો
 કલેશ વઢવાડ થાય, ઠાળા હાથ ઉપર પડે તો બધન કરાવે,
 ગળા ઉપર પડે તો બાળકનો નાશ થાય, પેટ ઉપર પડે
 તો પુત્ર તરફથી હુબ થાય, જમણી કેઠ ઉપર પડે પુત્રી
 તરફથી પીઠા તથા કલેશ થાય, પુઠ ઉપર પડે તો રાજ
 થાય, કુબ ઉપર પડે તો વિદ્યનો નાશ થાય, બોળામાં
 પડે તો પુત્રની આશા પુરી થાય, બરડા ઉપર પડે તો રાજ્ય
 તરફથી માન મળે, જમણા પગની ઘુટી ઉપર પડે તો
 પોતાના વડિલોને માથે હુબ આવે, ઠાળા પગની ઘુટી
 ઉપર પડે તો વડિલોને સુખી રહે, પગની અંગળી ઉપર
 પડે તો સાસુ મરે, પગના તળીયા ઉપર પડે તો દૂર
 અસાફરી કરવાનું થાય. સાધારણ રીતે ઘોળી ગરોળી સારી
 અને ઠાળી અનિષ્ટ સમજવી

સ્વરોદય.

સ્વરોદય એટલે નાસિકામાંથી વહેતો વાયુ તે ત્રણ પ્રકારનો હોય છે જમની નાસિકામાંથી વાયુ વહેતો હોય તેને સૂર્યનાડી કહેવામાં આવે છે ઠાગ્રી નાસિકામાંથી વહેતો હોય તેને ચંદ્રનાડી કહેવામાં આવે છે અને બન્ને નાસિકામાંથી સરખી રીતે વહેતો હોય તો તે સુપુમ્બુના કહેવાય છે. દરેક પરદેશ કે ગામ-ગમતરે જનુ હોય તો જે નાસિકામાંથી વાયુ વહેતો હોય તે તરફનો પ્રથમ પગ દપાડી આગળ કુદીને ચાલવું તેવી જ રીતે ગામમાં પ્રવેશ કરતી વખતે જે નાડી ચાલતી હોય તે તરફનો પગ પ્રથમ કુદવો આપી બધા વિના શાંત થઈ જાય છે જ્ય મેજબાના કાર્યમાં સૂર્યનાડી પ્રભાવશાળી ગણાય છે, પણ વિનાશ વખતે ચતુરને જમણી બાજુએ અથવા પોતાની પીઠ પાછળ રાખવો.

રિંધર કામોને વિશે ચંદ્રનાડી વહેતી હોય તે વખતે સારો ગણાય ઉતાવળના કામોમાં સૂર્યનાડી સારી છે સુપુમ્બુ નાડી ચાલતી હોય તે વખતે કાંઈ કામ કરવું નહીં, માત્ર ધર્મધ્યાન કરવાથી સારો લાભ થાય કેમ કે એકદમ આવી આપણી પાસે ઉભો રહી સલાહ પુછે કે—“મારું અમુક કામ સિદ્ધ થશે કે નહીં?” તે વખતે પ્રશ્ન પુછનાર જો આપણી વહેતી નાડીની દિશામાં ઉભો હોય તો “તારું

કાર્ય સિદ્ધ થશે," એમ, મુખેથી ઉત્તર વાળી દેવો એથી વિપરીત રીતે પુછે તો હાનિ થાય એ સ્પષ્ટ છે

સૂર્યો અને ચંદ્રનાડીના કાર્યો.

નવા ઘરમા પ્રવેશ કરવો હોય, કોઈ સારી વસ્તુ ગ્રહણ કરવી હોય, નવીન વસ્ત્રો પહેરવા કાઢવા હોય, ગાંતની સમીપે જવું હોય, કોઈની સાથે મિત્રતા બાધવી હોય, અથવા તો ધર્મકાર્ય આદરવા હોય તો ચંદ્રનાડી લેવી

વિવાહ કરવો હોય, વિદ્યાભ્યાસનો આરંભ કરવો હોય, તથા વિવાહ, વ્યાપાર, જમણવાર, કે સામાજિક મુખના કાર્યોને વિષે સૂર્યનાડી લેવી

ગતિની દિશા શી રીતે નક્કી કરવી ?

ચંદ્રનાડી વહેતી હોય તે વખતે પૂર્વ તથા ઉત્તર દિશામા ન જવું, સૂર્યનાડી વહેતી હોય ત્યારે પશ્ચિમ તથા દક્ષિણ દિશામા ન જવું આપણે બેઠા હોઈએ અને કોઈ આવીને પ્રશ્ન કરે કે "અમુકને પુત્ર પ્રાપ્ત થશે કે પુત્રી ?" હવે તે વખતે જો આપણી સૂર્યનાડી ચાલતી હોય તો તેનો જવાબ "પુત્ર પ્રાપ્ત થશે" એવો આપી શકાય, અને જો ચંદ્રનાડી ચાલતી હોય તો "પુત્રીની પ્રાપ્તિ થશે" એવો જવાબ દેવો. સંસારનું મુખ ભોગવતા જો ચંદ્રનાડી ચાલતી

હોય તો પુત્રીનો ગર્ભ બંધાય, અને સૂર્યનાડી ચાલતી હોય તો પુત્રનો ગર્ભ બંધાય

સ્વરોહય પ્રમાણે બરાબર શાસ્ત્રીય પદ્ધતિએ વર્તનારને ઠોઠ પછુ જાતના મુદ્દત કે ચંદ્રગળ જોવાની જરૂર પડતી નથી, કારણ કે તેમની નાડીજ બધા કામોમા પ્રકાશ નાખે છે કેટલાક આચાર્યોનો એવો પણ મત છે કે, સૂર્યનાડી ચાલતી હોય તે વખતે કક્ષિણ કે પશ્ચિમ દિશાને વિષે જવાનું માપ તો પ્રથમ ત્રણ પગલાં મુખી જમણે પગ ઉપાડી ચાલવું અને ચંદ્રનાડી ચાલતી હોય તે વખતે પુર્વ તથા ઉત્તર દિશામા જવાની જરૂર પડે તો ઠાળા પગના ચાર ફગલા પ્રથમ ઉપાડી આગળ ચાલવું

રાત્રે ઠાળી નાડી વહેતી હોય અને દિવસના ભાગમા જમણી નાડી ચાલતી હોય તો તે કારી ચાલતી વખતે ઠોઠ વાણ ત્ર વાગતું હોય, અને તે વાણ ત્રનો સૂર પુરો થયે પગ ઉપાડીએ તો કામ સિદ્ધ થાય એવો કેટલાકોનો મત છે

લેણ-હેણનો સળધ જોવાની રીત

શેઠ અને નોકરના નામનો પહેલો પડેલો અક્ષર લેવો, અને બન્ને અક્ષરો જે વર્ગના હોય તે આઠ માડવે પછી બીજા અક્ષરના જે વર્ગો હોય તેની સખ્યા એકઠી કરવી, અને તેને આઠે ભાગવી, ભાગતા જેની શેષ અધિક રહે

તેનું લેણું અધિક જણવું બીજી રીત આ પ્રમાણે છે—
 પોતાના વર્ગના જમણા કરવા, તેમા સામાના વર્ગને જોડવો,
 આઠે ભાગ દેવો, અને શેષ ગ્રહે તે જુદા મુકવા એ રીતે
 મહેલા વર્ગને જમણા કરી પોતાનો વર્ગ મેળવવો, આઠનો
 ભાગ દેવો, ભાગ દેતા જેનું અધિક રહે તેનું લેણું વધારે
 જણવું હાખલા તરીકે એકનું નામ શુણ્વન છે, અને
 બીજાનું નામ વિદ્યાવાન છે એ બેમા ઠેાનું લેણું વધારે છે
 તે શોધવું હોય તો તેની રીત આ પ્રમાણે છે—શુણ્વનમા
 “ ગ ” નો વર્ગ બે, તેને જમણા કરતા ચાર થાય, તેમાં
 વિદ્યાવાનના “ વ ” કારના વર્ગનો છ છે, તે જોડતા દશ
 થાય તેને આઠે ભાગતા બાકી બે રહ્યા હવે વિદ્યાવાનમા
 વર્ગ છઠ્ઠો છે, તેને જમણા કરીએ તો બાર થાય, તેમા બે
 નાખતાં ચૈદ થાય, તેને આઠે ભાગતા છ બાકી રહ્યા એટલે
 વિદ્યાવાન શુણ્વન પામે અધિક માગે

છીક વિષે

પૂર્વ દિશામા છીક થાય તો મૃત્યુનો ભય સમજવો,
 અગ્નિ ખુણામા છીક થાય તો દુખાવક થાય, દક્ષિણ દિ-
 શામા થાય તો કલેશ ઉપજવે, નૈર્ઋત્ય ખુણામા થાય તો
 કલેશકારક સમજવી, અને વધારે ભય પેદા કરે, પશ્ચિમમા
 થાય તો મિષ્ટ લોજન જમાડે, વાયવ્ય ખુણામા થાય તો
 ઘણી પ્રીતિ કરાવે, ઉત્તર દિશામાં થાય તો મુખકારક, અને

ઈશાન ખુણામાં થાય તો સપત્તિની પ્રાપ્તિ કરાવે, તેમજ તે દિશામાં ગમન કરવાથી જય પ્રાપ્ત થાય બાવક, પુરુષ—સ્ત્રી અને પોતાની એમ ત્રણ પ્રકારની છીંકને ખરેખરી માનવી, બાઘી ઘરડા, રોગી અને સળેખમવાળાની છીંક તદ્દન નિરર્થક હોય છે

❧❧❧❧❧

સ્વપ્નનુ સ્વરૂપ

શ્રી હરિબાહુ સ્વામી કહે છે કે હે મુનિઓ ! હું તમને સ્વપ્નનુ સ્વરૂપ કહું છું તે સાંભળો —

જેનામાં શ્વેખ વધારે હોય તેવા છવો જલ, કમલ, ધાન્ય, મધિ, મોતી તથા પ્રવાવાના સ્વપ્નો જુએ છે જેનામાં પિત્ત પ્રબલ હોય તેવા છવો સ્વપ્નામાં રાતા અને પીળા દ્રવ્યો જુએ છે

सिंहव्याघ्रगजैर्युक्तो, गोवृषार्धनैरैर्युतः ।

रथमारुह यो याति, पृथिव्या स नृपो भवेत् ॥ ૧ ॥

અર્થ—જે માણસ સ્વપ્નામાં સિંહ, વ્યાઘ્ર, હાથી, ગાય, બેલ, વેડા અને માણસો આદિ રથમાં બેસીને જાય છે, તે પૃથ્વીમાં રાજા થાય છે

पुष्करिण्यास्तु यस्तीरे, शृङ्गीत शालिमोजनम् ।

श्वेत गज समारुह, स राजा ह्यचिराद् भवेत् ॥ ૨ ॥

અર્થ—જે માણસ વાવડીને કાઠે સ્વપ્નમા થેત હાથી 'પર ચડીને શાલિનુ લોજન કરે, તે માણસ તત્કાલ રાજા થાય છે

જે માણસ સ્વપ્નમા સુવર્ણ અથવા રૂપાના પાત્ર-મા લોજન કરે તે માણસ તત્કાલ હરિદ્રી થઈ જાય છે જે માણસ સ્વપ્નમા મહેલ પર ચડીને છાત્ર પર પડે તે માણસની સ્ત્રીનું મૃત્યુ થાય છે જે માણસ સ્વપ્નમા સમુદ્ર, પર્વત કે વન સહિત પૃથ્વીને જાન્યે હાથથી ઊંચકે, તે માણસને તત્કાલ રાજ્ય મળે છે જે માણસ સ્વપ્નમા સુર્ય અથવા ચંદ્રને સ્પર્શ કરે, તે માણસને સેનાપતિની જગ્યા મળે છે જે માણસના લિંગનો સ્વપ્નમા છેદ થય તે માણસ સૌભાગ્ય અને ધનને મેળવે છે જે સ્ત્રી સ્વપ્નમા પોતાની ચોનિને ઉઠાવેલી જુએ, તેણીને પોતાના સ્વામી તરફથી લાભ મળે છે જે માણસનું મસ્તક સ્વપ્નમા ઉઠાય છે તેને ઝીક હજાર સોના મહોરોનો લાભ મળે છે, અને ઘણા ઉત્તમ પ્રકારના લોગોને લોગવે છે જે માણસ સ્વપ્નમા ધનુષ્ય ચડાવે તેને દ્રવ્યનો લાભ તથા શત્રુનો નાશ થાય છે જે સ્વપ્નમા હાથી ઉપર ચડી આજુબણો ધરી પરદેશ સીધાવે, તેને ઘણી સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય જે માણસ સ્વપ્નમા દેવોનું, સાધુઓનું અને પ્રાણીઓનું દર્શન કરે તેનો નુવન વિજય થાય જે માણસ સ્વપ્નમા કુવાનું પાણી

ચાટીને પીએ તો તે મહા જીવિમાન થાય છે જે માણસ
સ્વપ્નમાં રમશાનમાં જઈ સુઈ કાઠ પર અથવા સૂકા વૃક્ષ
પર ચડે તે ઘણું દુઃખ પામે છે જે સ્વપ્નમાં મધનું ભક્ષણ
કરે તે માણસ નિધન થઈ દુઃખી થાય છે જે માણસ
સ્વપ્નમાં આજના ફળેનું ભક્ષણ કરે તેનું સુખાધી મૃત્યુ
થાય છે જે પુરુષ સ્વપ્નમાં આઠવળી સથે પ્રીતિ કરે છે
તેના સૌભાગ્યની વૃદ્ધિ થાય છે, પણ જો તેણીની સાથે
સંભોગ કરે તો ધણો હરિદ્રી થાય છે જે માણસ સ્વપ્નમાં
પક્ષીઓને મૈથુન સેવતા જુએ તો તેના સત્તાનો મૃત્યુ પામે
❑ જે પુરુષ સ્વપ્નમાં વીણા વગાડે તેને અત્યંત રૂપવતી
તથા કુલીન સ્ત્રી મળે છે જે માણસ સ્વપ્નમાં વિપપાન કરે
તે લાંબુ આયુષ્ય ભોગવે છે જે માણસ ઉંટ ઉપર ચઢીને
હક્ષિણ દિશામાં જાય, તેનું વત્કાળ મૃત્યુ થાય છે જે માણસ
સ્વપ્નમાં અદ્ધકાસ્ય કરે તેના દ્રવ્યનો વિનાશ થાય છે
સૂર્યોદય સમયે સ્વપ્નમાં જે માણસના જમણા પગને અ-
શુઠે જો જવલ રળનો સપ ડખ મારે તો તે માણસને અક-
સ્માત્ પણ દ્રવ્ય મળે ❑ જે માણસ સ્વપ્નમાં ગધેડો,
ડુંકર, ઉંટ અથવા પાડા ઉપર બેસી ભોજન કરે તો તેનું
પદર દિવસની અદર મૃત્યુ થાય છે જે માણસ સ્વપ્નમાં
મુશલ લઈને ખાડવા લાગે તેનું દ્રવ્ય અને યશ જન્મે નહ
થઈ જાય ❑ જે માણસ સ્વપ્નમાં હરિણ ઉપર સવારી કરે

તેની સ્વર્ગ મીલ્લત અગ્નિથી લક્ષ્મ થઈ જાય છે જે માણસ
સ્વપ્નમાં પદાવેલા માર્ગનું ભક્ષણ કરે તેને બચકર વ્યાધિ
ઉત્પન્ન થાય છે જો સ્વપ્નમાં વમન થાય તો મૃત્યુ થાય
છે, અને જો જીવાળ થાય તો ધનની હાડી થાય છે જે
માણસ સ્વપ્નમાં માથા પર છત્ર ચોઢે છે તેની શ્રીનો વિ
નાશ થાય છે જે માણસ સ્વપ્નમાં ગાયન કરે છે તેને
અજાતમાજ રૂદન કરવું પડે છે સ્વપ્નમાં જે રાજ્યાસન
પર બેસે તેને કારાગૃહનું બંધન થાય છે જે માણસ સ્વ
પ્નમાં તળાવ કે નદી જીએ છે, તેને શોકાતુર થઈ વિદેશ
ગમન કરવું પડે છે જેને સ્વપ્નમાં આસન, ચયન, વાહન,
ઘર, ધન અને આશુપણ મળે છે, તે હંમેશા મુખી થાય
છે જે માણસ સ્વપ્નમાં ચણગારેલા હાથી, ઘોડા તથા બદ્ધ
કોને જીએ, તેનો યથા વૃદ્ધિ પામે છે જે માણસ સ્વપ્નમાં
પતાકા, તરવાર, લોકડી અથવા બાણ જીએ છે તેને વનવાસ
સેવવો પડે છે જે માણસ સ્વપ્નમાં મૂત્ર કે વિદ્યા કરે છે
તેને સારૂ લોભન પ્રાપ્ત થાય છે જે માણસ સ્વપ્નમાં વીંછી-
ના ઠપ્પથી શોક કરે નહિ તેને દ્રવ્ય અને કીર્તિ બંને
પ્રાપ્ત થાય છે જે માણસ સ્વપ્નમાં પ્રીતિથી સારૂ જળ
પીએ તે શોકથી નિર્મુક્ત થાય છે જે માણસ સ્વપ્નમાં
લાલ રંગની કંદેણ અથવા લાલ રંગના કમળો મસ્તક પર ધા
રણ કરે તેના દ્રવ્યની વૃદ્ધિ થાય છે જે માણસ સ્વપ્ન

સ્થામવર્ણી ઘોડા ઉપર પ્રયાણ કરે, તે માણસને વ્યાપારમાં ઘણો લાભ ન થાય જે માણસ સ્વપ્નમાં વડના વૃક્ષ ઉપર ચઢે તેને ભુત પિશાચ આદિકનો ભય ઉત્પન્ન થાય ॥

ભય કર આજોવાળી અને રામરંગની સ્ત્રી સ્વપ્નમાં આવી જેને ઉત્તર તથા દક્ષિણ તરફ જોયી જાય તે માણસનું સાત દિવસમાં મૃત્યુ થાય છે જે માણસ સ્વપ્નમાં જટાધારી, મુડિત તથા મનિન વસ્ત્રોવાળા મનુષ્યને જુએ તેને અત્યંત ભય પ્રાપ્ત થાય છે સ્વપ્નમાં કાગડો અથવા ઠેકિલ પક્ષી જે માણસના મસ્તક પર વિડા કરે તેના યશનો વિનાશ થાય છે સ્વપ્નમાં ભેંસ પ્રેત પુષ્પી માળા ધારણ કરાય તો શુભ ફળ પ્રાપ્ત થાય છે જે માણસ સ્વપ્નમાં બેલની ગાદીમાં બેસી પુર્વ અથવા ઉત્તર દિશામાં જાય છે તેને દ્રવ્યનો ઘણો લાભ થાય ॥ જે માણસ સ્વપ્નમાં પર્વતના શિખર ઉપર બેસે તે નિરાગી અર્ધ પૃથ્વીનો ભોક્તા થાય છે જે માણસ મૃત્તિકાના હસ્તી પર બેસી સમુદ્રમાં સ્નાન કરે તે ઘોડી મુહતમાં શબ્દ થાય ॥ જે માણસ સ્વપ્નમાં વૃમ્ભોની ડાળીઓ અને ફળોને પાડે છે, તેના સત્તાનનો હાથ ઘર્ષ જાય છે જે માણસ સ્વપ્નમાં પ્રેત અથવા લીલા રંગના વસ્ત્રો પહેરે છે, અથવા અગ્નિથી ઢાંઢે છે, તેને કદી પણ લક્ષ્મી ઓડતી નથી ઢાંઢેતુ તેવ, મૃત્તિકા અને દૂધ બે સ્વપ્નામાં દેખાય તો

ઉત્તમ, પણ તેનું લોજન ઉત્તમ નહીં ને સ્વપ્નમાં શરીરના અંગ, ઉપાંગ, દેશ તથા નજોની વૃદ્ધિ દેખે તો તે ઉત્તમ લાક્ષણી ને સ્વપ્નમાં ઉત્તમ પ્રકારના ધ્યાન્યોથી અને ક્રૂણ-કુલોથી જોખો બરાબ તો તેને મોટી લક્ષ્મી મળે છે. જે માણસ સ્વપ્નમાં શણગારેલી કુમારિકાને જુએ તેને ઉત્તમ સ્ત્રી મળે છે જે માણસ સ્વપ્નમાં તિલક શસ્ત્રોથી પરંતોને તોડી પાડે તેનો તુરત રાજ્યાભિષેક થાય. જે પુરૂષ સ્વપ્નમાં પોતાને સ્ત્રીરૂપ થયેલો જુએ, અને સ્ત્રી પુરૂષરૂપ થયેલી જુએ તો તે સ્ત્રી-પુરૂષ પોતાના કુટુંબની વૃદ્ધિ માટે થાય છે જે રાજા અથવા રાજકુમાર સ્વપ્નમાં પોતાને ધન-ધાન્યની ચોરી કરનાર રૂપે જુએ, તેના રાજ્યની મોટી વૃદ્ધિ થાય છે જે માણસ સ્વપ્નમાં રૂધિરથી સ્નાન કરે તેને થોડા વખતમાં ઘણી લક્ષ્મી મળે છે સ્વપ્નમાં જે માણસની હાથ ઠાપું પણ રીતે છેલ્લાય તેના યશ તથા કવ્યની, તત્કાળ વૃદ્ધિ થાય છે

જો ઉપર કહેલા અનિષ્ટ સ્વપ્નો આવે તો તેની શાંતિ-ને માટે દેવગુરૂની પૂજા કરવી, કાયાને સુદ્ધ કરવી અને ઉપવાસ કરવો.

૧ કોને રોજ જાણે હજાર મારણું હુલકે કય તેને ઘેર જા
 ૨ ના રોજ જાણે હજાર મારણું હુલકે કય તેને ઘેર જા
 ૩ ના રોજ જાણે હજાર મારણું હુલકે કય તેને ઘેર જા
 ૪ ના રોજ જાણે હજાર મારણું હુલકે કય તેને ઘેર જા
 ૫ ના રોજ જાણે હજાર મારણું હુલકે કય તેને ઘેર જા
 ૬ ના રોજ જાણે હજાર મારણું હુલકે કય તેને ઘેર જા
 ૭ ના રોજ જાણે હજાર મારણું હુલકે કય તેને ઘેર જા
 ૮ ના રોજ જાણે હજાર મારણું હુલકે કય તેને ઘેર જા
 ૯ ના રોજ જાણે હજાર મારણું હુલકે કય તેને ઘેર જા
 ૧૦ ના રોજ જાણે હજાર મારણું હુલકે કય તેને ઘેર જા

૧૬. પ્રસવવળી સ્ત્રી એક માંસ મુધી જનપ્રતિમાની પુજા કરે નહીં, અને સાધુને વહોરાવે પણ નહીં, એમ વિચારસાર પ્રકરણ મધ્યે કહ્યું છે ૧૭ ઘરના ગોત્રીને દીન ૫ તુ સુતક જાણવું ૧૮ લેસતુ દુધ ૧૫ દિવસ પછી, ગાયતુ દુધ ૧૦ દિવસ પછી, બકરીતુ દુધ ૮ દિવસ પછી, અને છંટ-ડીતુ દુધ દિવસ ૧૦ પછી કલ્પે ૧૮ લેસ, ગાય, વગેરે વગમા વીઢાય તો દિવસ ૨ તુ સુતક, અને વનમાં વીઢાય તો ૧ દિવસતુ સુતક

જાતુવતી સ્ત્રી સખધી સુતક

દીન ૩ મુધી ભાણદિકને જુએ નહીં દીન ચાર લગી પડિછમણાકિ કરે નહી, પણ તપસ્યા કરે તે લેએ લાગે, દીન ૫ પછી જનપૂજા કરે રોગાદિક કારણે ૪ દિવસ વીત્યા પછી પણ જો રૂપિર દીકામા આવે તો તેનો કોલ નથી વિચેકે કરી પવિત્ર થઇ જનદર્શન ધુપ-પુજાદિક કરે, અને સાધુને પડિલાલે, પણ જનપ્રતિમાની અંગપુજા ન કરે એમ અચંદી અથમા કહ્યું છે

સ્થાપનાચાર્ય પડિલેહવાના યોગ -

૧ શુદ્ધ સ્વરૂપના ધારક ગુરુ, ૨ જ્ઞાનમય, ૩ દર્શનમય, ૪ ચારિત્રમય, ૫ તુદ્ધ શ્રદ્ધામય, ૬ શુદ્ધ પ્રરૂપણામય, ૭ શુદ્ધ સ્પર્શનામય, ૮ પચાચાર પાત્રે, ૯ પલાવે, ૧૦ અનુમોદે, ૧૧ મન શુભિ, ૧૨ વચન શુભિ, ૧૩ કાયશુભિએ શુભના

વસ્તુનું નામ	અસાદ ચોમા- સી પછી	દર્શિત ચોમા સી પછી	દેગણ ચોમા સા પછી
હથાળેલુ પાણી	ત્રણ પહેરનો કાલ છે	ચાર પહેરનો	પાચ પહેરનો
સુખડી	પદર દિવસનો "	ત્રીય દિવસનો	વીઘાં દિવસનો
કામળી	સાજ સવાર છ ઘડીનો	ચાર ઘડીનો	એ ઘડીનો
પાન-આણનું શાક	ન હત્યે	હત્યે	ન હત્યે
ભરામ-પીસ્તા	તાઝ કાઢેલા હત્યે	હત્યે	હત્યે
ખજુરાદિ	ન હત્યે	હત્યે	ન હત્યે
વિહાર	કારણે હત્યે	હત્યે	હત્યે
વલ-પાત્ર	કારણ વિના ન હત્યે	હત્યે	હત્યે
પાટ-પાદલા	હત્યે	કારણ વિના ન હત્યે	કારણ વિના ન હત્યે
પડલા	ધ	૪	૭
કાચી ખાડ	ન હત્યે	હત્યે	ન હત્યે
આટ્ટે	૧૫	૩૦	૭

वीश स्थानकर्ता पद, गुण सहित.

१	ॐ ह्रीं नमो अरिहताण	गुण-	१२	२४
२	" " नमो सिद्धाण	"	८	१६
३	" " नमो पत्रयाणं	"	४५	
४	" " नमो आयरियाण	"	३६	
५	" " नमो धेराण		१०	
६	" " नमो उवज्जयाणं		२५	
७	" " नमो लोए सवमाहूणं		२७	
८	" " नमो नाणस्म		५	
९	" " नमो दंसणस्स		६७	
१०	" " नमो विणयस्स		१०	
११	" " नमो चारित्तस्स		१७	७०
१२	" " नमो वषट्ठधारोण		९	
१३	" " नमो किरियाण		२५	

૫૫

૧૪ ઐ જો નમો તવસ્સ	૧૨	
૧૫ " " નમો ગોયમસ્સ	૨૮	
૧૬ " " નમો જિણાણ	૨૪	
૧૭ " " નમો ચારિત્તસ્સ	૬	
૧૮ " " નમો નાણસ્સ	૬૧	
૧૯ " " નમો સુખસ્સ	૧૦૦	૧૨
૨૦ " " નમો તિત્થસ્સ	૨૬	૨૬

ધી માટે

આજુદ આવકે ધી મહાવીર ભગવાન પાસે જે જે નિયમ લીધા, તેમા ધીનો પણ નિયમ લીધો હતો કે, “ શરદ ઋતુ ધી ખુણુ, બાદીની ઋતુ ધી ન ખાણુ ” તેનો પાઠ ઉપાસક દશાગ સૂત્રમા આ પ્રમાણે છે “ નક્કલ્ય સારદણં ગોયમઢેણ, અવસેસ ઘયવિહિં પન્ચવસ્થામિ. ” એની શીકામા આ પ્રમાણે અર્થ કર્યો છે—શારદિકેન-શરત્કાલો-ત્યન્નેન ગોઘૃતમઢેન-ગોઘૃતસારેણ ।

આટા માટે.

દહીને તૈયાર કરી છાપ્યા વિના ચુકે, તે ઠયા મુધી
મિશ્ર રહે તેનો કાળ આ પ્રમાણે —

૫ દિવસ શ્રાવણ-બાહરવો, ૪ દિવસ આસો-કાર્તિક,

૩ દિવસ માગશર-પોષ, ૫ દિવસ મહા-દ્વાગણ

૫ પ્રહર ચૈત્ર-વૈશાખ, ૩ પ્રહર જ્યેષ્ઠ અસાદ

ઉપરાંત અચિત્ત થઈ જાય હવે અચિત્ત પણ વર્ષો
જંતુમા ૭ દિવસ શિયાળામા ૧૫ દિવસ, ઉનાળામા ૩૦
દિવસ, ઉપરાંત અચિત્ત થઈ જાય છે 'આ હકીકત શ્રી
વીર વિમળ કૃત અગનાદિ કાલ પ્રમાણુની મજબૂતીમા
છે, તથા 'રત્નમય અન્થમા પણ છે

દહી માટે

પ્રમાતે' મેળવેલું દહીં સોળ પહોર પછી અજકથ થાય,
જના પણ મેળ પહોરનો નિયમ નથી, કારણ કે, સાજે
મેળવેલું દહીં બાર પહોર પછી અજકથ થાય છે

ગણલ

મહોબ્બત મોહસેં મેરી, હુંડા દો અય ગુરુ દાતા ॥ટેકા॥
હસીકી ચારીસેં મેં તો, ઘના સૈતાનરૂ કૈદી,
ગણલ ગુશરા ન્હો આફતસેં, યચા દો અય ગુરુ દાતા, મહો. ૧

भूला मैं तस्व ज्ञानोका, मचा मिथ्यात्वमें दील दे;
 यदी उससे न्हो भवफेरी, मिटा दो अय गुरु दाता; महो. २
 पीलाया सेर दगा देकें मुझे चन पाजी विपयोंनै;
 अजलके मुहमें फसा, जीला दो अय गुरु दाता; महो. ३
 राग और द्वेष ये दोनु बडे झलजाद न्हो मुसकु,
 फल करनेकु चाहतें है, हठा दो अय गुरु दाता, महो. ४
 देव गुरु धर्म ये तीनु, जो है भव सिन्धुके सेतु,
 पुरी उनको मुझे पहिचान, करा दो अय गुरु दाता, महो. ५
 अहिंसा धर्मकी चातें, सबुनक साथ समझा दो,
 पिछे तत्त्वज्ञानका प्याला, पिला दो अय गुरु दाता, महो. ६
 नफर पर करके महिरवानी, गिनो अपना सच्चे दिलसै,
 पूरनशधिकी चरण सेवा, दिला दो अय गुरु दाता; महो. ७

— कवाली —

अरे ओ भधवो भ्यारा, रडो तमे भोडुधी न्यारा,
 तले बैरा तल्ला भारा, नधी ते सुभ डेनारा १
 भायाओ भदोने ठेली, प्रभु बक्षित करे न्हेली,
 जने निस्पृही ने त्यागी रडाग्रह बनने भेली २
 पितु माता जने आता, नडो सुभ दु जडे हाता,
 रडो सु भोडुभा माता, नवार नडो लाजसे आता. ३

- ઝડપશે કાળ રે વાલા, જમ તણા લાગશે બાલા,
 દેવાશે જીવને તાલા, પછી અરે શુ થશે વાલા ૪
 અરે જો વીરના પુત્રો, ગ્રહો પ્રભુ વીરનાં સૂત્રો,
 ધરો પ્રભુ વીરની આજ્ઞા, અનત સુખ મેલવા શાષ્ટ ૫
 તમે તમે લોભ ચતુરાઈ, મળો પ્રભુ વીરને ધાઈ,
 પછી હુ ખ નો રહે રાઈ, ખરા પ્રભુ વીર છે ભાઈ ૬
 શુર ઉપદેશને ધારો, કોષ મઠ માનને મારો,
 કહે ખાતિશ્રી આ વારો તમે તે દીવમા ધારો ૭

પૃથ્વી અપ તેઈ વાયુ જોય, અતર મુહુર્તમા ભવ હોય,
 બાર હજાર આઠસે તેમ, ચોવીશ અધીકા હોયજ એમ ૧
 બોવીશ હજાર ભવ કરે, અતર મુહુર્ત માય,
 પ્રત્યેક વનસ્પતિ તણા, જીવના ભવજ થાય. ૨
 સાધારણ વનસ્પતિ, અતર મુહુર્ત જોય,
 પાસઠ સહસ્ર પાચસે, છત્રીશ અધીકા હોય ૩
 રાત્રી રત્રી ને વળી, ક્યોરેત્રીના કદીશ,
 અતર મુહુર્તે ભવ, રજોસી રસાઠ ક્યાલીશ. ૪
 પાચે 'વર્ણ' પૃથ્વી કહી, એત જાણો અપકાય,
 રકત વર્ણ છે તેઈ તણે, પીતજ વાયુ થાય ૫
 વનસ્પતિ કયા તણે, નીલો જાણો વર્ણ,
 એ રીતે રંગો કહ્યા, સકલ તરવ મન હણ. ૬

(૧૦૬)

જ્ઞાનનો મહિમા.

(રાગ-આજ જ્ઞાન હ અપાર, લલિતો આજ જ્ઞાન હ અપાર)

જ્ઞાન અખુટ સહાર, અમારો જ્ઞાન અખુટ સહાર,
 ખાધે ન ખુર ચોર ન છુટે, આપે સરસ વિચાર અં
 ખાધે ખરચે ખુબ વધે છે, આપે છે કીર્તિ અપાર,
 દેશ વિદેશે સ્થાન અપાવે, અપાવે માન અપાર. અં
 પૂજા અને સત્કાર અપાવે, અપાવે શુદ્ધ આચાર,
 પુત્ર પુત્રીઓને શુદ્ધ કરે છે, તબાવે છે દુહા આચાર અં
 નિર્ગંધને જે સબલ બનાવે, બતાવે મુગતિના ખાર,
 અધને પણ જ્ઞાન હ આપે, આપે નિત્ય રાજગાર અં
 ધનહીનને ધનિક બનાવે, આપે અક્ષર અપાર,
 નીચને પણ ઉચ્ચ બનાવે, આપે મુખ અપાર અં
 વેશ હોને દુર કરાવે, વધારે સપ હજાર,
 અક્ષર છે શણગાર અમારૂં, ખીન્ને શરીરનો ભાર. અં
 અક્ષર વિષુ જે નર ને નારી, ધીંગ ધીંગ તસ અવતાર,
 અક્ષર જ્ઞાન અમુલ્ય નાણું, રાખી જરો સહાર અં
 જ્ઞાન તા છવો સિદ્ધિ પામ્યા, જ્ઞાનથી વર્ધા શિવ નાર,
 જ્ઞાન હીપકથી દેહ મુધારે, ખાતિથી હીત કહેનાર અં

અવિહવને હિતબોધ

- પાછુ વાળી જોને જરી રે, અવિક પ્રાણી પાછુ વાળી જોને જરી રે,
 ખોટી છે દુનીયાની બાલ, તેમાં શુ થાયે છે રાલ,
 રહી મોતની નોખત ગાલ રે, અવિક પ્રાણી ૧
- ઘોળે દહાડે હુટે લાજ, સતીને સતાપે આજ,
 ફાગટ પુની રહ્યો ગાજ રે, અવિક પ્રાણી ૨
- શાહુકાર તુ છે જોવો, નીતિમા ન પગ દેવો,
 નથી તુ જોવો તેવો રે, અવિક પ્રાણી ૩
- સાચાના તો તારે સમ, ખોટાના તાણે છે દમ,
 પ્રત્યક્ષ જણાય જમ રે, અવિક પ્રાણી ૪
- લક્ષ્મીની લાલચ લાગી, શુધ્ધ શુધ્ધ ગઈ છે ભાગી,
 કુમતિનો બંધો રાગી રે, અવિક પ્રાણી ૫
- કલિકાલે કન્યા વેચે, જ્યાં ત્યાથી લક્ષ્મી ખેચે,
 પિંકને પાપથી સિચે રે, અવિક પ્રાણી ૬
- પત્થર એટલા પુજે દેવ, લક્ષ્મી માટે કરે સેવ,
 શ્રદ્ધાની ન રાજે દેવ રે, અવિક પ્રાણી ૭
- સાધુ સત લાગે ખારા, વિપય મુખ લાગે ખારા,
 પાપ તણા બાધે ભારા રે, અવિક પ્રાણી ૮
- માફ માફ કરી મોહ્યો, માનવ ભવ એમ ખોયો,
 પછી પોકો મુઠી રાયો રે, અવિક પ્રાણી ૯

દાન ને પુણ્ય કર હલ, કુમતિ કાઢજી તલ;
 હો પ્રભુ નીર બાલ રે, ભવિક પ્રાણી૦ ૧૦
 હાથે તે સાથે જ લેવું, મારે નથી ભુકું કહેવું,
 કહે ખાતિથી એવું રે, ભવિક પ્રાણી૦ ૧૧

અખલાની દર્દભરી કથા

જો દુષ્ટ પિતા, દીકરી વેચી પન લેવા શુ ધાય છે,
 સમજ લેજે, લક્ષ્મી નહીં પણ મતે તે તો લાલ્લ છે-ટોક
 એ પાપ થકી દીકા પડશે, છાતી પર જન્મ આવી ચડશે,
 ધગધગતા ખીલા ધાખડશે, જો દુષ્ટ પિતા૦ ૧

વૃદ્ધ સગ શુ કન્યા ચોરી ચઢી, જોવા જન મળીયા એહ ઘડી,
 તુજ કેમ ન છાતી ફાટી પડી, જો દુષ્ટ પિતા૦ ૨

મકદા સાથે મીઠલ બાધી, મડપમાં રહાપો સાંધી,
 શુ પાપ પાકે ખાધો રાધી, જો દુષ્ટ પિતા૦ ૩

કુષ ધો હરવો મુઝયો તુજને, હુ ખ હરીયામાં નાખી મુજને,
 શકયો નહિ શુ તુજને મુજને, જો દુષ્ટ પિતા૦ ૪

શુ હાથ પગો પડ્યા બાગી, કન્યાવિક્રય ભુલિ ભાગી,
 હો પાપી મૃત્યુને માગી, જો દુષ્ટ પિતા૦ ૫

છે ગાય અને દીકરી સરખી, હોરે ત્યાં ભય ભુજો પરખી,
 શુ વેચે છે હરખી હરખી, જો દુષ્ટ પિતા૦ ૬

મન આબુ તે રસ્તે જાયે, હાંસલમા મો કાળુ થાયે;
 આખર તુ તો માગી ખાયે, ઓ ફુલ પિતાં ૭
 કસાઈ હણે બકરી ઘેડી, તુ તો વધ કરનો નિજ બેટી,
 તે ને તારામા જી બહુ ઉટી, ઓ ફુલ પિતાં ૮
 આ અબલા અતે શુ કરયે, રહતી બળતી કુવે પડયે,
 કા નીસાસા નાખી મરયે, ઓ ફુલ પિતાં ૯

ગર્ભ બહેંતેરીની સજાયા.

ઉત્પતિ ને એવ આપણી, મન માહી વિમાસ,
 ગરભાવાસે એવડો, વસિયો નવ માસ, ઉં (એ આકલ્પી) ૧
 નારી તણી નાશી તળે, જિન વચને લેય,
 ફુલતણી એમ નાળીકા, તેમા નાડી જી દોય ઉં ૨
 તમ્મ તળે ચોની કહી, વણ પુલ સમાન,
 અબ તણી માજર જિયો, તીહા માસ પ્રધાન. ઉં ૩
 રૂધિર એવે તિણ કામચી, કતુકાળ સદેવ,
 રૂધિર રશુક યોગે કરી, તિહા ઉપરે એવ ઉં ૪
 જે અપાવન પવને કરી, વાસિલ દુર્ગમ,
 તિણે યાનક તુ ઉપ-યો, હવે હુઓ મદાધ ઉં ૫

નાળી વાસ તણી ઘણુ, ભરીએ ૩ ઘાત,
 તાતી^૧ હોહ શિલા^૨ તે, ભોળે^૩ તરફાળ ઉં ૬
 તિમ રમહિલાની યોનિમાં, છે નવલખ^૪ હવ,
 પુરૂષ પ્રસંગે તે સહુ, મરી ભય સદેવ ઉં ૭
 ઉપજે નર નારી મળ્યે, પથેન્દ્રિય^૫ નેહ,
 તેહ તણી સખ્યા નહીં, તળે કારજ એહ ઉં ૮
 નવ લખ હવ ટકે તિકા, ઉત્તૃષ્ટી^૬ વાર,
 હવ નવન્યપથે ટકે, એક^૭ દો વણ ચાર ઉં ૯
 હવ નવ ય^૮ તિકા રહે, મુહુરત પરિમાણ,
 બાર કવરસની સ્થિતિ તિકા, ઉત્તૃષ્ટી^૯ નણ ઉં ૧૦
 તિથે મરણે ડોહ હવટો, ધમ કહે જગદીશ,
 ફરી આવે તો રહે, સવત્સર રવોવીશ ઉં ૧૧

૧ તપાવેલી ૨ શ્રીની

૩ વાત પિતાનિથી દૂષિત અથવા દેવાનિથી સ્તબ્ધિત કરાયેલો
 હવ ખાર વરસ ગુપી ગર્જામાં રહે છે

૪ ચોડીશ વરસ આ પ્રમાણે ગર્જામાં રહે છે-જે હવ ખાર વરસ
 ગર્જામાં રહીને પછી મરી ભય, અને તેના પ્રાર્થના કર્મના
 વશથી એજ ગર્જામાં રહેવા કહેવરને વિષે એજ હવ પાછો
 ઉપજે છે, તે ફરી ખાર વરસ ગર્જામાં રહે દોડ દોડાણે એમ
 પણ કહ્યું છે કે, ખાર વરસ ગર્જામાં રહીને તે હવ મરી ભય,
 અને તેના કહેવરમાં આ હવ પણ આવીને ઉપજે છે

મહિલા વરસ પચાવને, ઠેલીએ નિર્ભીજ;
 પથોતેર વરમ પછે, થાય પુરુષ અળીજ. ઉં ૧૨
 જમણી 'ફૂંજે' નર વસે, તિમે ડામે નાર,
 વચ્ચે નપુસક જાણીએ, જિન વચને વિચાર ઉં ૧૩
 હુવે 'સામાન્યપણે' ઇંહા, આબ્યો ગર્ભાવાસ,
 સાત દિવસ ઉપર રહે, નર ગતિ નવ માસ ઉં ૧૪
 આઠ વરસ તીર્થ ચ રહે, ઉત્કૃષ્ટો કાળ,
 ગર્ભાવાસે 'ભોગબ્યા', ઇમ બહુ જ જાળ ઉં ૧૫
 કોમંજી કાચે કરી લીચો, પહિલો તે આહાર,
 શુક અને જ્યોષિત તણો, નહીં જુઠ લગાર ઉં ૧૬
 પર્યાપ્તિ પુરી નહીં, તિહા વિસવા વીશ,
 તિણે આહારે એ તત્ત્વ થયો, ઔદારીક અરૂ મિશ્ર ઉં ૧૭
 પવન આવે ઉદર થકી, ઉપત્તવે અગ,
 અગ્નિ કરે ચિર તેહને, જળ સરસ સુરગ. ઉં ૧૮
 'કલિનપદ્મ' પૃથ્વી રચે, અવગાહે આકાશ,
 પાચે ભુત સરીરને, એમ કરે પ્રકાશ ઉં ૧૯
 બાર મુહુર્તા ઋતુ પછે, વિશ્વસે નર નાર,
 ગર્ભાવણી ઉત્પત્તી તિહા, નહીં અવર પ્રકાર ઉં ૨૦
 કલિદર હુવે દિન માતમે, અરણુદ દિન માત,

૧ લોહી ૨ વીર્ય અને રૂધિરના મગ્નસાય રૂપ કલક થાય છે,
 તેમથી સાત દિવસમા અર્જુદ થાય છે, એ અર્જુદમાથી મંસિખડ

અનુક્રમ- ચેરી વધે, ધન માસ કહાત ઉં ૨૧
 માસ તણી ગોટી હુવે, અડતાળીસ, ટાક, ,
 પ્રથમ માસે જિનવર કહે, મન મ ધરો ચક ઉં ૨૨
 રૂધિર માસ ધીને હુવે, હવે ત્રીજે માસ, ,
 કમ તથે યોગે કરી, માતા મન આશ ઉં ૨૩
 ચોથે માસે માતના, પરિણમે સહુ અગ, ,
 હાથ અને પગ પાથમે, તિમ મસ્તક ચર્ગ ઉં ૨૪
 પિત્ત રૂધિર છૂટે પડે, સાતમે ઇમ સય, ,
 નવ ધમની નસ સાતસે, ચેરી સય પથ ઉં ૨૫
 રામરાઈ પથ સાતમે, સાડી ત્રીન કોડ, ,
 ઉપને જિણા કેટલે, ઇમ આગમ જોડ ઉં ૨૬
 આઠમે માસે નીપજાયુ, જોમ સકળ શરીર, ,
 ઉપે શિર વેદન સહે, જ પે જિન વીર ઉં ૨૭
 શોષિત શુકે સલેપમા, રહ્યુ ને વડીનીત, ,
 વાત પિત્ત કદ ગભમે, જો થાયે ઇષ્ટ રીત ઉં ૨૮
 માત તણી કુટી લગે, બાળકની નાજ, ,
 રસ આહાર તથો તિહા, આવે તતકાજ ઉં ૨૯
 જનની લેવે આહાર તે, જાય નાડો નાડ, ,
 પ્રદામ ઇંદ્રિ નખ ચણુ વધે તિમ મજાને હાડ ઉં ૩૦

૧૫ ચેરી થાય છે, જો ચેરી ધન-તમચતુરસ માસખડ થાય છે
 ૧ પુષ્ટ થાય ૨ ચેમાખ ૩ કાટો ૪ માતા ૫ વાજ

સવિ હુ અગે ૧ ઉલ્લસે, સર્વોગે આહાર, ૧
 કવળ આહાર કરે નહીં, ગર્ભે ઇશા વિચાર. ઉં ૩૧
 તે ગર્ભે કિષુ લવને, યાય જ્ઞાન વિભગ,
 અથવા અવધિ કહીલએ, તિણે જ્ઞાન પ્રસંગ. ઉં ૩૨
 ઠટક કરી વૈકિયપણે, શુક્રી નરકે જાય,
 દેા જિન વચન સુણી કરી, મરી મુર પણ યાય. ઉં ૩૩
 ઉપે મુખે શુકા હિયે, સકેતો બહુ પીક,
 હાટિ આગળ મિહુ હાયથુ, રહે મુઠી લીક ઉં ૩૪
 નર વિષુ વસ જળાદિકે, ઉપજે આધાન,
 અથવા, મિહુ નારી મળ્યા, કહ્યા ગર્ભ વિધાન ઉં ૩૫
 કોઈ ઉત્તમ ચિત્તવે, દેખી હુ ખ રાશિ,
 પુણ્ય કરે પદે નીકળી, નાવુ ગર્ભાવાસ ઉં ૩૬
 કોઈ કોઈ રમુઈ અગમા, કોઈ આપે સમ કાળ,
 તિણથી ગર્ભમા આઠ શુણી, સહે વેદના બાળ ઉં ૩૭
 માતા બૂળી બૂળીયો, મુખીણી મુખ યાય,
 માતા મુતે તે મુવે, પરવચ દિન જાય ઉં ૩૮
 ગર્ભ યક્રી હુ ખ લખ ગણ, જનમે જિણી વાર,
 જનમ યયે હુ ખ વીસરયુ, ધીંગ મોહ વિકાર ઉં ૩૯

૧ ગર્ભમા બે મહિનાથી પહેલાં જો મગી જાય તો નારણી દેરેવ ન
 થાય. ૨ છુટો થઈને ૪ સાપાત્રણ કોષ ૪ સોય

ઉપ-યો અમુચિપણે તિહાં, મજા મુત્ર ઠહેશ,
 પિઠ અમુચિઠરી પુરિયે, નવિ મુચિ લવલેણા. ઉં ૪૦
 તુરત પૂઠન કરતો થકો, જનમે જિણી 'વાર,
 માતા રૂપયોધર મુખ ઠરે, પીરે દૂધ નિવાર. ઉં ૪૧
 હીસે દિન દિન હીતો, કરે રગ અમાર, ૧
 લાંઠ ઢોઠ માતા પિતા, પુરે મુલવથાર. ઉં ૪૨
 હિંદુ બારહે નારીને, નરના નવ જાણુ, ૧
 રાત દિવસ વડેતા રહે, ચેતો ચતુર મુખણુ. ઉં ૪૩
 સાત ધાતુ સાતે ત્રથા, છે સાતમે નાઠ,
 નવસે નારા છે પિઠમા, તિમ ત્રણુસે હાઠ. ઉં ૪૪
 સધિ એકસો સઠ છે, ચિત્તેરમે મમં,
 તીન જઢાય પેગી પાથસે, લાકથા છે વર્મ. ઉં ૪૫
 રૂમિર શેર દશ દેહમે, પેશાબ જસરીપ,
 શેર પાંચ વરખી નિહાં, દેવ શેર પુરીપ. ઉં ૪૬
 પિત્ત ટાક ચોસઠ છે, વીરજ બત્રીશ,
 ટાક બત્રીશ સલેપમા, જાણે જમહીશ. ઉં ૪૭
 ઈશુ મરિણામ ચક્રી જહા, જોડો અધિકો થાય,
 વ્યાપે રાગ શરીરમે, નવિ ચલે તવ કાય. ઉં ૪૮

ચાળ્યો પહિલે દાયકે, ઇંમ વાળ્યો અગ,
 ખાત પાન ભુપજી લાલ, કરે નવ નવ રંગ. ઉં ૪૬
 હવે બીજે દશકે લલે, વિદ્યા વિવિધ પ્રકાર,
 ત્રીજે દશકે તેહને, જાળ્યો કામ વિકાર. ઉં ૫૦
 જિજ્ઞાસા ધાનક તુ ઉપજ્યો, તિજુમે મન જાય,
 ચાચે દશકે ધન તજ્યા, કરે કોડ ઉપાય. ઉં ૫૧
 પહોલ્યો દશકે ખાચમે, મનમાં સંસનેહ,
 જોડા જોડી ને જોડરા, પરલાવે તેહ. ઉં ૫૨
 દેહે દશકે પ્રાણીયો, વેળી પરવશ થાય,
 જના આવી જોવન ગયુ, તૃષ્ણા તોય ન જાય. ઉં ૫૩
 આંચો દશકે દાતમે, હવે પ્રાણી તેહ,
 જાગ જાંચુ છુગે થયો, નારી ન ધરે નેહ. ઉં ૫૪
 આઠમે દશકે રોમલો, ખુડીયા સહુ દાત,
 કં કપાવે શિર ધુજે, કરે રોજટ વાત. ઉં ૫૫
 નવમે દશકે પ્રાણીયો, તન શક્તિ ન કાય,
 માવે વચન સહુ તજ્યા, દિન સુરતાં જાય. ઉં ૫૬
 ખાટ પડ્યો જુ જુ કરે, મુગાળી દેહ,
 હાવ હુમ ચાલે નહીં, દીવે પરિજન છેહ. ઉં ૫૭

આખ મળે ને પડ મીલે, પડે મુહડે લાળ,
 બેટા બેટી ને વહુ, ન કરે સલાળ. ઉં ૫૮
 કથમે દયકે આવીયો, તવ પુરી આપ,
 મુશ્ય પાપ કળ લોગવી, પ્રાણી પરભવ જાય ઉં ૫૯
 કથ દહાંતે દોહિલો, લહી નરભવ સાર,
 શ્રી જિનધર્મ સમાચરે, તે પામે ભવપાર. ઉં ૬૦
 તરુણપણે જે તપ તપે, પાળે નિર્મળ શીલ,
 તે સસાર તરી કરી, લહે અવિચળ લીલ ઉં ૬૧
 કોટી રતન કંઠથી સાટે, કાંઈ ગમે રે સસાર,
 ધર્મ વિના જો લવને, નહીં કોઈ આધાર ઉં ૬૨
 કાયા મામા કારની, કારમેા પરિવાર,
 તન ધન જોવન કારમા, સાચો ધર્મ સસાર ઉં ૬૩
 ચોટનાજ પ્રભાષુ જો, હો લોક મહત,
 જનમ મરણ કરી ફરસીયો, એવ વાર અનત ઉં ૬૪
 આપ સવારથીયો સહુ, નહીં ઠેકનો કોપ,
 નીજ સ્વારથ અણપુગતા, મુત પણ રરિપુ હોય ઉં ૬૫
 જરા ન આવે જિહા લગે, જિહા લગે રસબળ ચરીર,
 ધર્મ કરો એવ તિહા લગે, યઈ સાહુધ ધીર ઉં ૬૬

(૧૧૭)

આરજ, દેશ લહો હવે, લાધ્યો ગુરુ સંજોન,
 અમ થઈ આગસ તમે, કરો મુકુત સગ ઉં ૬૭
 શ્રી નમિરાજ તણી પરે, એતો ચિત્ત માંહિ,
 સ્વારથના સહુ દેા સમા, દેાઈ દેાઈનો નાહિ ઉં ૬૮
 સોગ સયોગ તણ સહુ, યયા જે અણગાર,
 ધન ધન તસ માતા પિતા, ધન ધન અવતાર ઉં ૬૯
 સુરતરૂ સુરમણિ સારિજો, સેવો શ્રી જિનધર્મ,
 જિણથી મુખ સપતિ વધે, કીજે તેહજ કર્મ ઉં ૭૦
 તડલ વ્યાલીમે અઝે, જોહનો અધિકાર,
 તિણથી ઉદરીને કહયો, નહી જુલ લગાર ઉં ૭૧

કલશ.

ઈંદ્ર જિનધર્મ [વચાર સાભળી લહિયે સયમ ભાર જો,
 વળી સિંહની પરે સહા થાજે નિયમ નિરતિથાર જો;
 સસારનાં મુખ સકળ લોગની તે લહે ભવ ખાર જો,
 શ્રી રત્નહર્ષ મુશિષ્ય રંગે ઈર્મ કહે શ્રી સાર જો. ૭૨

ગુહુલીઓ.

ગુહુલી

હારે મારે શુદ્ધ પધાર્યા ચાવો વાહવા આજ ને,
 તરણ, તારણ શુદ્ધ હીચે દેશના રે લોલ,
 હારે મારે આનંદ આનંદ સદા સકેનમા અજ ને,
 જોમળ મહોજવ ચાવે જુડ જુડ ભાતના રે લોલ ૧

હારે મારે દેશ વિદેશે વિચરતા શુદ્ધાજ ને,
 પાવન હીધો આજ ઉનાવા ગામને રે લોલ,
 હારે મારે મોહ માઝ્યા મીઠું વસ્ત્ર આજ ને,
 વિષુ કાલે સદાકાર રૂબો અમ આગણે રે લોલ ૨

હારે મારે નાની વયમા હીધો સદામ બાર ને,
 હામ હામ ને પામ તણ કરી રે લોલ,
 હારે મારે તન ધન જોળનં જાણી અસાર ને,
 વિચરે તપ સયમને આઠરી રે લોલ ૩

હારે મારે પચ મહામત પાળે શુદ્ધાચાર ને,
 જાવિને તારે ધર્મના કામથી રે લોલ,
 હારે મારે શુદ્ધિવલ શુદ્ધ મૂળીયા આ વાર ને,
 સેવો સહુ જગત શુદ્ધે ભાવથી રે લોલ ૪

હારે મારે સેવા કરવી; શક્તિ હીલમા ધાર ને,
શક્તિથી, શુકિત મળે ભવિષ્યવને રે, લોક,
હારે મારે અજ્ઞાનીને જ્ઞાની બનાવે શુરરાજ ને,
એ ઉપકારની આજે આંતિથી નમે રે લોક ૫

ગહુડી

શુદ્ધને નમીયે રે બેની, હવે તમે વાર લગાવો શેની,
ઉપદેશ મુષ્ણના રે બેસો, મુષ્ણને લાભ ઘણો તમે લેશો શુદ્ધ ૧
શુદ્ધ શુદ્ધિયત્ત રે જોવા, સાગર સમ ગભીર દહેવા,
ત્યાગી વૈરાગી રે સૌભાગી, શુકિત મુદરીના છે રાગી શુદ્ધ ૨
વિકથા નિવારો, રે બેની, હવે તમે કથપથ કરો છો શેની,
ભવસાગર તરવા રે જેવો, ઉપદેશ આપે તે ધરી લેવો શુદ્ધ ૩
શુદ્ધ તરીયા રે તારે, બનીને પણ ભવ પાર ઉતારે,
કેશ્વસાગર રે જોવા, હીસે છે શીતલ ચંદ્રની જેવા શુદ્ધ ૪
સુમતિ શુપતિને રે ધારે, કુમતિ હાકણ, દૂર નીવારે,
સહજોષ શુદ્ધ રે આપે, કર્મ મલ્લોને નિશ્ચિન કાપે શુદ્ધ ૫
શુદ્ધએ તણજો રે મોહ, હવે શુ કરશે લોભ ને દોહ,
કર્મ કટકને રે મારે, રામા રૂપી, ખડ્ગની ધારે શુદ્ધ ૬
જગર્તચક્ર શુદ્ધ રે સોહ, સઘ સઠલના મનડા મોહ,
સેવા નિશ્ચિન રે ધારે, આંતિથી કહે શુદ્ધ પાર ઉતારે શુદ્ધ ૭

ગહુલી

- તરણ તારણ ગુફ જાળીયારે, જગત્પદ્મ મહારાજ રે,
સૈયર મોરી,
- શમ કમ ગુણે જલકયા રે, સાચે છે શિષ્યોના સાજ રે,
સૈયર મોરી, તરણ ૧
- પુણ્ય દિવસ દીસે આપણે રે, જેથી પામ્યા ગુફજોગરે, સૈં,
સઘ સઘલ હરખે ધણે રે, વહી ગુફ તજે ચોક રે.
સૈયર મોરી, તરણ ૨
- કનકચંદ્ર ગુફ રાજલ રે, વાચે છે મુત્ર સિદ્ધાંતરે, સૈં,
લવાલવના લેકને રે, સમજાવે વિધ વિધ ભાત રે
સૈયર મોરી, તરણ ૩
- મેળ ખેનીયે દીયે દેશના રે, વરસે છે અમૃતધાર રે, સૈં,
તે સાબળી ભવિ લવના રે, મનડાં મોહ્યા અપાર રે
સૈયર મોરી, તરણ ૪
- હુ ખ સાગર આ સ સારમાં રે, મુખ નથી લવલેશ રે, સૈં,
લક્ષ ચોરાશી લવાયોનીમા રે, ભજવ્યા વિવિધ વેધ રે
સૈયર મોરી, તરણ ૫
- વળી નરક તિર્થંચમાં પકચે રે, પાડતો મુખથી રીવ રે, સૈં
અનાદિ કાલથી આચર્યો રે, કર્મવશે આ લવ રે
સૈયર મોરી, તરણ ૬

એમ ચાર અતિમાં ભમ્યો રે, એકેકે વાર અનંત રે, સૈં, ૧
જન્મ મરણનાં હું જો ખમ્યો રે, હમ્યો ન જાઓ અત રે, ૨
સૈયર મોરી, તરણ ૭

કુટુંબ કળીલા સહુ કારમા રે, કારમો સહુ પરિવાર રે, સૈં, ૩
ધર્મ છે સાર સસારમાં રે, બીજો શુદ્ધો આધાર રે
સૈયર મોરી, તરણ ૮

શુદ્ધ મુખથી એમ સામળીરે, પુજીયા કે ભવિષ્ય રે, સૈં, ૪
જો પુણ્યથી શુદ્ધેવા મળી રે, તો ખાતિથી લેશે શિવ રે,
સૈયર મોરી, તરણ તારણ શુદ્ધ આવીયારે ૬

ચોપાઈ

આજસ મોહ અવજ્ઞા માન, ક્રોધ પ્રમાદ કૃપણની ખાણ,
ભય શોક અજ્ઞાન વળી જોય, આલોપ રમણ કુતુંહલ હોય. ૧
તેર કાઠીઆ લાખ્યા મુજ દેહ, તેથી થાય મુજ ભવ દેર,
અનાદી કાલ ભમ્યો ભવમાય, હું જ ખમ્યાં ગતી ચોમાં જાય. ૨
જુખ તરસ મુદ્ગરના માર, આ જીવ ખમ્યો અનતી વાર,
અઠેક ગતીના હુંખ અપાર, ગણતા નાવે તેનો પાર. ૩
નર નારી નપુસક તેમ, હિચો નીચો થયો છે એમ,
તેણે નોંચેલો ચીત માંય, ક્રોધ લોભ વળી મદ થાય. ૪

(૧૨૨)

શ્રી સદ્ગુરુનો ન કર્યો સર્ગ, લીધેલ મતનો કરીયો બગ,
 નિકા વિક્યામા વળી શુર, પાપ ચક્રી બરાયો બરપુર પે
 પાપ પોટકુ છે મુજ શીર, દેવ ગુરુ નમતાં ન રહે સ્પીર,
 તેથી રહું સદ્ગુરુથી ભાગ, કેમ પામુ હું બવજત તાગ ૬
 બહુ કહેતાં બકવાદ ગણાય, જગતગુરુ સમજો થોડા માય,
 સેવક બાળી આપનો આજ, માર્ગ જતાવો ગુરુ મહારાજ ૭
 પુર્વ પુરુષથી પામી આજ, તુમ સેવા ગુરુ મહારાજ,
 ખાતિશ્રી કહે ટાળો તાપ, તરણ તારણ સુગુરુ છો આપ ૮
 ગહુલી

મને જગતગુરુ મળીયા રે, ગુરુવાણીની બનીહારી,
 મારા દિવસ છે બળીયા રે, ગુરુવાણીની બનીહારી,
 મને સાચુ સ્વરૂપ જાગ્યું રે ગુરુ, મારૂ મિત્રના બેવડું
 કાઢ્યું રે ગુરુ,
 ગુરુના ઉપદેશથી જાગી રે ગુરુ, મારી માફની નિદ્રા ગર્જ
 જાગી રે ગુરુ,
 મારો વિવેક દીવો જાગ્યો રે ગુરુ, અજ્ઞાનતિમિર જાગ્યો રે ગુરુ,
 ત્યારે લીધી જ્ઞાનની લાઠી રે ગુરુ, ત્યારે ક્રમતિ ઠાકણ
 નાઠી રે ગુરુ,
 હું ચર્ચ હવે બહુ રાજ રે ગુરુ, મને કર્મ શુ કરશે
 પાછું રે ગુરુ,

(૧૨૩)

શુદ્ધ ક્ષમા ખડગ મને દીધું રે શુદ્ધ, મારૂં સસાર લીધું
એ ઉપકારની આગે રે શુદ્ધ, આતિથી પાચે લાગે રે શુદ્ધ;

ગહુલી

જગમ તીર્થ સાગર શુદ્ધ આવ્યા, હારે સિંધ્ય પરીવાર
સાથે લાવ્યા,
હારે કનકવૃદ્ધિ અને કહાયા, હારે ત્રણે રચણની ખાણ જ ૦ ૧
રાજનગરમા શુદ્ધ બિનાજે, હારે લાડી લવને તારવા કાળે,
હારે ઉપદેશ આપે મુખ જાણે, સઘ સકળ હરખાય જ ૦ ૨
શુદ્ધ ઉપદેશ આપે બેસી પાટે, લાડી લવના હિતના માટે,
હારે વરવા શીવરમણી માટે, હારે તબે આળ પપાળ જ ૦ ૩
તત્વાતત્વને શુદ્ધ સમજાવે, હારે પેમાપેયના લેહ ખતાવે,
જેથી પાપમલુ દૂર બાવે, હારે વાધે મુખ અપાર જ ૦ ૪
શાત કાત શુદ્ધ શુભવંતા, હારે જગ ઉપકારને કરતા,
હારે બ્રાવૃથદ્ર મુરિને નમતા, હારે આજ્યા ઉપાશ્રય માય
જગમ ૦ ૫

સમિતિ શુભતિને શ્રીશુદ્ધ હારે, હારે મોહ મહ માયાતે મારે,
હારે શુભ ક્ષમા ખડગની હારે, હારે આતિથી કહે આ વાગે
જગમ ૦ ૬

ગહુલ્લી

સયમી શુરા દીક્ષિત પથ દીપાવળે રે, ઉત્તમ કુલ
 અજવાળે રે, બાળને કર્મના બીજ રે, સયમી શુરાજ
 તાપ ત્રિવિધના ટાળે રે, આ ભવનુ દૂળ જોઈ રે સં ૧
 પવિત્ર ગુણો પ્રગટાવળે રે, મહીર ચર્ધ ગુણવાન રે સં ૨
 ભાવ અધીયાતા ભાવળે રે, કર્મને પ્રવચનનુ પાત રે સં ૩
 જેના કારણુ માટે જાગીયા રે, તેની તે કર્મને સમાધ રે સં ૪
 પુરુષાર્થને પ્રગટાવળે રે, હૃદયને કર્મને રસાદ રે સં ૫
 વળ તે કર્મને વૈરાગ્યનુ રે, તપની કર્મને તલવાર રે સં ૬
 મહાવીર પથ દીપાવળે રે, ઉત્તરવા ભવપાર રે સં ૭
 ખડગ ક્ષમા ધરી ખાતથી રે, તપની માંડી દેળે તોપ રે સં ૮
 બાહુ અક્ષિતલુ શખળે રે, કોઈનો ચાલે નહિ કોપ રે સં ૯
 ક્રુમતિ શક્તિ સાથે રાખળે રે, ક્રુમતિનો કરવાને કાળ રે સં ૧૦
 વૈરિનાં બાણુ વધુટથે રે, ધૈર્યની ધરી લેળે હાલ રે સં ૧૧
 મોહ હરમનને મારળે રે, કરવા આતમનો ઉદાર રે સં ૧૨
 જ્ઞાન ગોળા ચી ધી રે કર્મને રે, યજુનો કર્મને સહાર રે સં ૧૩
 વીરની આશા આરાધળે રે, અતર તલ અભિમાન રે સં ૧૪
 સત શિષ્ય સુખ પામવા રે, સયમ કુદર પામ રે
 સયમી શુરા દીક્ષિત પથ દીપાવળે રે ૮

૪૩

શ્રી ખાતિશ્રીજી મહારાજની ગહુલી.

પલખી ઠેકાનો રાગ (સ્ત્રીઓને ગાવાનો)

ચંદપદ એતી લે દાજી જુ બી રહો,—એ રાગ

ખાતિશ્રી મહારાજ રાજ અમર રહો, ખાતિશ્રી મહારાજ,

અમર રહો અમર રહો તમે અમર રહો, ખાતિશ્રીં,

સાખી-હું ખ ડાવાનજ શામીયા, પામી વાણી વરસાદ,

ભવ સંકટ સર્વી ભાગીયા, પામી આપ પરસાદ

ઠેકો-ભવ સામરમા યુડતાની જાય થહો, ખાતિશ્રીં ૧

સાખી-અધાપો અમને ગયો, પામી આપ ઢેઠાર,

જ્ઞાન ચક્ષુ અમ ઉધરી, તે પશુ તુમ આભાર,

ઠેકો-આપનો પ્રતાપ સર્વ દેશમા વહો, ખાતિશ્રીં ૨

સાખી-અધાપાની લાકડી, ખાતિશ્રી 'મહારાજ,

જગતચક્ર કુલ ચંદ્રમા, સહેજે પામ્યાં આજ,

ઠેકો-અખડ પ્રતાપ અમ શિર પર રહો, ખાતિશ્રીં ૩

સાખી-શુરણી શુભવેતો સદા, ધર્મલાભ આશિષ,

આપો અમને ઈશ્વરી, જેહ ચહાવુ શિષ,

ઠેકો-જેનધર્મ અન્ય બોધ નિત્ય તો ઠહો, ખાતિશ્રીં ૪

સાખી-જ્ઞાન સરોવર પાળીયુ, આપ્યા અમૃત નીર,

જ્ઞાન પાનથી પામશુ, સકલ શુભ ગણીર,

ઠેકો-જેન જ્ઞાન બોધ હવે અખડ વહો, ખાતિશ્રીં ૫

સાખી સુવત સત્યાસી અને, ઉત્તમ દ્વાગણ માસ,
 પરમારથને કારણે, જોવી સાખા ખાસ,
 ઠેકો-ભાણેકો બહીને સત્ય બોધને શ્રેયો, ખાતિશ્રી ૦ ૬
 સાખી-દાદાને પરદેશથી, બોલાવ્યા હઈ માન,
 અખડ એથી પામશુ, શુભવત્તા થઈ જાન,
 ઠેકો-અણુમુલો લાભ સહુ ચિત્તમા શ્રેયો, ખાતિશ્રી ૦ ૭
 સાખી-અણુલખ અવમર આવીયો, સીધા સર્વે કાજ,
 ધન્ય માળીયા, ગામને, બીરાજવા મહારાજ,
 ઠેકો-વાણી મણિગ કરતી સત્ય થઈ શ્રેયો,
 ખાતિશ્રી મહારાજ રાજ અમર શ્રેયો ૮

શ્લોક

ગ્રાણી સુન્દરચામિકા મગવતી રામીમતી દ્રૌપદી,
 કૌશલ્યા ચ મૃગાવતી ચ મુલસા સીતા સુમદ્રા શિશા ।
 હુનો શીલવતી નલસ્ય દયિતા, ચૂળ પ્રભાષયપિ,
 પદ્માવત્યપિ સુન્દરી દિનમુખે કુવે તુ યો મદ્ગલમ્ ॥ ૧ ॥

શ્વેતપદ્માસના દેવી, શ્વેતપદ્મોપશોમિતા ।

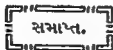
શ્વેતામ્બરધરા દેવી શ્વેતાગન્ધાનુલેખના ॥ ૧ ॥

અર્ચિતા મુનિમિ મનૈ-ઋષિમિ સ્તુયસે સદા,

અથ ધ્યાત્વા સદા, દેવી, વાઙ્મિત્વ લખતે નર ॥ ૨

શ્રી ખાતિશ્રીજી મહારાજની ગહુલી
 સીતાજીના હાજળીયાનો શબ્દ (સાથે રાજો રનેડથી)
 સખી ધન્ય દિવસ મરિ આજનો, ખાતિશ્રી મહારાજ,
 સર્વો સેવે કાજ, અચળ સુખ આપવા-ટેક
 માટે દિવસ દીરાળીનો આંગણે, આળ્યા સકળ તીરથ મારે ઘેર,
 થઈ લીલા લહેર, અચળ સુખ આપવા
 મારે ઉવટ ન માયે અગમ, ઘેરી ફરથાન કરવાને કાજ,
 સજ્યા સર્વે સાજ, અચળ સુખ આપવા
 ધનશ્રી સાથે લઈ આવીયા, દેખી ઉરમા થયો છે આનંદ,
 ભાળ્યા ભવફંદ, અચળ સુખ આપવા
 જેમ શોભે સરસ્વતી ચારદા, જેવી સદ્ધિ સિદ્ધિની ભેડ,
 ભેવાનો કો કોડ, અચળ સુખ આપવા
 કીધું શીવપુર સમ આજે માળીવા, કીધો ખાતિશ્રીએ સુખ વાસ,
 રહેવા ચાતુરમાસ, અચળ સુખ આપવા
 સ્થાપી જૈનશાળા મનમાનતી, જ્ઞાન ગંગા સરોવર આજે,
 ખાતિશ્રી મહારાજે, અચળ સુખ આપવા
 સવત સત્યાશીની સાલમા, શુભ ફાગણ માસની માંચ,
 શાળા જે સ્થપાય, અચળ સુખ આપવા

- બણે બાળ કન્યાઓ ને નારીઓ, હરખે બણતર બણાને નાથ,
 મુખેથી ચઢાવ, અચલ મુખ આપવા ૮
- રહેા અવિચલ શાળા એકની, રહેા જ્ઞાન ગંગા બરપુર,
 તમે શશિ સૂર, અચલ મુખ આપવા ૯
- કીધી અગણીત તપશ્ચા અગમા, બીજા મત કયા છે અમાપે,
 સતીના પ્રતાપે, અચલ મુખ આપવા ૧૦
- અમે મહાસતીઓના માનમાં, હાય નેડીને કરીએ પ્રજામ,
 વસો શિવધામ, અચલ મુખ આપવા ૧૧
- પામ્યા અમુલ્ય અવસર આજનો, મારો સફલ થયો અવતાર,
 ભોલો જયકાર, અચલ મુખ આપવા ૧૨
- પઠિત મહિય કર મન મોહથી, ખાતિશીને કરે અરહામ,
 ફેર પધારવા ખાસ, અચલ મુખ આપવા ૧૩

શુદ્ધિ પત્રક.

પૃષ્ઠ	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧	૩	સરસ્વતા	સરસ્વતી
૧	૧૩	મથારલે	મથારલે
૩	૧૫	।। મુત	માત તાત મુત
૪	૬	મહે છે	રહે છે
૪	૧૮	સે	હસે
૬	૭	ધુરધર	ધુરધર
૬	૧૭	રવ	રવ
૭	૧૨	શભે	શભે
૮	૫	ખાવ	આવ
૮	૬	નહિ ઠરે	નહી ઠરે
૧૧	૬	ઠાળ	ઠાળ
૧૪	૪	ચયુ	ચવુ
૧૭	૪	લડુ	લડુ
૧૭	૧૦	તણ	તણુ
૧૮	૪	ચદ	ચદ
૨૧	૩	કથડો	કથડો

પ્રક્ર	પાત્રિ.	આશુદ્ધ	નુદ્ધ
૨૧	૭	બીજાસાઈ	બીજાસાઈ
૨૮	૬	દુ	દુ-
૨૮	૧૫	ઠર	ઠર ૨
૧૬	૧૬	મોપનને	મોપનને
૩૦	૧૪	પટ	પાટ
૩૦	૧૫	તાટ	વાટ
૩૦	૧૭	ખત	ખ ત
૩૨	૮	ઉપે	ઉપે
૩૩	૧૪	શીલાવર	ચિરકાર
૩૫	૬	ખણી	ખણી
૩૫	૧૫	જગલ	જગલ
૩૭	૧૨	ચલત	ચલત
૩૭	૧૭	પાલને નીપાન	પાલને ને પાલ
૩૮	૧૧	અખ	...

पृष्ठ.	पङ्क्ति	आशुद्ध.	शुद्ध.
४६	१०	भाथा	भाथा
४६	१६	पडे	पाडे
५०	१४	पडित	पडित
५३	४	थै?	थैडे
५६	१	तस्वज्ञान	तस्वज्ञान
५६	१०	प्रसादेन	प्रसादेन
५६	१३	नष्टा	नष्टो
५८	१३	विसाद	विसोद
५८	१८	सद्वन	सद्वान
६०	१३	मनःपमर	मन.प्रमर
६३	८	हस्तागाली	हस्तताली
६५	१६	प्रभक्षणात्	प्रभक्षणात्
६७	७	काटिका	कीटिका
६७	१७	गात	गोत
७२	४	कपाय	कपाय
७४	३	श्रीखण्ड	श्रीखण्ड
७४	१३	वहुभि	वहुभि
७६	११	भुजगो	भुजतो

पृष्ठ.	पंक्ति.	अनुच्छेद	शुद्ध.
८२	२०	धरेह	धरेह
८३	१५	येभा	येभा
८७	३	सूयो	सूयो
९२	४	निधन	निधन
१०१	४	परमाण	परमाण
१०२	१	तवस्त	तवस्त
१०४	१	ज्ञानीना	ज्ञानीना
१११	१७	अहुता	अहुता
११३	२०	आश त्रय केप	आश त्रय
१२६	१४	चूला	चूला
१२६	१५	हुरैतु	हुरैतु

पृष्ठ.	पङ्क्ति	अ.शुद्ध.	शुद्ध.
८२	२०	धरेड	धरेड
८३	१५	बेभा	बेभा
८७	३	सूर्यो	सूर्य
६२	४	निधन	निधन
१०१	४	पवषण	पवषण
१०२	१	तवस्स	तवस्स
१०४	१	ज्ञानीका	ज्ञानीका
१११	१७	मुहुता	मुहुता
११३	२०	साडा त्रषु कोध	साडा त्रषु कोड
१२६	१४	चूग	चूला
१२६	१५	कुर्वन्तु	कुर्वन्तु

